

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO AKADEMIJA**

IEVA MIRINAVIČIENĖ
APLINKOSAUGOS TEISĖS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

**PARADIGMINIAI POKYČIAI GYVŪNŲ GEROVĖS
UŽTIKRINIMO SRITYJE**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas:
Prof. dr. Birutė Pranevičienė

Darbo autorė:
Ieva Mirinavičienė

Kaunas, 2025

NAUDOTI SUTRUMPINIMAI

ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

ES – Europos Sąjunga

GGI – Gyvūnų gerovės iniciatyvos

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis teismas

LR – Lietuvos Respublika

LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

MGL – Minimalus gyvenimo lygio dydis

VMVT – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

TURINYS

IVADAS	4
1. PARADIGMINIAI POKYČIAI IR GYVŪNŲ GEROVĖS RAIDAI	11
1. 1. Gyvūnų gerovės samprata ir raida.....	12
1. 2. Gyvūnų kaip teisės objekto apibrėžimas.....	16
2. GYVŪNŲ GEROVĖS TEISINIS REGULIAVIMAS LIETUVOJE: RAIDAI, ATSAKOMYBĖ IR ĮGYVENDINIMAS	22
2.1. Gyvūnų gerovės teisinio reguliavimo raida Lietuvoje.....	22
2.2. Administracinės atsakomybės raida ir teismų praktika gyvūnų gerovės srityje.....	28
2.3. Baudžiamosios atsakomybės raida ir teismų praktika gyvūnų gerovės srityje.....	37
3. VISUOMENĖS POŽIŪRIO Į GYVŪNŲ GEROVĘ KAITA IR ŠVIETIMO VAIDMUO	46
3.1. Visuomenės požiūrio į gyvūnų gerovę paradigma: nuo abejingumo iki atsakomybės.....	46
3.2. Švietimo vaidmuo formuojant požiūrį į gyvūnų gerovę.....	49
IŠVADOS	56
PASIŪLYMAI	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS	60
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	69
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	70
PRIEDAI	71
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA	73

IVADAS

*„Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinę poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.”*¹ Taip yra nurodyta Lietuvos Respublikos konstitucijos 54 straipsnyje, kuriame teigiama, kad valstybė, kurią sudaro ir visi jos piliečiai, rūpinasi ją supančia aplinka ir jos komponentais, ją prižiūri ir taip pat nurodo, jog draudžiama ją niokoti ir kitaip skurdinti. Aplinkos ir gyvūnų gerovės užtikrinimas yra tema, sulaukianti vis daugiau dėmesio tiek visuomenėje, tiek teisėkūros procesuose.

Šiuolaikinėje filosofijoje ir teisėje gyvūnai nebėra įvardijami tik kaip objektas, gamtos dalis ar ekonominis resursas. Vis dažniau atkreipiamas dėmesys, jog gyvūnai yra pripažįstami jusliomis būtybėmis, kurie turi teisę būtų apsaugoti. Tokį pokytį galima pavadinti paradigminiu pokyčiu, kuris keičia visuomenės požiūrį bei teisės aktus. Nepaisant gerėjančio požiūrio, visuomenėje vis dar susiduriama su iššūkiais. Tai pastebėjo ir gamtininkas Peter Wohlleben: *„Bet kodėl tada kai kurie mokslininkai, o labiausiai – politikai, pavyzdžiui, žemės ūkio šakos, nenori leisti į jokiais kalbas apie kitų gyvūnų padarų laimę ir jiems tenkančias kančias? Turiu galvoje pramoninį gyvūnų laikymą ir jam neva nekenkiančias pigias procedūras, kaip minėtas paršelių kastravimas be nejautos. Arba medžioklę, kurios aukomis kasmet tampa šimtai tūkstančių didelių žinduolių bei daugybė paukščių, ir tai, kad tokia jos forma tiesiog nebetinka mūsų laikui.”*² Taigi, net ir žinodami, kad gyvūnai gali jausti, visuomenės nariai vis tiek renkasi ignoruoti šį faktą, siekiant ekonominės naudos ir patogumo. Atrodo jau turint pakankamai žinių apie gyvūnų gerovę, dominuojantys ekonominiai interesai vis tiek vadovaujasi pirmiausia naudos gavimu. Toks požiūris į gyvūną nepaiso vidinės jo vertės bei apsunkina dedamas pastangas siekiant užtikrinti jų gerovę. Gyvūnų gerovės samprata yra labai plati. Ji apima ne tik gyvūnų fizinę sveikatą, bet ir jų emocinę būklę, galimybę išreikšti natūralų elgesį bei vengti bereikalingo streso ir skausmo. Skirtingi šaltiniai pateikia įvairias gerovės sampratas. Viena iš šalies mokslininkų, tiriančių naminių gyvūnų gerovę, daktarė Ina Skurdenienė nurodo, kad *„gyvūnų gerovė – tai humaniško gyvūnų naudojimo koncepcija, siekianti sumažinti bet kokią gyvūnų skausmą, stresą, kančias ir pagerinti gerbūvį visais gyvūnų gyvenimo etapais.”*³

¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, Nr. 220 – 0, TAR , žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

² Peter Wohlleben, *„Kaip gyvūnai jaučia ir supranta pasaulį“*, (Vilnius: Kitos knygos, 2018), 244.

³ I. Skurdenienė, V. Ribikauskas ir B. Bakutis, *„Ekologinio ūkio privalumai gyvulininkystėje“*, (Kaunas: Lututė, 2007), 11.

Teisės aktai atlieka esminį vaidmenį užtikrinant gyvūnų gerovės pokyčius į teigiamą pusę. Europos Sąjungoje gyvūnų gerovės principai įtvirtinti įvairiuose teisės aktuose, įskaitant Europos Sąjungos Sutarties 13 straipsnį, kuris pripažįsta gyvūnus jaučiančiomis būtybėmis – „rengdamos ir įgyvendindamos Sąjungos žemės ūkio, žuvininkystės politiką, transporto politiką, vidaus rinkos, mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir kosmoso politiką, Sąjunga ir valstybės narės turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų, kaip juslių gyvių, gerovės reikalavimus, taip pat gerbti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, papročius, ypač susijusius su religinėmis apeigomis, kultūros tradicijomis ir vietos paveldu.“⁴ Svarbų vaidmenį atlieka ir kiti dokumentai, pavyzdžiui Buveinių direktyva (92/43/EEB)⁵ ar Paukščių direktyva (2009/147/EB)⁶, kurios nustato biologinės įvairovės apsaugos reikalavimus. Lietuvos Respublikoje šie ES principai įgyvendinami per nacionalinę teisę – visų pirma per LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą⁷, LR veterinarijos įstatymą⁸, LR laukinės gyvūnijos įstatymą⁹ bei kitus su gyvūnų apsauga susijusius teisės aktus. Teisinis reguliavimas aiškiai numato, kaip turi būti saugomi gyvūnai, tačiau praktikoje vis dar pasitaiko atvejų, kai gyvūnų teisės yra pažeidžiamos, o gyvūnai patiria kančias. Dėl to yra ypatingai svarbu, kad numatyta atsakomybė už gyvūnų gerovės pažeidimus būtų taikoma tinkamai, siekiant ne tik nubausti, bet ir užkirsti kelią netinkamam elgesiui ateityje.

Temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje susiduriama su daugybe problemų. Viena iš jų – gyvūnų gerovės neužtikrinimas. Pažymėtina, jog gyvūnų gerovės neužtikrinimas yra susijęs ne tik su gyvūnu, bet ir su žmogaus moralinėmis vertybėmis. Kaip minėta anksčiau – gyvūnai yra jaučiančios būtybės, jie patiria skausmą, stresą, baimę ir malonumą. „University of Western Australia“ paskelbtame straipsnyje „Empathy in Animals“ (Emocijos gyvūnuose) pabrėžiama, kad „vis dėlto dauguma mokslininkų sutinka, kad gyvūnai yra sąmoningos būtybės, patiriančios įvairaus laipsnio emocines reakcijas. Nors dar reikia atlikti daug tyrimų, susijusių su gyvūnų emocijomis, yra daugiau nei bet kada istorijoje įrodymų, kad mūsų draugai, ne žmonės, išgyvena panašius jausmus kaip mes. Tikėtina, kad šie jausmai vaidina svarbų vaidmenį

⁴ „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>.

⁵ „1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A31992L0043>.

⁶ „2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (Kodifikuota redakcija)“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>.

⁷ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, Nr. VIII-500, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.46424/asr>.

⁸ „Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymas“, Nr. I-2110, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2385/asr>.

⁹ „Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas“, Nr. VIII-498, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.46542/asr>.

jų gyvenime ir išlikime.“¹⁰ Tokio pobūdžio pateikiama informacija, atliekami tyrimai bei moksliniai straipsniai paliečia visuomenę ir taip daro įtaką jos požiūriui. Gyvūnų gerovė taip pat yra svarbus socialinis klausimas, tai atsispindi gyvūnų aktyvistų judėjimuose. Aktyvistų judėjimai pateikdami žiauraus elgesio atvejus ar populiarindami vegetarinę mitybą, atkreipia visuomenės dėmesį, o tai skatina žmones įsitraukti į diskusijas apie gyvūnų teises. Socialiniuose tinkluose pateikiami žiauraus elgesio atvejai ar nelegalių veisyklų atvejai, iššaukia visuomenės susirūpinimą gyvūnais, kas savaime verčia susimąstyti apie didesnę gyvūnų apsaugos užtikrinimą. Teisiniu aspektu, besikeičiantys ir tobulėjantys Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktai, parodo jog pokyčiais siekiama gerinti gyvūnų gerovės užtikrinimą. ES teisės aktai, tokie kaip Buveinių direktyva (92/43/EEB)¹¹, reikalauja valstybių narių saugoti natūralias gyvūnų buveines ir užtikrinti biologinės įvairovės išsaugojimą. Tai taip pat prisideda prie bendros gyvūnų gerovės formavimo, skatinant humanišką požiūrį į gyvūnus ir atsakingą jų apsaugą. Lietuvos Respublikoje šias nuostatas įgyvendina jau minėtas LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas¹², kiti teisės aktai bei LR administracinių nusižengimų kodeksas¹³ ir LR baudžiamasis kodeksas¹⁴, kurie numato atsakomybę už gyvūnų gerovės pažeidimus. Tačiau minėtų įstatymų taikymas praktikoje vis dar susiduria su tam tikrais iššūkiais – nuo neatgrasančio bausmės dydžio iki atsakomybės taikymo. Tarptautiniu mastu gyvūnų gerovė taip pat yra aktuali tema. Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030, 33 punkte, pabrėžiama būtinybė apsaugoti ekosistemas, įskaitant gyvūniją, siekiant užtikrinti darnią ateitį: „socialinė ir ekonominė plėtra priklauso nuo tausaus mūsų planetos gamtos išteklių valdymo. Dėl šios priežasties esame pasiryžę išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynų ir jūrų, gėlo vandens išteklius bei miškus, kalnus ir sausumas, saugoti biologinę įvairovę, ekosistemas, gyvūniją ir augaliją.“¹⁵ Tarptautinės organizacijos, tokios kaip Pasaulio gamtos fondas¹⁶ ar Pasaulinė gamtos apsaugos organizacija¹⁷, ragina šalis griežtinti teisės aktus, užtikrinančius gyvūnų apsaugą.

Atsižvelgiant į šiuos aspektus, akivaizdu, kad gyvūnų gerovės užtikrinimas yra neatsiejama darnios visuomenės dalis. Ši tema aktuali ne tik moraliniu ir teisiniu požiūriu, bet ir

¹⁰ “Do Animals Have Feelings? Examining Empathy in Animals”, *UWA Online*, 2019 m. balandžio 3 d., <https://online.uwa.edu/news/empathy-in-animals/>.

¹¹ „1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos”, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A31992L0043>.

¹² „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *supra note*, 7.

¹³ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (TAR, 2015-07-10, Nr. 2015-11216)“, Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/ta/336765>.

¹⁴ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)“, Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/66150;ver119>.

¹⁵ „Jungtinių tautų darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“, Nr. A/RES/70/1, https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/ES_ir_tarptautinis_bendradarbiavimas/Darnaus%20vystymosi%20tikslai/agenda%202030.docx.

¹⁶ „Who we are“, *World Wildlife Fund*, <https://www.worldwildlife.org/about>.

¹⁷ „About IUCN“, *International Union for Conservation of Nature*, <https://iucn.org/about-iucn>.

praktine prasme. Tinkamas gyvūnų gerovės teisinis reguliavimas padeda išspręsti: aplinkos apsaugos problemas – laukinių gyvūnų apsauga padeda mažinti biologinės įvairovės nykimą; socialines problemas – skatinant empatiją ir atsakomybę gyvūnams. Taip pat, prisideda prie ekonominių problemų sprendimo – teisės aktai skatina tvarų ūkininkavimą: „*bendra žemės ūkio politika skatinama tvari ekonominė praktika, siekiant apsaugoti ilgalaikį žemės ūkio ir miškininkystės pelningumą*.“¹⁸ Todėl gilus šios temos analizavimas yra būtinas tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, siekiant suderinti žmogaus ir gamtos interesus.

Tyrimo problema. Vis dažniau yra pabrėžiama gyvūnų gerovės užtikrinimo svarba, tačiau realybėje, praktikoje yra susiduriama su teisės aktų įgyvendinimo spragomis. Paradigminių pokyčių dėka buvo pripažinta jog gyvūnai yra jaučiančios būtybės, jų apsauga yra įtvirtinta tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose. Tačiau praktikoje pasigendama teisės aktų aiškumo bei efektyvių ir prevenciją užtikrinančių bausmių. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, kyla klausimas – kaip paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje atsispindi teisės aktuose ir ar galiojantis teisinis reguliavimas bei jo taikymas praktikoje, tinkamai apsaugo gyvūnų gerovę? Atsakius į šį klausimą, galima nustatyti esamas problemas bei pasiūlyti praktinius ir teisinius sprendimus, kurie gali prisidėti prie gyvūnų gerovės užtikrinimo.

Darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištirimo lygis. Pasaulyje gyvūnų gerovės užtikrinimo tema yra dažnai nagrinėjama. Išleista mokslinės literatūros apie gyvūnų teises, straipsnių ir mokslinių tyrimų, kurie nagrinėja žmonių ir gyvūnų santykius. Žymus mokslininkas, nagrinėjęs gyvūnų gerovę, Donaldas Maurice'as Broomas, 1991 metais paskelbė mokslinį straipsnį „Gyvūnų gerovė: sąvokos ir matavimas“ (angl. „Animal Welfare: Concepts and Measurement“)¹⁹. Straipsnyje mokslininkas pažymi tai, kad gyvūnų gerovei užtikrinti svarbu ne tik fizinė gerovė, bet ir emocinė. 2022 metais D. M. Broomas kartu su mokslininku Andrew Fraseriu išleido atnaujintą mokslinį leidinį „Broom ir Fraserio naminių gyvūnų elgsena ir gerovė“ (angl. „Broom and Fraser's Domestic Animal Behaviour and Welfare“), kuriame nagrinėjo naminių bei ūkio gyvūnų, įskaitant žuvų, gerovę. Leidinys yra skirtas gyvūnų mokslų studijoms. Yra daugybė kitų mokslinių tyrimų, kurie reikšmingai prisidėjo prie gyvūnų gerovės apsaugos teorinių pagrindų formavimo bei jų taikymo praktikoje. Nors užsienio šalyse gyvūnų gerovės temai skiriama nemažai mokslinio dėmesio, Lietuvos teisės srities mokslinėje literatūroje ši sritis yra nagrinėta mažiau. Egzistuoja tam tikri tyrimai ekologijos ir aplinkos apsaugos srityse, šioje srityje daugiausia dėmesio skiriama biologinės įvairovės apsaugai. Pavyzdžiui, mokslininkas Mečislovas Žalakevičius nagrinėjo klimato kaitos poveikį

¹⁸ „Tvarus žemės ūkis ES“, Europos komisija, https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/sustainability/economic-sustainability_lt.

¹⁹ „Animal Welfare: Concepts and Measurement“, *National library of Medicine*, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1778832/>.

paukščiams.²⁰ Tyrimai, atlikti Lietuvos ornitologų draugijos, analizuoja miestų plėtros poveikį paukščių populiacijoms.²¹ Minėtuose tyrimuose ypatingas dėmesys skiriamas biologiniams procesams, tačiau teisinė gyvūnų gerovės sritis dažniausiai neaptariama. Taigi, gyvūnų gerovės tema tyrimuose įprastai yra susijusi su biologiniais ir veterinariniais aspektais. Teisinis gyvūnų gerovės reguliavimas, viešai prieinamuose šaltiniuose, dažniausiai randamas studentų moksliniuose darbuose. Taip pat, gyvūnų gerovės klausimus dažnai kelia nevyriausybinės organizacijos, tokios kaip VšĮ Tušti narvai, VšĮ Gyvūnų gerovės iniciatyvos ar gyvūnų prieglaudos. Atsižvelgiant į tai, kad gyvūnų gerovės teisinis reguliavimas Lietuvoje kito ir buvo tobulinamas, manytina, kad vis dar trūksta išsamių tyrimų, kurie analizuotų gyvūnų gerovės užtikrinimą. Paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje, teisiniu bei visuomenės požiūrio aspektu, nėra išsamiai išnagrinėti moksliniu lygmeniu, dėl šios priežasties, šio tyrimo problema yra svarbi ir aktuali.

Baigiamojo darbo reikšmė. Baigiamasis darbas išsiskiria tuo, jog tyrimo metu atskleidžiama teisinio reguliavimo raida, visuomenės požiūris ir tai kaip jis formuojamas. Taip pat, pateikiami pasiūlymai, kurie ateityje gali padėti teisės aktų kūrėjams ir visuomenei priimti teisingus sprendimus bei efektyviau įgyvendinti gyvūnų gerovės užtikrinimą. Pateikti pasiūlymai gali patobulinti atsakomybės taikymą ir taip užtikrinti, jog mažėtų gyvūnų gerovės pažeidimų skaičius.

Darbo objektas – paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje teisės aktuose bei visuomenės požiūryje.

Darbo tikslas – išanalizuoti paradigminio požiūrio į gyvūnų gerovę pokytį teisinėje sistemoje ir visuomenėje bei įvertinti pagrindines teisinio reguliavimo spragas.

Darbo uždaviniai. Siekiant tinkamai pasiekti tyrimo tikslą, darbe iškeliami tokie uždaviniai:

1. Atskleisti gyvūnų gerovės sampratos raidą;
2. Išanalizuoti gyvūnų gerovę reglamentuojančių teisės aktų bei teisės aktų, numatančių atsakomybę už gyvūnų gerovės pažeidimus, raidą;
3. Apžvelgti atsakomybės, taikomos asmenims pažeidusiems gyvūnų gerovę reglamentuojančius teisės aktus, jų taikymo efektyvumą;
4. Nustatyti švietimo įtakos vaidmenį, formuojant visuomenės požiūrį į gyvūnų gerovę.

²⁰ Mečišlovas Žalakevičius, *Klimato kaitos ornitologija*, (Vilnius: Gamtos tyrimų centras, 2017).

²¹ Renata Mackevičienė, Užsakomojo mokslinio tiriamojo darbo tyrimo „Biologinės įvairovės poveikio rodiklio „Paukščių populiacija žemės ūkio naudmenose 2020–2022 metais“ nustatymas ir biologinės įvairovės kaitos vertinimas“, (galutinė ataskaita, Lietuvos ornitologų draugija (LOD), 2023) https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Veiklos_sritys/Kaimo_pletra/Lietuvos_kaimo_pletros_2014%E2%80%932020%20m._programa/Steb%C4%97sena%20ir%20vertinimas/Tyrimai%20ir%20vertinimai/2023/LOD%20ataskaita%20ZUM%20v%20202309.pdf

Ginamasis teiginys. Paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje rodo, kad Lietuvos Respublikoje teisinis reguliavimas kinta ne tik reaguojant į Europos Sąjungos standartus, bet vis dažniau kaip atsakas į visuomenės sąmoningumo lygį ir viešą spaudimą.

Tyrimo metodika. Baigiamojo darbo rengimui buvo taikomi šie mokslinio tyrimo metodai:

1. Dokumentų turinio analizė, taikyta analizuojant teisės aktus reglamentuojančius gyvūnų gerovę;
2. Mokslinės literatūros analizė, taikyta analizuojant įvairius mokslinius straipsnius;
3. Ekspertų apklausa, taikyta apklausiant respondentus (ekspertus), siekiant sužinoti jų nuomonę apie paradigminius pokyčius gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje bei teisinį reguliavimą. Atlikta nestruktūruota individuali ekspertų apklausa bei interviu. Tyrimo dalyvių atrankos būdui, buvo taikomas tikslinis atrankos metodas. Iš viso bus apklausti 7 ekspertai. Interviu bus anoniminiai, todėl suteikta informacija bus nuasmeninta, o patys respondentai bus užkoduoti romėniškais skaitmenimis. Tekste nurodyti duomenų šaltiniai, bus pažymėti ekspertams suteiktais romėniškais skaičiais. Atliekant tyrimą, bus laikomasi tyrimo etikos principų:

- a. Geranoriškumo principas bus užtikrintas klausimyno teiginiais. Klausimyno teiginiai, bus suformuluoti pagarbiu stiliumi, nesudarantys prielaidų respondentams prarasti privatumą. Respondentai bus informuoti, jog jų dalyvavimas apklausoje yra jų asmeninis apsisprendimas;

- b. Teisingumo principas bus realizuotas respondentams pristačius, kodėl būtent jie pakviesti atsakyti į klausimą. Nebus panaudota respondentų asmeninė informacija, taip pat respondentams yra suteikti romėniški skaitmenys, kas neleidžia atpažinti konkrečių asmenų;

- c. Teisės gauti tikslią informaciją principas įgyvendintas respondentams paaiškinus tyrimo tikslą. Respondentai bus informuoti, kad gauti duomenys analizuojami tyrimo autoriaus taip pat, kad tyrimo rezultatai bus skelbiami baigiamajame darbe.

- d. Apklausa bus vykdoma anketavimo metodu bei žodžiu, fiksuojant duomenis raštu. Interviu duomenys bus saugomi darbo autorės;

4. Apibendrinimo metodas, taikytas siekiant apibendrinti LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo raidą, LR ANK 346 straipsnio bei LR BK 310 straipsnio raidą, atskleidžiant paradigminius pokyčius gyvūnų gerovę užtikrinančiuose teisės aktuose.

Tyrimo struktūra. Šio baigiamojo darbo struktūra yra suskirstyta į kelias pagrindines dalis, kurios užtikrina nuoseklų ir sistemingą tyrimo atlikimą, apimančią teorinę analizę, praktinį vertinimą ir rekomendacijų formulavimą. Darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalies skyriai, išvados ir pasiūlymai. Dėstomosios dalies skyriai yra suskirstyti į poskyrius, kuriuose aptariami

skirtingi to paties klausimo aspektai. Visų skyrių pabaigoje yra pateikiamos trumpos išvados. Taip pat, pagrindinės tyrimo išvados, pridedamas literatūros bei kitų šaltinių sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis bei priedas, kurį sudaro ekspertų apklausa – anketa.

1. PARADIGMINIAI POKYČIAI IR GYVŪNŲ GEROVĖS RAIDAI

Paradigminiai pokyčiai – tai visuomenės mąstymo pokyčiai, kai nusistovėjęs požiūris bei vertybės yra pakeičiamos nauju požiūriu. Paradigminių pokyčių sąvoka tapo plačiai žinoma po filosofo Thomo S. Kuhno kūrinio „Mokslinių revoliucijų struktūra“. Dr. Profesoriaus Algimanto Valantiejaus recenzijoje „Thomas Kuhno istorinė-sociologinė mokslo raidos koncepcija“ nurodoma, jog „*Th. Kuhnas „Post Scriptum” dalyje, atsakydamas kai kuriems savo kritikams, pažymintiems, kad terminas „paradigma“ šioje knygoje vartojamas mažiausiai dvidešimt dviem skirtingais būdais (212), atkreipia dėmesį, kad dauguma skirtumų atsirado dėl stilistinio nenuoseklumo, tačiau skiria šio termino bendresnę ir specialiąją vartosenas, kartu pabrėždamas, jog itin svarbi paradigmos kaip visuotinai pripažinto pavyzdžio reikšmė*“.²² Ši mintis patvirtina jog paradigma yra visuotinis pavyzdys, kuris yra kintantis. Toks pokytis atsiranda, kai senas suvokimas tampa nepriimtinas, o naujas požiūris pasirodo geresnis.

Požiūris į gyvūnų gerovę šiame amžiuje yra iš esmės kitoks, nei jis buvo anksčiau. Gyvūnai buvo pasižymintys nauda žmogui, jo poreikiams patenkinti, tačiau palaipsniui toks požiūris keitėsi. Požiūris kito, pripažįstant gyvūnus jaučiančiomis būtybėmis, kaip ir yra nurodyta Europos Sąjungos Sutarties 13 straipsnyje, kurių gerovė yra moralinė ir teisinė būtinybė. Ilgą laiką gyvūnų statusą apibrėžė pasaulėžiūra, kurioje žmogus laikomas aukščiausia būtybe, o gyvūnai – jo poreikiams tarnaujančiais objektais. Tai patvirtina filosofo Peterio Singerio kūrinys „Gyvūnų išlaisvinimas“, kur autorius cituoja Bibliją: „*Dievas tiesiai šviesiai pareiškia suteikęs žmogui teisę valdyti visas gyvas būtybes*“²³, taip pat minima jog „*Aristotelis manė, kad gyvūnų egzistencijos tikslas – tarnauti žmonėms*“.²⁴ Toks požiūris lėmė sisteminių gyvūnų išnaudojimą įvairiose srityse: žemės ūkyje, pramogose, mokslo tyrimuose. Filosofo P. Singerio idėjos pasižymi svarbiu argumentu prieš gyvūnų išnaudojimą, siūlančiu lygybės principą taikyti ir gyvūnams. Palaipsniui vis daugiau žmonių pradėjo domėtis gyvūnų gerove, apsauga ir sąžiningu elgesiu su jais. Toks dėmesys galėjo paskatinti įstatymų kūrimą bei gyvūnų globėjų organizacijų atsiradimą. Viena iš pirmųjų gyvūnų gerovės draugijų, buvo įsteigta 1824 metais, Londone – gyvūnų apsaugos organizacija Karališkoji žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos asociacija (RSPCA).²⁵ Organizacijos misija buvo paprasta, tačiau gili: užkirsti kelią žiauriam elgesiui su gyvūnais ir skatinti jų gerovę. Jungtinėse Amerikos Valstijose, analogiška organizacija atsirado 1866 metais - Amerikos žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos draugija (ASPCA). Draugija kovojo už gyvūnų gerovę ir buvo užsibrėžusi padėti gyvūnams tiek, kiek

²² Algimantas Valantiejus, „Thomas Kuhno istorinė-sociologinė mokslo raidos koncepcija“, recenzija, 129, <https://www.zurnalai.vu.lt/sociologija-mintis-ir-veiksmas/article/download/5955/4863/5515>.

²³ Peter Singer, *Gyvūnų išlaisvinimas*, (Vilnius: Kitos knygos, 2020), 263-264.

²⁴ *Ibid*, 265.

²⁵ „Who we are“, *The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA)*, <https://www.rspca.org.uk/whatwedo/whoweare>.

reikės: „draugija, daugiau nei 150 metų praleido priešakyje kovodama su žiauriu elgesiu su gyvūnais – gelbėdama, transformuodama ir apsaugodama milijonus gyvybių bei nuolat keisdama tai, kaip greitai besikeičianti visuomenė rūpinasi gyvūnais. Kol nesukursime kultūros, kurioje su visais gyvūnais elgiamasi pagarbiai ir maloniai, mūsų darbas juos apsaugoti nesiliaus.“²⁶ Toks požiūris atskleidžia, jog gyvūnų gerovės draugijos siekė apsaugoti gyvūnus, juos apginti, o kartu buvo išreiškiamas ir siekis sukurti sąmoningą visuomenę.

1822 m. Anglijoje buvo išleistas pirmasis pasaulyje žinomas gyvūnų apsaugos įstatymas – įstatymas dėl žiauraus elgesio su galvijais, vadinamas Martino aktu, kadangi jį aktyviai rėmė politikas Ričardas Martinas.²⁷ Pagal šį teisės aktą buvo neteisėta: „žiauriai elgtis su saujele naminių gyvūnų – galvijų, jaučių, arklių ir avių – arba sukelti jiems nereikalingas kančias.“²⁸ Pirmasis tarptautinis dokumentas, pripažinęs gyvūnų teisę būti apsaugotiems, buvo paskelbtas Paryžiuje, 1978 m. spalio 15 d. - Visuotinė gyvūnų teisių deklaracija. Deklaracijos pirmame straipsnyje yra įtvirtinta jog „visi gyvūnai gimsta turėdami vienodas teises į gyvybę ir vienodas teises į egzistavimą.“²⁹ Pirmieji gyvūnų gerovės įstatymai rodė, kad požiūris į gyvūnų gerovę keičiasi. Toks pokytis priartino prie požiūrio jog gyvūnai yra jaučiančios būtybės, kurioms reikalinga apsauga.

Apibendrinant galima teigti, kad pirmosios gyvūnų gerovės draugijos, teisės aktai, filosofų idėjos patvirtino, jog įvyko paradigminis pokytis gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje. Šie įvykiai buvo gyvūnų gerovės pradžia bei atskleidė kaip keitėsi visuomenės požiūris. Tikėtina, kad ateityje šie pokyčiai gilės dar labiau, technologijų ir teisės aktų tobulinimo dėka, būtų efektyviau mažinamas gyvūnų išnaudojimas, užkertamas kelias jų žalojimui ir skatinama empatiją visuomenėje. Tai įgyvendinus, gyvūnai gyventų saugesnėmis ir geresnėmis sąlygomis. Šie veiksmai puikiai atspindi jog „perėjimas prie naujos paradigmos yra mokslo revoliucija.“³⁰

1. 1. Gyvūnų gerovės samprata ir raida

LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme nurodoma gyvūnų gerovės sąvoką – „gyvūnų gerovė – optimalus gyvūnų fiziologinių ir etologinių poreikių tenkinimas.“³¹ Kaip ir minėta anksčiau, gyvūnų gerovė skirtinguose šaltiniuose apibrėžiama skirtingai. Tačiau visur prieinama prie to pačio - gyvūnų gerovės samprata yra plati sąvoką, apimanti gyvūnų fizinę ir emocinę

²⁶ “History of the ASPCA”, *The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA)*, <https://www.aspc.org/about-us/history-of-the-aspc>

²⁷ „200th Anniversary of the Cruel Treatment of Cattle Act 1822“, *UK Parliament*, 2022 m. liepos 12 d., <https://edm.parliament.uk/early-day-motion/59989/200th-anniversary-of-the-cruel-treatment-of-cattle-act-1822>

²⁸ Steven M. Wise „Animals and the law“, *Britannica*, 2025 m. gegužės 7 d., <https://www.britannica.com/topic/animal-rights#ref287259>

²⁹ „Universal declaration of animal rights (15 October 1978)“, <https://constitutii.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/06/file-id-607.pdf>

³⁰ Valantiejus, *supra note*, 22: 130.

³¹ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *supra note*, 7.

gerovę, taip pat jų teises ir apsaugą. Įprastai gyvūnų gerovė buvo vertinama tik per fizinės sveikatos prizmę. Gyvūnų gerovė šiandien apima daugiau nei tik fizinę sveikatą – tai yra visapusiškas gyvūnų gerbūvio užtikrinimas, kuris apima tiek fizinius, tiek emocinius poreikius. ES Gyvūnų taisyklės apima penkias gyvūnų laisves: „laisvę nuo alkio ar troškulio, laisvę nuo diskomforto, laisvę nuo skausmo, sužeidimo ar ligų, laisvę išreikšti natūralų rūšies elgesį, laisvę nuo baimės ir kančios.“³² Galima teigti, jog laisvę nuo alkio ar troškulio bei laisvę nuo diskomforto apima fizinė gerovė. Tai reiškia, kad gyvūnai turi turėti prieigą prie pakankamo maisto ir švaraus vandens, o jų laikymo aplinka turi būti švari, erdvi ir neturinti veiksnių, kurie galėtų sukelti stresą ar skausmą. Be to, gyvūnų išnaudojimas ar žiaurus elgesys su jais turi būti visiškai sustabdytas. Šalyje šios sąlygos turi būti įgyvendinamos per nacionalinę teisę, pavyzdžiui per LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą, nepriklausomai nuo gyvūnų laikymo ar naudojimo priežasties. LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta jog „draudžiama žiauriai elgtis su gyvūnais ir juos kankinti, bet kokiomis priemonėmis tiesiogiai ar netiesiogiai propaguoti ir skatinti žiaurų elgesį su gyvūnais, jų kankinimą, kurstyti smurtą prieš gyvūnus.“³³ Taigi, šio įstatymo pagrindinis tikslas – užtikrinti gyvūnų gerovę ir apsaugą bei apsaugoti juos nuo žiauraus elgesio. Įstatymų laikymasis prisideda prie gyvūnų gerovės užtikrinimo, didinant žmonių atsakomybę ir požiūrį į gyvūnus. Pasaulinės smulkiųjų gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos (WSAVA) gyvūnų gerovės rekomendacijose yra pažymėta jog „gerovė nėra tik fizinės sveikatos sinonimas. Būtina atsižvelgti ir į psichologinius bei elgesio sveikatos aspektus. Kaip gyvūnas jaučiasi (jo psichologinė ar psichinė būseną), yra gyvybiškai svarbu įgyvendinant gerą gyvūnų gerovę.“³⁴ Laisvę nuo baimės ir kančios apima emocinė gerovė. Kaip jau minėta, Europos sąjungos sutarties 13 straipsnyje yra įtvirtinta, jog gyvūnai yra juslios būtybės. Tai reiškia jog gyvūnai, kaip ir žmonės, gali patirti emocijas. Atsižvelgus į tai, atsiranda dar didesnė būtinybė užtikrinti jų gerovę – suteikti galimybę elgtis natūraliai, leisti patirti socialinį kontaktą bei būti apsaugotiems nuo stresą sukeliančių veiksnių. Profesorė Marian Stamp Hawkins, tyrinėjusi gyvūnų gerovę bei elgesį, pažymėjo jog: „ne visas natūralus gyvūnų elgesys turi vienodą vertę.“³⁵ Profesorės mintį atskleidžia šie pavyzdžiai - bėgimas nuo plėšrūno ar maisto ieškojimas dėl to, kad gyvūnas badauja ir yra alkanas, yra natūralus elgesys, tačiau parodo jo prastą gerovę. Gyvūnų fizinę bei psichologinę gerovę gali

³² „Gyvūnų gerovė ir apsauga: ES veiksmai“, *Europos parlamentas*, 2020 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.europarl.europa.eu/topics/lt/article/20200624STO81911/gyvunu-gerove-ir-apsauga-es-veiksmai>.

³³ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *op. cit.*

³⁴ „Pasaulinės smulkiųjų gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos (WSAVA) gyvūnų gerovės rekomendacijos“, *Global Veterinary Community (WSAVA)*, <https://www.lsgvga.lt/images/Gyvunu%20gerove%20LIT%20%20FINAL%202020%20WSAVA.pdf>.

³⁵ Marian Stamp Hawkins, „Natural Behavior Is Not Enough: Farm Animal Welfare Needs Modern Answers to Tinbergen’s Four Questions“, *Animals*, 13, 988 (2023): 14, <https://doi.org/10.3390/ani13060988>.

apsunkinti jo natūralaus elgesio ribojamas. Pavyzdžiui, gyvūno laikymas netinkamomis sąlygomis ar judėjimo ribojimas. Tai patvirtino gyvūnų etologijos profesorius William Homan Thorpe: „*Labai didelę gyvūnų elgesio dalį iš esmės lemia instinktyvūs arba įgimti gebėjimai ir polinkiai. Šių instinktyvių apetitų slopinimas gali sukelti užsitęsusių ir intensyvių emocinių sutrikimų, kurie, nepaisant to, ar jie gyvūnui skausmingi, ar ne, yra labiausiai varginantys.*“³⁶ Šis aspektas pabrėžia, kad ES gyvūnų gerovės taisyklėse numatytos gyvūnų laisvės yra tarpusavyje susijusios. Neužtikrinus bent vienos iš anksčiau paminėtų gyvūnų laisvių atsiranda spraga, kuri gali neigiamai paveikti visą gyvūno gerovę. Todėl svarbu užtikrinti, kad gyvūnai galėtų gyventi, taip kaip jiems yra natūralu, turėtų tai ko reikia jų sveikatai ir galėtų laisvai elgtis.

Gyvūnų gerovės idėjos atsirado, kai žmonės pradėjo suprasti, kad gyvūnai turi jausmus ir nusipelno pagarbos. Budizmo filosofijoje buvo pabrėžiamas smurto vengimas ir pagarba visiems gyviems padarams: „*ir visuomenės gyvenimą gerai paveikė toki įsakymai, kaip gailingumas visiems gyviems padarams*“³⁷. Indų tradicijose gyvūnai buvo laikomi šventais, o sąvoka „*Ahimsa*“³⁸ skatino žmones būti rūpestingais ir nesukelti jiems bet kokio skausmo: „*visose budistinės kultūros šalyse, remiantis Ahimsa, vienuoliams privalomas vegetarizmas.*“³⁹ Senovės Graikijoje filosofas Pitagoras tikėjo kad gyvūnai turi sielą, kaip ir žmonės: „*Pitagoras skelbė, kad žmonių sielos po jų mirties neišnyksta, o persikelia į kitus žmones ar gyvulius.*“⁴⁰ Jo mintis apie gyvūnų sielą buvo ankstyvas prisilietimas prie gyvūnų gerovės sampratos. Šios senovinės filosofijos atspindi pirmuosius bandymus pripažinti gyvūnų jausmus ir moralinę atsakomybę žmogaus elgesyje su jais. Viduramžiais gyvūnų gerovės samprata dažniausiai buvo siejama su religija. Filosofas P. Singeris, kalbant apie krikščioniškąją mąstyseną pažymėjo jog „*gyvūnai naudoja maistui augalus, o žmonės maistui naudoja gyvūnus, o to padaryti neįmanoma neatimant gyvybės, todėl atimti gyvybę augalams dėl gyvūnų ir gyvūnams dėl žmonių yra teisėta. Tiesą sakant, tai visiškai atitinka paties Dievo įsakymus.*“⁴¹ Nors krikščionybė skatino užuojautą gyvūnams kaip Dievo kūrinijai, tačiau tuo pat metu dažnai pateisino jų naudojimą žmogaus reikmėms. Tai parodo jog tuo laikotarpiu gyvūnų apsauga buvo labiau orientuota į praktinius žmogaus tikslus, o ne į pačių gyvūnų gerovę.

XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje gyvūnų gerovės supratimas stipriai keitėsi, remiantis moksliniais tyrimais, socialiniais pokyčiais ir teisėkūra. Šiame darbe aptarti moksliniai

³⁶ William Homan Thorpe „The assessment of pain and distress in animals“ iš „Report of the Technical Committee to Enquire into the Welfare of Animals kept under Intensive Livestock Husbandry Systems“, 73, <https://archive.org/details/b3217276x/mode/2up>.

³⁷ Par. Prof. P. r. Dovydaitis, „Krikščionybė ir budizmas. (Pirmasis supažindinimas su šiąja problema: kaip ji kilo, plėtojosi, ir kai ji šiandien stovi)“, 10, <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/f61ae821-b422-4499-9359-96de9e836008/content>.

³⁸ Visuotinės Lietuvių kalbos žodynas, <https://www.vle.lt/straipsnis/ahimsa/>.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Aleksandras Baltrūnas, „Pitagoras“, 56, <https://web.vu.lt/mif/v.stakenas/a+o/1997-2/1997-2-55-60.pdf>.

⁴¹ Singer, *supra note*, 23: 273.

tyrimai, nagrinėję gyvūnų skausmo suvokimą, atskleidė, kad gyvūnai patiria skausmą bei stresą panašiai kaip ir žmonės. Mokslininkas Čarlzas Darvinas savo darbuose nurodė, kad gyvūnai rodo skausmo požymius ir elgesį, analogišką žmonių skausmo reakcijoms: „žemesnieji gyvūnai, kaip ir žmonės, aktyviai patiria malonumą ir skausmą, laimę ir kančią. Laimė geriausiai pasireiškia jaunų gyvūnų, tokių kaip šuniukai, kačiukai, avinukai ir pan., žaidimuose kartu – lygiai taip pat kaip ir mūsų pačių vaikų žaidimuose“.⁴² Tai parodo, jog Č. Darvinas net sulyginęs gyvūnų jausmus su žmogaus. Panašią mintį apie žmogaus sulyginimą su gyvūnais, išreiškė ir šiuolaikinių laikų gamtininkas P. Wohlleben: „įsivaizduok, kaip būtų, jei žmogus būtų gyvūnas, tad nesiskiria nuo kitų rūšių.“⁴³ Toks mokslininkų požiūris keičia visuomenės moralines nuostatas. Tai yra dar vienas paradigminio pokyčio pavyzdys, kuris parodo jog gyvūnai nėra tik daiktai ar žemesnės būtybės, jie yra žmonėms artimi, jausmingi ir sąmoningi organizmai.

Šiuolaikinėje visuomenėje gyvūnų gerovė suprantama visapusiškai - apimant teisę, mokslą ir visuomenės švietimą. Leidžiami įvairūs teisės aktai, kurie siekia užtikrinti gyvūnų gerovę ir jų teises, be jau paminėtų teisės aktų, pavyzdžiui 2005 m. buvo priimtas Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1/2005⁴⁴, kuris nustato minimalius gyvūnų transportavimo standartus, siekdamas užtikrinti gyvūnų gerovę ir sumažinti stresą, skausmą bei kančią transportavimo metu. Moksle naudojamiems gyvūnams yra numatyti reikalavimai naudoti kuo mažiau gyvūnų. Taip pat išskiriama, kad procedūros gali būti atliekamos mokslinių tyrimų tikslas, pavyzdžiui: „siekiama gyvūnų gerovės ir gerinti ūkinių gyvūnų auginimo sąlygas.“⁴⁵ Kaip jau aptarta anksčiau, moksliniai tyrimai, taip pat turi ir naudos gyvūnų gerovei, pavyzdžiui - leidžia geriau suprasti gyvūnų poreikius. Visuomenės švietimas yra ypatingai svarbu, jį panaudojus tinkamai, atsirastų galimybė pasiekti teigiamo ir sąmoningo visuomenės požiūrio į gyvūnų gerovės užtikrinimą. Gyvūnų gerovės raida atskleidžia, kad palaipsniui žmonių požiūris į gyvūnus keičiasi į palankesnę gyvūnams pusę.

1. 2. Gyvūnų kaip teisės objekto apibrėžimas

Gyvūno sąvoka iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti nesudėtinga. Iš esmės gyvūnas paprastai apibrėžiamas kaip „pats judantis, reaguojantis ir jaučiantis organizmas, mintantis

⁴²Charles Darwin, „The Descent of Man and selection in relation to sex“, 88, <https://teoriaevolutiva.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/02/darwin-c-the-descent-of-man-and-selection-in-relation-to-sex.pdf>.

⁴³ Wohlleben, *supra note*, 2:244-245.

⁴⁴ „Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1/2005“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32005R0001>.

⁴⁵ Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012-10-31 įsakymas „Dėl mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“, Nr. BI-866, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.437081/asr>.

gamtinėmis medžiagomis.”⁴⁶ Nors šis apibrėžimas gali atrodyti paprastas, jis apima daugybę būtybių, ne tik žinduolius, paukščius, roplius, varliagyvius ir žuvis. Teisinėje sistemoje terminas gyvūnai, taip pat, apima ne tik tradicinius gyvūnus, bet ir bestuburius, tokius kaip vabzdžiai, vėžiagyviai ir moliuskai. LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme sąvoka gyvūnas aiškinama kaip „bet kokios rūšies domestiktuotas ar laukinis gyvūnas, įskaitant ūkinius gyvūnus ir gyvūnus augintinius.“⁴⁷ Teisės aktuose numatytas gyvūnų apibrėžimas yra svarbus tuo, kad jis diktuoja šių būtybių teises, apsaugą ir pareigas visuomenėje visiems gyvūnams, neatsižvelgiant į jo rūšį.

Kaip jau aptarta, praeityje gyvūnai dažnai buvo laikomi tik nuosavybe ar daiktu, neturinčiu teisių ar apsaugos. Filosofas P. Singeris citavo XVII amžiaus filosofą Rene Descartes‘s, kurio nuomone, gyvūnai buvo sulyginami su laikrodžiais. Atliekant eksperimentus su jais, gyvūnai už savo keturių galūnių būdavo prikalmi prie stalo, o gyvūnų leidžiami garsai būdavo apibūdinami kaip laikrodžio tikslėjimas. Pasak jo „gyvūnai tėra mašinos, automatai. Jie nejaučia nei malonumo, nei skausmo, nei ko kita. Nors pjaunami peiliu jie ir žviegia ar raičiojasi, bandydami išvengti sąlyčio su įkaitusia geležimi, tai, Descartes‘o požiūriu, anaipol nereiškia, kad jiems skauda. Juos valdo tie patys principai kaip ir laikrodį, o jeigu jų veiksmas yra sudėtingesnis nei laikrodžio, taip viso labo yra dėl to, kad laikrodis yra padarytas žmogaus, o gyvūnai – daug sudėtingesnės Dievo padarytos mašinos.“⁴⁸ Šis R. Descartes‘o požiūris parodo giliai įsišaknijusį požiūrį į gyvūnus kaip į objektus – nejautrius padarus, veikiančius tarsi mechaniniai daiktai. Toks filosofinis požiūris, kuris tuo metu buvo priimtinas, formavo ir teisinį gyvūnų statusą. Gyvūnų savininkai turėjo teisę juos pirkti ar parduoti, taip pat, disponuoti gyvūnais taip, kaip jų suvokimu atrodė normalu. Tačiau besivystančios socialinės nuostatos ir moraliniai požiūriai, tie patys eksperimentai su gyvūnais, kurių metu buvo įrodyta, kad gyvūnai turi visus jutimo organus, kokius turi ir žmonės, pakeitė šį tradicinį požiūrį į gyvūną. Tokios priežasties prisidėjo prie to, kad gyvūnai buvo pripažinti jaučiančiomis būtybėmis, kurioms reikia teisinės apsaugos. Mokslininkas Č. Darvinas buvo pažymėjęs jog „įsitikinome, kad jausmai ir pojūčiai, įvairios emocijos ir gebėjimai, įskaitant meilę, atmintį, dėmesį, smalsumą, polinkį medžioti, supratingumą, kuriais didžiuojasi žmogus, pradiniu ar gerai išvystytu pavidalu taip pat yra būdingi žemesniesiems gyvūnams.“⁴⁹ Šiuolaikinės teisinės sistemos, vis labiau siekia žmogaus interesus subalansuoti su gyvūnų gerove. Kuriami teisės aktai, kurie užtikrina gyvūnų apsaugą bei jų teises į anksčiau paminėtas penkias laisves. Galima teigti, jog gyvūnų teisinė sąvoka keičiasi ir formuojasi atsižvelgiant į paradigminius pokyčius. Šiai dienai matoma, jog

⁴⁶ Žodynas, https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/g/gyvunas#google_vignette.

⁴⁷ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *supra note*, 7.

⁴⁸ Singer, *supra note*, 23: 280.

⁴⁹ Darwin, *supra note*, 42:105.

pokyčiai gerėja gyvūnų naudai – vis dažniau pripažįstama, kad gyvūnai nusipelno būti gerbiami ir saugomi.

Vienas iš pirmųjų žingsnių Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvūnų apsaugos linkme buvo žengtas daugiau kaip prieš šimtą metų, kai tuometinis JAV prezidentas, Abraomas Linkolnas ištarė frazę „*aš esu už gyvūnų teises, taip pat žmogaus teises*“.⁵⁰ Žmonių ir gyvūnų santykis vystėsi palaipsniui – nuo išnaudojimo iki draugystės bei gyvūno teisinės apsaugos. Pažymėtina, kad gyvūnų teisinis statusas skirtingose kultūrose ar religijose yra interpretuojamas nevienodai. Pavyzdžiui, Europos Sąjungos valstybės narės yra priėmusios griežtus gyvūnų gerovės įstatymus. Priešingai, kiti regionai vis dar atsilieka pripažindami gyvūnų teises. Azijos kultūrinė praktika ir ekonominiai interesai dažnai teikia pirmenybę žmonių poreikiams, o ne gyvūnų gerovei, todėl teisinė apsauga yra nepakankama. Pavyzdžiui: „*Tailando ūkininkai vis dar naudoja beždžiones kokoso riešutams rinkti, nepaisant tarptautinio spaudimo ir pažadų nutraukti šią praktiką*“.⁵¹ Tai parodo, kad požiūris į gyvūnus dar nėra stipriai išsivystęs visame pasaulyje, kad įstatymai taikomi tik naminiams gyvūnams ir kad laukinių gyvūnų gerovė vis dar silpna vieta. Iš to galima daryti išvadą jog atsižvelgiant į paradigminius pokyčius gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje, turi būti atliekami teisėkūros pokyčiai ne tik išsivysčiusiose šalyse, bet ir mažiau išsivysčiusiose šalyse. Tačiau siekiant globalaus susitarimo dėl vienodos gyvūnų gerovės teisinės apsaugos yra susiduriama su iššūkiais. Siekiant pripažinti gyvūnų teisinį statusą globaliai, vienas iš svarbiausių etapų yra gyvūnų gerovės nuostatų įtraukimas į tarptautinius susitarimus ir konvencijas. Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacija⁵² parengė gyvūnų gerovės strategiją siekiančią nustatyti gyvūnų gerovę globaliai, kur numatyti pagrindiniai strategijos principai: „1. Gyvūnų gerovės standartų kūrimas; 2. Pajėgumų stiprinimas ir švietimas; 3. Bendravimas su vyriausybėmis, organizacijomis ir visuomene; 4. Gyvūnų gerovės standartų ir politikos įgyvendinimas“.⁵³ Vienas iš iššūkių yra gyvūnų gerovės neužtikrinimas ekonominės srities kontekste. Pavyzdžiui, Amazonės atogrąžų miškuose per šešerius metus buvo iškirsta daugiau nei 800 milijonų medžių, kad būtų patenkintas pasaulinis poreikis braziliskai jautienai – „*skerdyklos mėsa buvo eksportuota į ES, Jungtinę Karalystę ir Kiniją*“.⁵⁴ Tai sukėlė riziką gyvūnams, dėl jų buveinių praradimo bei migracijos kelių nutraukimo. Kultūriniai ir religiniai

⁵⁰ Wesley J. Smith „Honest abe wasn't for animal rights: honest“, *First things*, 2010 m. gegužės 12 d. <https://www.firstthings.com/blogs/firstthoughts/2010/05/honest-abe-wasnt-for-animal-rights-honest>.

⁵¹ Rachel Fobar „Monkeys still forced to pick coconuts in Thailand despite controversy“, *National Geographic*, 2021 m. vasario 19 d., <https://www.nationalgeographic.com/animals/article/monkey-labor-continues-in-thailands-coconut-market>.

⁵² „Who we are“, *The World Organisation for Animal Health (WOAH)*, <https://www.woah.org/en/who-we-are/>.

⁵³ „OIE Global animal welfare strategy“, *World Organisation for Animal Health*, <https://www.woah.org/app/uploads/2021/03/en-oie-aw-strategy.pdf>.

⁵⁴ Andrew Wasley, Elisangela Mendoca, Youssr Youssef, ir Rob Soutar „Over 800 million trees felled to feed appetite for Brazilian beef“, *The Bureau of Investigate Journalism*, 2023 m. birželio 2 d., <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2023-06-02/almost-a-billion-trees-felled-to-feed-appetite-for-brazilian-beef>.

įsitikinimai taip pat sudaro kliūčių gyvūnų teisių gynimui daugelyje pasaulio šalių. Tradicinės praktikos, tokios kaip bulių kautynės Ispanijoje – „2018 metais mažiausiai 7000 bulių buvo nužudyti oficialiose bulių kovose Ispanijoje“⁵⁵ arba šunų mėsos vartojimas kai kuriose Azijos šalyse – „apie 30 milijonų šunų kasmet nužudomi Azijoje dėl vartojimo maistui – tai žiaurus verslas, susijęs su dideliu žiaurumu gyvūnams ir dažnai su nusikalstama veika.“⁵⁶, susiduria su gyvūnų teisių aktyvistų pasipriešinimu, tačiau turi kultūrinę apsaugą ir visuomenės pritarimą. 1997 m. Europos bendrijos steigimo sutarties protokole Nr. 33 buvo numatyta, kad siekdamas užtikrinti geresnę gyvūnų kaip juslių gyvių, apsaugą ir pagarbą jiems, Bendrija ir valstybės narės, „rengdamos ir įgyvendindamos Bendrijos žemės ūkio politiką, transporto politiką, vidaus rinkos ir tyrimų politiką, turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų gerovės reikalavimus, taip pat gerbti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, papročius, ypač susijusius su religinėmis apeigomis, kultūros tradicijomis ir vietos paveldu.“⁵⁷ Tai rodo, kad ES įsipareigoja įtraukti gyvūnų gerovės principus į teisės aktų formavimą, tačiau kartu stengiasi išlaikyti pagarbą kitų šalių kultūrinėms ir religinėms praktikoms. Pasaulio kultūrų įvairovė, jų tradicijos, formuoja visuomenės suvokimą bei elgesį su gyvūnais. Tačiau, Pasaulinės gyvūnų apsaugos organizacijos veterinarinių programų vadovė Rosangela Ribeiro interviu metu pabrėžė jog „kultūra turėtų baigtis ten, kur prasideda žiaurumas“.⁵⁸ Atsižvelgiant į tai, galimas sprendimo būdas yra suderinti kultūrinės tradicijas su moralinėmis vertybėmis – siekiant išlaikyti tradicijas, tačiau užkirsti kelią žiaurumui. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 7 straipsnyje yra įtvirtinta jog „visi žmonės yra lygūs įstatymui ir nediskriminuojami turi teisę į lygią įstatymo apsaugą. Visi turi teisę į lygią apsaugą nuo visokios diskriminacijos, pažeidžiančios šią Deklaraciją, ir nuo visokio tokios diskriminacijos kurstymo.“⁵⁹ Šis straipsnis parodo, jog kiekvienas žmogus yra lygus prieš įstatymus ir turi vienodas teises, nepaisant jo rasės, kultūros, kūno spalvos ar lyties. Atsižvelgiant į tai, kad žmogaus vertė nepriklauso nuo jo rasės ir kitų skirtumų, kyla klausimas ar ir gyvūno vertė turėtų priklausyti nuo jo rūšies. Jeigu tarptautiniu mastu toks principas būtų pritaikytas gyvūnams, skirtingos kultūros ir toliau galėtų gyvūnus laikyti šeimos nariais ar tam tikros srities darbininkais, tačiau būtų užtikrintas bent jau bendras susitarimas jog gyvūnai turi būti apsaugoti ir gerbiami. Siekiant išlaikyti tradicijas, jas šiek tiek pakoregavus, pavyzdžiui,

⁵⁵ „Bullfighting: a bloody execution“, PETA UK, <https://www.peta.org.uk/issues/animals-not-use-entertainment/bullfighting/>.

⁵⁶ „Asia’s dog meat trade: FAQs“, Humane World for Animals, <https://www.humaneworld.org/en/about-asias-dog-meat-trade-faqs>.

⁵⁷ Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2006 m. gruodžio 29 d., https://wipolex-resources-eu-central-1-358922420655.s3.amazonaws.com/edocs/lexdocs/treaties/lt/eec/trt_eec_003lt.pdf.

⁵⁸ „We’re urgently petitioning Brazil senators not to legalise animal cruelty“, World Animal Protection, 2016 m. lapkričio 29 d., <https://www.worldanimalprotection.org/latest/news/were-urgently-petitioning-brazil-senators-not-legalise-animal-cruelty/>.

⁵⁹ „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“, LRS, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.278385>

bulių kautynėse naudojant ne tikrus bulius, o imitacinius, būtų galima sustabdyti žiaurų elgesį su gyvūnais. Tokiu būdu išlaikius tradicijas, siekiant vieningų moralinių normų gyvūnų gerovei, būtų galimybė globaliu mastu įgyvendinti lygiateisiškumo principą gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje. Taigi, globaliu mastu siekiant užtikrinti gyvūnų gerovę yra sudėtinga, susiduriama su paminėtais iššūkiais. Tačiau siekiant globalios gyvūnų gerovės, galima prisidėti ir nedideliais darbais. Pavyzdžiui, didėjantis visuomenės sąmoningumas, žiniasklaidos bei socialinių tinklų įsitraukimas palengvino pasaulinį gyvūnų teisių aktyvistų bendravimą, sustiprino jų balsus ir poveikį. Socialiniuose tinkluose gausu PETA įrašų, kurie internetinės erdvės dėka pasiekia visą pasaulį. Paskyras turinčios gyvūnų prieglaudos gali „reklamuoti“ savo globojamus gyvūnus, taip jie greičiau randa namus, todėl, kad pasiekia didesnę susidomėjusių žmonių skaičių.⁶⁰ Taigi, gyvūnų, kaip teisės objektų, samprata išgyvena transformaciją, kurią lemia besivystančios moralinės vertybės bei teisinė raida.

Atsižvelgiant į tai, kad gyvūnų teisės yra būtina persvarstyti globaliai, kiekvienai valstybei pirmiausiai reikalinga peržiūrėti savo teisinę sistemą. Lietuvoje buvo imtasi veiksmų, kad būtų pripažinta jautri gyvūnų prigimtis ir suteikta jiems didesnė teisinė apsauga. 1991 m. gruodžio 17 d. buvo įsigaliojo LR veterinarijos įstatymas, kurio vieni iš numatytų veterinarijos uždavinių susijusių su gyvūnų gerove yra „*apsaugoti nuo ligų gyvūnus profilaktinėmis priešepizootinėmis, higienos ir kitomis veterinarinėmis priemonėmis; gydyti sergančius gyvūnus*“⁶¹ bei įkurtas Veterinarijos departamentas kuriam ir buvo pavesta gyvūnų gerovės kontrolė Lietuvoje. 1998 m. sausio 1 d. įsigaliojo LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas, dabar pervadintas – LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas⁶², kuriuo siekiama užtikrinti gyvūnų gerovę ir užkirsti kelią žiauriam elgesiui su jais. Šie pirmieji teisės aktai yra svarbus šalies požiūrio į gyvūnų gerovę etapas, rodantis, kad šalis yra suinteresuota apsaugoti gyvūnus.

Lietuvos Respublikoje, gyvūnų gerovę užtikrinantys teisės aktai, nustato, kaip žmonės turi elgtis su gyvūnais ir kokios atsakomybės jiems tenka. Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis gyvūnų gerovę, yra LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas.⁶³ Šis įstatymas tvirtina, kad visi gyvūnai yra juslios būtybės, todėl turi būti saugomi nuo fizinio ir emocinio skausmo. Gyvūnų savininkai ar laikytojai privalo rūpintis jų sveikata, tinkama mityba, švara ir suteikti sąlygas, atitinkančias gyvūnų biologinius poreikius. Svarbią vietą užima ir LR

⁶⁰ „Kompanionų ieškantiems žmonėms ir beglobiams gyvūnams atrasti vieniems kitus padeda socialiniai tinklai“, *Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija*, 2020 m. gruodžio 16 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1300353/kompanionu-ieskantiems-zmonems-ir-beglobiams-gyvunams-atrasti-vieniems-kitus-padedasocialiniai-tinklai>.

⁶¹ „Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymas“, *supra note*, 8.

⁶² „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *supra note*, 7.

⁶³ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“, *supra note*, 14.

baudžiamasis kodeksas⁶⁴ bei LR administracinių nusižengimų kodeksas⁶⁵, kurie numato atsakomybę už gyvūnų gerovės pažeidimus, žiaurų elgesį su gyvūnais, šiais teisės aktais siekiama atgrasinti nuo neatsakingo ar sąmoningai žalingo elgesio su gyvūnais. Gyvūnų gerove rūpinasi ir LR veterinarijos įstatymas⁶⁶, kuris apibrėžia reikalavimus gyvūnų sveikatai ir jų laikymo sąlygoms. Įstatymas reguliuoja gyvūnų priežiūrą fermose, transportavimo sąlygas, prekybą ir kitus atvejus, kai gyvūnai yra žmonių atsakomybėje. Žvelgiant plačiau, Lietuvos Respublika yra prisijungusi prie tarptautinių dokumentų, tokių kaip Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos apsaugos, kurioje nurodoma jog „žmogaus moralinė priedermė – gerbti visas gyvas būtybes, ir turėdamos omenyje, kad namuose laikomus gyvūnus su žmogumi sieja ypatingi ryšiai.“⁶⁷ Šiuo tarptautiniu susitarimu valstybė įsipareigojo saugoti naminius gyvūnus bei užtikrinti jų gerovę. Teisės aktai, susitarimai bei konvencijos visuomenėje turi tam tikra galią – jie šviečia žmones bei skatina juos jausti atsakomybę ir saugoti gyvūnus, o juos pažeidus, gresia atsakomybė.

Paradigminiai pokyčiai, taip pat, priklauso nuo Europos Sąjungos politikos, kuri skatindama biologinės įvairovės apsaugą, įtraukia gyvūnų gerovės užtikrinimą į platesnį aplinkos apsaugos kontekstą. Kaip teigiama moksliniuose šaltiniuose: „taigi ir Lietuvos teisinės sistemos normos reguliuojančios aplinkos ir jos sudedamųjų dalių apsaugos ir naudojimo santykius, yra priimtos įgyvendinant ES teisės aktus arba suderintos su ES aplinkos teisės reikalavimais“⁶⁸, Lietuvai, kaip Europos Sąjungos narei, taip pat galioja ES reglamentai ir direktyvos susijusios su gyvūnų gerove. Lietuvos Respublika ratifikavo Europos konvencijas dėl gyvūnų apsaugos:

1. Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu (ratifikuota 2003 m.)⁶⁹;
2. Europos konvencija dėl gyvūnų, laikomų ūkininkavimo tikslams, apsaugos ir jos pakeitimo protokolas (ratifikuota 2003 m.)⁷⁰;
3. Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos (ratifikuota 2003 m.)⁷¹;
4. Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos (ratifikuota 2004 m.)⁷²;

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, *supra note*, 13.

⁶⁶ „Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymas“, *supra note*, 8.

⁶⁷ „Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos“, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230381>.

⁶⁸ Eduardas Monkevičius ir kt., *Aplinkosaugos teisė vadovėlis*, (Vilnius: Justitia, 2011), 357-258.

⁶⁹ „Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu“, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228596?jfwid=tu0odnr7e>

⁷⁰ „Europos konvencija dėl gyvūnų, laikomų ūkininkavimo tikslams, apsaugos ir jos pakeitimo protokolas“, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228594>.

⁷¹ „Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos“, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228605>.

⁷² „Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos“, *supra note*, 67.

5. Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo interesais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos ir jos pakeitimo protokolas (ratifikuota 2007 m.)⁷³.

Gyvūnų teisinė padėtis atspindi, ne tik teisės aktuose, bet ir visuomenės požiūryje į gyvūnų gerovę. Visuomenė pasisakydama už stipresnę teisinę apsaugą ir skatindama užuojautos ir pagarbos gyvūnams kultūrą, gali nutiesti kelią į teisingesnę ir žmogiškesnę aplinką visoms būtybėms. Apibendrinant galima teigti, kad gyvūno kaip teisės objekto samprata, patyrė paradigminius pokyčius, gyvūnai nuo požiūrio į juos tik kaip į nuosavybės objektą, tapo būtybėmis, kurios jaučia ir yra saugomos, todėl jų teisinė padėtis turi būti užtikrinta ir ginama. Sampratos formavimąsi lėmė filosofinė ir mokslo raida, visuomenės vertybių kaita ir žinoma – teisėkūra. Lietuvos Respublikoje paradigminiai pokyčiai atspindi teisės aktuose, tačiau realiai vis dar jaučiasi, kad visuomenei trūksta suvokimo apie gyvūnų gerovę, todėl reikalingas švietimas ir teisingas teisėsaugos sprendimų priėmimas. Gyvūnų gerovės užtikrinimas reikalauja visapusiško įsitraukimo – aiškių teisės aktų ir atsakomybės taikymo, visuomenės įsitraukimo bei švietimo skatinimo.

⁷³ „Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo interesais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos ir jos pakeitimo protokolas“, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.296834?jfwid=6ar7pdpe7>.

2. GYVŪNŲ GEROVĖS TEISINIS REGULIAVIMAS LIETUVOJE: RAIDA, ATSAKOMYBĖ IR ĮGYVENDINIMAS

2.1. Gyvūnų gerovės teisinio reguliavimo raida Lietuvoje

Lietuvoje gyvūnų gerovės teisinis reguliavimas vystėsi palaipsniui, atsižvelgiant į tai kaip keitėsi mūsų valstybė ir jos visuomenė. Pavyzdžiui, po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1991 metais, buvo pradėti kurti pirmieji įstatymai, susiję su veterinarija ir gyvūnų apsauga. Tačiau pačiai gyvūnų gerovei, vienas pirmųjų reikšmingų teisės aktų buvo 1998 metais įsigaliojęs LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas.⁷⁴ Nuo 2004 metų Lietuvos teisiniui reguliavimui didelę įtaką turėjo narystė Europos Sąjungoje. Taigi, planuodama tapti Europos Sąjungos nare, Lietuva turėjo savo įstatymus suderinti su Europos Sąjungos reikalavimais. Taip pat, anksčiau minėta Europos Sąjungos sutartis, kurioje gyvūnų gerovei svarbų vaidmenį atlieka 13 straipsnis, nurodydamas, kad gyvūnai yra jaučiančios būtybės, todėl juos reikia gerbti ir saugoti. Narystė ES paskatino įstatymus ne tik pasikeisti bet ir papildyti juos nauju turiniu, atsižvelgiant į pasikeitusį požiūrį. Gyvūnų gerovės srityje daugiau dėmesio imta skirti ne tik jų naudojimui žemės ūkyje ar moksle, bet ir jų apsaugai bei poreikiams.

Kalbant apie LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo raidą būtina paminėti, jog tai buvo pirmasis tokio pobūdžio įstatymas nepriklausomoje Lietuvoje, jo pagrindas buvo reglamentuoti kaip turi būti laikomi ir prižiūrimi gyvūnai. Tai buvo pirmoji šio teisės akto redakcija. Šiame įstatyme buvo įtvirtinta gyvūnų gerovės samprata, nors gana bendrais bruožais, tačiau su aiškia žinute – gyvūnai nėra tik daiktai. Įstatymo paskirtyje buvo nurodoma jog „*Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas nustato fizinį ir juridinių asmenų elgesio su naminiais, ūkinės paskirties, dekoratyviniais, laboratoriniais, nelaisvėje laikomais ir laukiniais gyvūnais bendruosius principus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo kančių, žiauraus elgesio ir kitų neigiamų poveikių.*“⁷⁵ Tai aiškiai parodo, kad įstatymas apsaugo ir yra taikomas visiems gyvūnams, nepriklausomai nuo jo paskirties ar santykio su žmogumi. Nuostata jog visi gyvūnai turi būti apsaugoti, parodo valstybės siekį kurti žmogišką ir saugią visų gyvūnų gerovės sistemą. Tai reiškia, kad gyvūnų gerovė teisinėje sistemoje tapo įtvirtintu įsipareigojimu rūpintis visų rūšių gyvūnais. Tačiau įstatymas vis dar buvo abstraktus, pavyzdžiui, jo sąvokose nėra apibrėžta gyvūno gerovė, daugiausiai dėmesio buvo skiriama gyvūnų naudojimui moksliniuose tyrimuose, apsaugai nuo žiauraus elgesio, laikymo sąlygoms ir pan. Galbūt tam

⁷⁴ „Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas“, Nr. VIII-500, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver1>.

⁷⁵ *Ibid.*

galėjo turėti įtakos ir tuometinė istorinė situacija valstybėje – žmonės buvo išsilaisvinę iš priespaudos, jiems labiausiai rūpėjo jų laisvė, jų šeima, jų gyvenimas, todėl galima daryti išvadą, jog gyvūnai nebuvo žmonių prioritetuose. Šis įstatymas buvo daug kartų keistas ir tobulintas, penktajai įstatymo redakcijai įtakos galėjo turėti pasiruošimas tapti Europos Sąjungos nare.

Penktojoje įstatymo redakcijoje, įsigaliojusioje nuo 2004 m. vasario 14 d., matome jog įstatymo paskirtis kiek pakito – buvo pridėta *“ir būtų užtikrintas žmonių saugumas.”*⁷⁶ Tai reiškė jog buvo išplėsta įstatymo paskirtis, jis turi saugoti ne tik gyvūnus nuo blogo elgesio su jais, bet ir užtikrinti jog gyvūnai nekeltų pavojaus žmonėms. Taip buvo balansuojama tarp gyvūnų gerovės ir visuomenės intereso, jog gyvūnų apsauga turi vykti taip, kad netrukdytų ir nekenktų žmonėms. Galima daryti prielaidą, jog tai buvo įtraukta dėl to, kad buvo išskirta nauja sąvoka – agresyvūs šunys. Įstatymas pradėjo reguliuoti agresyvių šunų laikymą, o tai buvo aktualu dėl didėjančio skaičiaus tokių gyvūnų laikymo.

Esminis įstatymo pakeitimas buvo 2012 metais – šeštoji akto redakcija galiojusi nuo 2013 metų sausio 1 dienos ir galiojusi iki 2015 metų sausio 1 dienos, tuomet buvo pakeistas ir įstatymo pavadinimas – Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas. Visų pirma, pastebime pasikeitusią įstatymo paskirtį – *„šis įstatymas nustato valstybės ir savivaldybių institucijų kompetenciją užtikrinant gyvūnų, kaip juslių būtybių, gerovę ir apsaugą, fizinių ir juridinių asmenų, kitų organizacijų ir filialų pareigas gyvūnų apsaugos ir gerovės srityje, bešeimininkių gyvūnų gerovę ir apsaugą, bešeimininkių gyvūnų populiacijos mažinimo priemones, humaniško elgesio su gyvūnais reikalavimus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo žiauraus elgesio, kankinimo ir kito neigiamo poveikio ir būtų užtikrintas žmonių saugumas.“*⁷⁷ Ši nuostata parodo svarbų paradigmos pokytį gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje – gyvūnai nebelaikomi tik žmonėms naudingais objektais, bet pripažįstami kaip juslios būtybės, taip pat, nurodoma ne tik būtinybė elgtis humaniškai, bet ir pabrėžiama jog atsakomybė už gyvūnų gerovę tenka ne tik žmonėms asmeniškai, bet ir valstybei bei savivaldybėms. Iš to darytina išvada jog valstybė tampa aktyvia gyvūnų gerovės sergėtoja, o ne tik pasyvia stebėtoja, t. y. ne tik kuria įstatymus, bet ir pati prisideda prie jų vykdymo. Pirmoje įstatymo redakcijoje, įsigaliojusioje 1998 m. sausio 1 d., nebuvo konkrečiai išskirta, kas už ką yra atsakingas, buvo tik minima jog nustatyti leidžiamų gyvūnų skaičių namuose ar leidimą atlikti specialius veiksmus su gyvūnais, gali išduoti Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos. 17 straipsnio 3 dalyje buvo nurodoma jog *“fiziniai asmenys privalo: 1) pagal išgales pasirūpinti sužeistais gyvūnais, pranešti apie juos kompetentingoms institucijoms.”*⁷⁸ 19 straipsnio 3 dalyje nurodyta jog *“šio*

⁷⁶ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, akto redakcija įsigaliojus nuo 2004 m. vasario 14 d., Nr. VIII-500, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver5>.

⁷⁷ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2013 m. sausio 1 d., Nr. VIII-500, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver6>.

⁷⁸ „Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas“, *supra note*, 76.

įstatymo priežiūrą atlieka Vyriausybės įgaliotos institucijos.”⁷⁹, taip pat nurodomos kontroliuojančių institucijų teisės. Tačiau niekur nebuvo įvardijama, kas konkrečiai kokias užduotis atlieka ir kur tiksliai reikia kreiptis skirtingais atvejais, lygiai taip pat buvo ir sekančiose redakcijose iki šios redakcijos, kuri įsigaliojo po įstojimo į Europos Sąjungą. Aptariamoje, šeštoje įstatymo redakcijoje, 3 straipsnio 1 dalyje yra nurodoma kas vykdo gyvūnų gerovės ir apsaugos užtikrinimą: „gyvūnų gerovės ir apsaugos užtikrinimą pagal kompetenciją vykdo Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė), Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – Aplinkos ministerija) ar jos įgaliotos institucijos, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (toliau – Sveikatos apsaugos ministerija) ar jos įgaliotos institucijos, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija (toliau – Susisiekimo ministerija), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (toliau – Švietimo ir mokslo ministerija), Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – Vidaus reikalų ministerija) ar jos įgaliotos institucijos, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija (toliau – Žemės ūkio ministerija) ar jos įgaliotos institucijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, savivaldybių administracijos.“⁸⁰ Sekančiose straipsnio dalyse nurodoma, kokia institucija ką atlieka ir už ką yra atsakinga. Atkreiptinas dėmesys jog ankstesnėse redakcijose sąvokose randama sąvoka „kenksmingas elgesys su gyvūnais – gyvūno mušimas, tyčinis žalojimas, spardymas, užmušimas kankinant, erzinimas, gąsdinimas ar kitoks streso sukėlimas, vertimas pernelyg ilgai dirbti, pjudymas, peštynių organizavimas, veterinarinės pagalbos susirgusiam ar susižeidusiam gyvūnui nesuteikimas, transportavimas ar laikymas tai rūšiai nepalankiomis sąlygomis, operavimas nenuskausminus, zoofiliniai ir sadistiniai veiksmai, taip pat gyvūno savininko leidimas atlikti tiesiogiai kenksmingus gyvūnui veiksmus.“⁸¹ Redakcijoje įsigaliojusioje nuo 2013 metų matome 4 straipsnį – Žiaurus elgesys su gyvūnais ir jų kankinimas. Šiame straipsnyje yra nurodytas platus sąrašas kas laikoma žiauriu elgesiu su gyvūnu – nuo veterinarinės pagalbos nesuteikimo iki dresiravimo, verčiančio gyvūną jausti skausmą ar baimę. Įtraukti net tokie punktai kaip gyvūnų naudojimas reklamoms, kuris iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad nesuteikia gyvūnui kančios. Pažymėtina, jog šiame straipsnyje matomas 2 dalies 24 punktą - „kiti veiksmai, sukeliantys gyvūnų žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei, išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus.“⁸² padaro šį sąrašą nebaigtiniu. Platus sąrašas parodo, jog šių konkrečių veiksmų įvardijimas, suteikia galimybę efektyviau taikyti atsakomybę ir vykdyti prevenciją. Taip pat svarbu paminėti, kad visose įstatymo redakcijose, įskaitant pirmąją, yra numatyta, jog šio įstatymo reikalavimus pažeidę asmenys atsako Lietuvos Respublikos įstatymų

⁷⁹ „Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas“, *supra note*, 76.

⁸⁰ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *supra note*, 77.

⁸¹ „Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas“, *op. cit.*, 76.

⁸² „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *op. cit.*, 77.

nustatyta tvarka, apie tai plačiau bus aptarta sekančiame poskyryje. Apibendrinus, kaip ir minėta anksčiau, šis pakeitimas įvyko po Lietuvos įstojimo į ES, todėl jis buvo su tuo susijęs, buvo būtina suderinti nacionalinius teisės aktus su ES gyvūnų gerovės principais ir kitais teisės aktais.

Šiai dienai aktualioje LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo devynioliktoje redakcijoje, kuri yra galiojanti nuo 2024 metų lapkričio 1 dienos, palyginus ją su jau aptartomis, visų pirma pastebima jog šiek tiek pakito įstatymo paskirtis – *„šis įstatymas nustato valstybės ir savivaldybių institucijų ir kitų juridinių asmenų kompetenciją užtikrinant gyvūnų, kaip juslių būtybių, gerovę ir apsaugą, fizinių ir juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų filialų (toliau – asmuo) pareigas gyvūnų apsaugos ir gerovės srityje, bepriežiurių gyvūnų gerovę ir apsaugą, bešeimininkių gyvūnų populiacijos mažinimo priemones, humaniško elgesio su gyvūnais reikalavimus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo žiauraus elgesio, kankinimo ir kito neigiamo poveikio ir būtų užtikrintas žmonių saugumas.“*⁸³ Matoma, kad šis įstatymas papildomai nustato ir kitų juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų filialų pareigas, tai reiškia, jog rūpintis gyvūnų gerove ir apsauga turi ne tik valstybės ir savivaldybės įstaigos, bet ir kitos organizacijos. Pavyzdžiui, gyvūnų globos namai, kurie turi ne tik rūpintis bešeimininkiais gyvūnais, bet ir ieškoti jiems namų. Veterinarijos įstaigos, kurios pastebėję jog augintis gali būti kankintas, turi apie tai pranešti, tokiu būdu atsakomybė yra paskirstyta plačiau. Pastebima jog pakito 3 straipsnis, nurodantis institucijas ir jų kompetencijas. Įstatymo 3 straipsnyje yra detaliai išskaidyta ir įtvirtinta įvairių institucijų kompetencija. Į gyvūnų gerovės įgyvendinimą įtraukta LR Vyriausybė, LR aplinkos ministerija ar ministro įgaliotos institucijos, LR sveikatos apsaugos ministerija ar sveikatos apsaugos ministro įgaliotos institucijos, LR susisiekimo ministerija, LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija, LR vidaus reikalų ministerija ar vidaus reikalų ministro įgaliotos institucijos, LR žemės ūkio ministerija ar žemės ūkio ministro įgaliotos institucijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Pasikeitė tai, jog vietoje savivaldybių administracijos, dabar įtraukti savivaldybių merai. Papildomai prisidėjo *„Lietuvos sveikatos mokslų universitetas ir Lietuvos jūrų muziejus.“*⁸⁴ Kiekvienai institucijai priskirtos aiškos funkcijos, pavyzdžiui, aplinkos ministerijai priskirti laukinių gyvūnų ir gyvūnų augintinių, žemės ūkio ministerijai ūkiniai gyvūnai ir jų priežiūra, vidaus reikalų ministerija užtikrina, kad būtų laikomasi gyvūnų laikymo reikalavimų ir pan. Savivaldybėms yra numatyta daugiau realių užduočių – jos ne tik tvirtina laikymo savivaldybių teritorijų gyvenamosiose vietovėse taisyklės, bet ir organizuoja bešeimininkių gyvūnų globą bei gali steigti gyvūnų augintinių kapines. Įtrauktos ir specifinės institucijos – LSMU, vykdo laukinių gyvūnų globą, kurie buvo paimti iš aplinkos, sulaikyti ar konfiskuoti, taip pat informuoja ir konsultuoja asmenis šiais klausimais, o Lietuvos jūrų muziejus atlieka panašias funkcijas kaip LSMU, tačiau tai daro su jūros žinduoliais bei jūros

⁸³ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, *supra note*, 7.

⁸⁴ *Ibid.*

paukščiais. Šis kompetencijų paskirstymas yra itin svarbus, tai užtikrina, kad kiekviena institucija žinotų kas jiems yra pavesta atlikti, leidžia efektyviau reaguoti į pažeidimus. Taip pat, visuomenei yra aiškiau, kur jiems reikia kreiptis tam tikrais klausimais. Aktualioje redakcijoje, lyginant ją su jau aptartomis trejomis, pastebima jog yra įtrauktos naujos sąvokos, įtvirtinta griežtesnė gyvūnų veisimo kontrolė, patikslintos institucijų kompetencijos, o žiauraus elgesio su gyvūnais apibrėžimas tapo platesnis, apimantis ne tik fizinį smurtą, bet ir psichologinį skausmą. Atliekant tyrimą, buvo apklausti ekspertai susiję su gyvūnų gerove, vienas ekspertas išskyrė problemą: „*Panašu, kad nacionaliniai teisės aktai apima pagrindinius gyvūnų gerovės ir apsaugos principus, kurių visuomenė turėtų laikytis ir suprasti, tačiau dažnai organizacijos veikloje susiduriame su pagrindinių, atrodytų gerai žinomų ir suprantamų nuostatų pažeidimais.*“⁸⁵ Ekspertas išskiria, kad teisės aktuose žmonėms trūksta aiškumo, todėl laikytina jog sąvokų išplėtimas bei institucijų darbų paskirstymas pasižymi geru bruožu, kadangi plačiau paaiškina tai, kas visuomenei gali būti nesuprantama.

Nuo 2027 m. sausio 1 d. įsigalios dvidešimta LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo redakcija. Įstatyme matomi svarbūs būsimi pakeitimai, kurie dar efektyviau prisidės prie gyvūnų gerovės. Lyginant su aktualia redakcija, naujoje redakcijoje pastebima jog keisis ūkinio gyvūnų apibrėžimas - nebeliks to, jog šis gyvūnas yra laikomas ar veisiamas kailiams. Įstatyme bus nurodoma jog „*draudžiama laikyti ir (ar) veisti gyvūnus kailių gavybos ar pardavimo tikslu*“ taip pat, kad „*draudžiama parduoti ar kitaip perleisti gyvūnus kailių gavybos tikslu.*“⁸⁶ Šio įstatymo pakeitimo aiškinamajame rašte buvo teigiama, kad „*didžioji visuomenės dalis nepritaria gyvūnų auginimui dėl jų kailių. Visuomenės nuomonės apklausos rodo, kad didžioji dalis Lietuvos gyventojų nepritaria gyvūnų auginimui dėl jų kailių. 2019 m. lapkričio mėn. „Vilmorus“ atliktos apklausos duomenimis, net 81,7 proc. Lietuvos gyventojų mano, kad kailinius gyvūnus auginti narvuose ir žudyti dėl jų kailių yra nepriimtina.*“⁸⁷ Taigi, darytina išvada jog būtent prie šio įstatymo pakeitimo stipriai prisidėjo visuomenės susidomėjimas ir spaudimas: „*per pastarąsias 2 savaites Seimo nariai sulaukė daugiau nei 15 tūkst. gyventojų laiškų, kuriuose prašoma nenukelti kailių fermų draudimo. Visuomenė nori, kad žiaurus elgesys su gyvūnais būtų sustabdytas kuo greičiau.*“⁸⁸ Aiškinamajame rašte, 4 punkte, prie klausimo kokio teigiamo rezultato laukiama, buvo pabrėžta jog „*būtų atsižvelgta į visuomenės nuomonę.*“⁸⁹ Taigi, šis

⁸⁵ Ekspertas VII.

⁸⁶ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, Nr. VIII-500, akto redakcija, kuri įsigalios nuo 2027 m. sausio 1 d., LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d., <https://www-folex.lt/skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver20>.

⁸⁷ Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-1104, XIVP-1105, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/57428a6045f711eca8a1caec3ec4b244?ifwid=fzealqc53&fbclid=IwAR3edBYO1Rok6js0Eh1sowrqS_UwptdBPdt25f_Z3smTY0jV05gSUe3ZWkM.

⁸⁸ „Marčiulaitis: kailių fermos verslas Lietuvai nėra nei reikšmingas, nei prasmingas“, Delfi, 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www.delfi.lt/agro/agroverslo-naujienos/marciulaitis-kailiu-fermos-verslas-lituvai-nera-nei-reiksmingas-nei-prasmingas-120071204>.

⁸⁹ Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-1104, XIVP-1105, *supra note*, 87.

įstatymo pakeitimas buvo priimtas reaguojant į stiprų visuomenės nepasitenkinimą kailinių žvėrelių verslui. Pažymėtina, jog įstatymo keitimas buvo nuosekliai sekamas visuomenės, taip pat, visuomenė buvo skatinama pasisakyti už gyvūnus: „*kailių fermose dėl puošmenos kankinami ir žudomi gyvūnai turi tik tave – žmogų, kuriam jie rūpi. Todėl būtent tavo laiško prezidentui šiandien reikia labiausiai. Pasinaudok unikalia galimybe prezidentui tiesiogiai pasakyti, jog TU nori, kad kailių fermos Lietuvos būtų kuo greičiau uždraustos.*”⁹⁰ Aptartas LR gyvūnų gerovės apsaugos įstatymo pakeitimas patvirtina, kad Lietuvos Respublikos teisinis reguliavimas gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje pradeda kisti ne tik dėl ES reguliavimo, tačiau kaip ir atsakas į augantį visuomenės sąmoningumą bei aktyvų visuomenės spaudimą. Kailinių žvėrelių verslo draudimas buvo grindžiamas moraliniu vertinimu, atspindinčiu daugumos gyventojų požiūrį. Toks įvykis rodo kad teisėkūra gali atspindėti ir atspindi visuomenės vertybes. Įdomu tai, kad LR Seimo narių grupė buvo pateikusi prašymą LR Konstituciniam teismui išnagrinėti ar šis pakeitimas neprieštarauja LR Konstitucijai. Pareiškėjo argumentai buvo grindžiami tuo, kad gyvūnų laikymo kailiams draudimas priimtas nesant aiškiai pagrįstų tyrimais duomenų, kad be šio draudimo gyvūnų gerovė nebūtų užtikrinta, taip pat, kad ūkinės veiklos uždraudimas nėra skirtas Konstitucijoje įtvirtintų vertybių apsaugai ir yra per griežtas – tikslą buvo galima pasiekti kitomis priemonėmis (pvz. pagerinus laikymo sąlygas ir pan.). LR Konstitucinis teismo 2025 m. kovo 19 d. Nr. KT14-N3/2025 nutartyje pripažino, kad gyvūnų laikymo ir veisimo kailių gavybos ar pardavimo tikslu draudimas neprieštarauja Konstitucijai, teismas nurodė, kad „*pagrindinis įstatymų leidėjo tikslas buvo užtikrinti iš Konstitucijos 54 straipsnio kylantį viešąjį interesą saugoti gyvūniją, be to, ribojant galimybę invazinei rūšiai plisti gamtoje, kartu buvo atsižvelgiama į gyvūnijos išsaugojimo ir perdavimo ateities kartoms konstitucinį imperatyvą. Vadinasi, gyvūnų laikymo ir (ar) veisimo kailių gavybos ar pardavimo tikslu ūkinės veiklos draudimas yra skirtas Konstitucijoje įtvirtintų vertybių apsaugai.*“⁹¹ Pažymėtina, kad šiame teismo teiginyje, buvo išskirta jog įstatymo leidėjas siekia užtikrinti viešąjį interesą saugoti gyvūniją – tai dar kartą patvirtina, jog visuomenės dėmesys prisideda prie įstatymų leidimo. Taip pat, dėl ūkinės veiklos uždraudimo, teismas nutarė, kad tokios ūkinės veiklos uždraudimas tarnauja bendrai tautos gerovei ir atitinka Konstitucijos 46 straipsnio nuostatas, pabrėždamas jog „*atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad taip vykdoma ūkinė veikla yra nesuderinama su visuomenės moralės, etikos, taip pat humaniško principais.*“⁹² Tai rodo, kaip palaipsniui keičiasi požiūris į gyvūnų gerovę ir jų vertę, pereinant nuo gyvūnų naudojimo, šiuo atveju, ekonominei naudai, prie gyvūnų kaip jaučiančių būtybių.

⁹⁰ „Kailių fermų draudimas Lietuvoje: viskas, ką reikia žinoti, apie įstatymo priėmimo projektą“, *Tušti narvai*, 2023 m. rugsėjo 27 d., <https://www.tustinarvai.lt/blogas/ka-reikia-zinoti>.

⁹¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2025 m. kovo 19 d. nutarimas Nr. KT14-N3/2025“, Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 17 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/1012918>.

⁹² *Ibid.*

Apibendrinus galima teigti, jog atlikta LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo raidos analizė parodė jog svarbiausias šio teisės akto pokytis, siekiant gyvūnų gerovės užtikrinimo, buvo šeštoji teisės akto redakcija, įsigaliojusi nuo 2013 m. sausio 1 d., vėlesni pakeitimai, kuriuose buvo griežtinamos taisyklės dėl gyvūnų veisimo, laikymo, įvesti privalomi reikalavimai dėl augintinių registravimo (mikroschemų) ir pan., taip pat buvo itin svarbūs ir efektyvūs, tačiau gyvūno laikymo nuo objekto iki jaučiančios būtybės pokyčio riba buvo šeštoji redakcija. Taigi, didžiausias paradigminis pokytis įvykęs gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje, teisinio reguliavimo raidos kontekste, įvyko šaliai tapus Europos Sąjungos nare. Tuo metu Lietuvos Respublikos teisės aktai turėjo būti peržiūrėti ir suderinti su ES teisės aktais, todėl įstatymai buvo net tik atnaujinti, bet ir sugriežtinti. Pavyzdžiui, buvo išplėstas žiauraus elgesio su gyvūnais sąrašas, įvestas privalomas gyvūnų ženklavimas, sugriežtinta atsakomybė už pažeidimus, įsigaliojo aiškių kompetencijų pasiskirstymas tarp institucijų. Paradigminis pokytis įvyko ne tik įstatymų pakeitime, bet ir visuomenės požiūryje, kuriam darė įtaką įstatymuose nurodomi reikalavimai. Taip pat, reikšmingas pokytis matomas LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo redakcijoje, kuri įsigalios nuo 2027 m. sausio 1 d. Šis pakeitimas patvirtina, kad teisinis reguliavimas atspindi visuomenės požiūrį, sąmoningumo lygį ir tai, kad visuomenė gali daryti ir daro įtaką priimamiems teisės aktams. Iš to kas išdėstyta darytina išvada, kad šio įstatymo raida rodo paradigminį pokytį – gyvūnai Lietuvoje yra pripažįstami kaip jaučiančios būtybės, o jų apsauga – kaip neatsiejama žmogaus atsakomybės dalis. Teisinis reguliavimas šioje srityje ne tik reaguoja į visuomenės lūkesčius, bet ir formuoja naują požiūrį, kuriame gyvūnų gerovė tampa vertybe.

2.2. Administracinės atsakomybės raida ir teismų praktika gyvūnų gerovės srityje

Gyvūnų gerovę saugantys teisės aktai būtų neveiksmingi be realiai taikomos atsakomybės. Atsakomybė už pažeidimus būtent gyvūnų gerovei Lietuvos Respublikoje yra reglamentuojama dvejuose teisės aktuose. Administracinė atsakomybė yra numatyta Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse XX skyriuje „Administraciniai nusižengimai, susiję su žemės ūkio, veterinarijos veikla ir gyvūnų globa“, 346 straipsnyje „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklavimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas.“⁹³ Žvelgiant į kitus ANK skyrius ar straipsnius, juose taip pat pastebimi žodžiai susiję su aplinka ar gyvūnais, tačiau jau minėtas 346 straipsnis yra konkrečiai susijęs su gyvūnų gerove ir jos užtikrinimu. Baudžiamoji atsakomybė susijusi su gyvūnų gerove ir jos užtikrinimu yra numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, XLIV skyriuje „Nusikaltimai ir

⁹³ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra note*, 13.

baudžiamieji nusižengimai dorovei“, 310 straipsnyje „Žiaurus elgesys su gyvūnais“.⁹⁴ Minėti teisės aktai numato atsakomybę už gyvūnų gerovę pažeidžiančius veiksmus, teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymą bei žiaurų elgesį su jais ar jų kankinimą. Tokiu būdu įstatymų leidėjai siekia užtikrinti gyvūnų apsaugą, skatinti humanišką elgesį su jais ir užkirsti kelią atvejams, kai gyvūnams padaroma fizinė ar psichologinė žala, tai yra veikti prevenciškai. Ypatingas dėmesys skiriamas tam, kad būtų išvengta situacijų, kuriuose gyvūnai patiria kančias, sužalojimus ar net žūsta. Taigi, gyvūnų gerovei įgyvendinti ir pasiekti teisės aktuose yra aiškiai numatytos įvairios nuobaudų ir bausmių rūšys – nuo administracinių iki baudžiamųjų, įskaitant administracinio poveikio priemones - galimą arba privalomą gyvūnų konfiskavimą, dalyvavimą elgesį keičiančiose ir kitose programose (kursuose), piniginių baudų skyrimą, viešuosius darbus, laisvės apribojimą, areštą, laisvės apribojimą ir laisvės atėmimą iki vienerių metų.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodekso 346 straipsnio dalyse įtvirtintos teisės normos numato administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus. Šios teisės normos yra reikšmingos siekiant užtikrinti gyvūnų gerovės įstatymų veiksmingumą, kadangi įtvirtina ne tik elgesio su gyvūnais taisykles, bet ir nuobaudas už jų nesilaikymą. Taip pat, nurodytos nuobaudos atlieka dar vieną svarbią funkciją - sukuria prevencinę priemonę, taip siekdamos užtikrinti, kad pažeidėjai būtų atgrasyti nuo pažeidimo darymo. Šiame straipsnyje atsakomybė taikoma už įvairaus pobūdžio pažeidimus – nuo atrodo nesudėtingų administracinių nusižengimų iki žiauraus elgesio su gyvūnais, dėl kurio gali kilti grėsmė gyvūno sveikatai ir gyvybei. ANK 346 straipsnis palaipsniui buvo keičiamas, siekiant užtikrinti gyvūnų gerovę, jų apsaugą ir nustatyti griežtesnę atsakomybę už žiaurų elgesį bei kitus straipsnyje numatytus pažeidimus. Siekiant išanalizuoti LR administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio raidą, pokyčius ir kitus svarbius aspektus, šiai analizei buvo pasirinktos ir palygintos trys skirtingos ANK redakcijos: pirmoji akto redakcija⁹⁵, kuri įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d., sekanti akto redakcija⁹⁶ įsigaliojusi nuo 2021 m. birželio 10 d. ir aktuali šio teisės akto redakcija⁹⁷ – įsigaliojusi nuo 2025 m. sausio 2 d. ir galiojanti iki šios dienos. Žemiau pateiktoje lentelėje išsamiai apžvelgiami kiekvienos 346 straipsnio dalies, nuo 1 iki 21, esminiai pokyčiai, nurodant kaip kito administracinės nuobaudos, piniginių baudų dydžiai ir taikomos administracinio poveikio priemonės, palyginant paminėtas tris administracinių nusižengimų kodekso redakcijas. Ši lentelė padės geriau atskleisti kaip palaipsniui kito teisinis reguliavimas ir kokia yra šiuo metu galiojanti tvarka.

⁹⁴ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 14.

⁹⁵ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2017 m. sausio 1 d., Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 20 d., <https://www-infoplex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/336765:ver1>.

⁹⁶ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2021 m. birželio 10 d., Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 20 d., <https://www-infoplex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/336765:ver130>.

⁹⁷ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, *supra note*, 13.

1 lentelė. 346 straipsnio raida.⁹⁸

Straipsnio dalis	2017-01-01 redakcija	2021-06-10 redakcija	Aktuali redakcija	Pokytis
1.	Įspėjimas arba bauda nuo 30 – 120 eurų	Bauda nuo 30 – 120 eurų	Nesikeitė	Panaikintas įspėjimas
2.	Bauda nuo 50 – 120 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
3.	Bauda nuo 120 – 230 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
4.	Bauda nuo 150 – 300 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
5.	Bauda nuo 300 – 550 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
5 ¹ .	Nebuvo	Nebuvo	Bauda nuo 150 – 300 eurų	Įtraukta nauja straipsnio dalis
5 ² .	Nebuvo	Nebuvo	Bauda nuo 300 – 550 eurų	Įtraukta nauja straipsnio dalis
6.	Bauda nuo 50 – 120 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
7.	Bauda nuo 120 – 180 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
8.	Bauda nuo 180 – 300 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
9.	Bauda nuo 250 – 300 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
10.	Bauda nuo 350 – 650 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
11.	Bauda nuo 120 – 180 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
12.	Bauda nuo 180 – 230 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
13.	Bauda nuo 230 – 350 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
14.	Bauda nuo 260 – 400 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
15.	Bauda nuo 400 – 700 eurų	Nesikeitė	Nesikeitė	Pokytis neįvyko
16.	Bauda nuo 50 – 1200 eurų	Bauda nuo 150 – 2000 eurų	Nesikeitė	Padidėjo piniginių baudos dydis
17.	Bauda nuo 1200 – 1750 eurų	Bauda nuo 2000 – 4000 eurų	Nesikeitė	Padidėjo piniginių baudos dydis
18.	Bauda nuo 300 – 1750 eurų	Bauda nuo 900 – 3200 eurų	Nesikeitė	Padidėjo piniginių baudos dydis
19.	Bauda nuo 1750 – 2300 eurų	Bauda nuo 2200 – 6000 eurų	nesikeitė	Padidėjo piniginių baudos dydis
20.	Už 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 16, 17, 18, 19 dalis – gali būti skiriamas konfiskavimas. Už 11, 12, 13, 14, 15 d. – privalomas konfiskavimas	Nesikeitė	Papildomai įtraukta jog už 5 ¹ ir 5 ² dalis privalomas konfiskavimas	Įtraukta nauja straipsnio dalis
21.	Gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti programose, kursuose	Nesikeitė	Papildomai įtraukta jog už 5 ¹ ir 5 ² dalis gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė	Įtraukta nauja straipsnio dalis

Atlikus ANK 346 straipsnio raidos pokyčių analizę, palyginus tris skirtingas ANK redakcijas, gauta išvada jog didžiausi pokyčiai yra susiję su sugriežtintomis piniginėmis baudomis – 16, 17, 18 ir 19 dalyse yra padidinti baudų dydžiai. Taip pat, buvo pridėtos dvi naujos straipsnio dalys – 5¹ „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme numatyto draudimo būti gyvūno laikytoju pažeidimas“ ir 5²“ Šio straipsnio 5¹ dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai.“⁹⁹ Šios dalys taip pat įtrauktos ir į 20 bei 21 dalis.

Siekiant sužinoti kaip straipsnio pakeitimai paveikė pažeidimų skaičių, buvo atliktas tyrimas naudojantis iš Administracinių nusižengimų registro gautais duomenimis. Administracinių nusižengimų registro universaliosios paieškos lange pasirinkus nustatymus: datą nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2021 birželio 9 d. (data pasirinkta nuo tada kada įsigaliojo pirmoji

⁹⁸ Lentelę sudarė darbo autorė, naudodamasi duomenimis esančiais šaltinyje: „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (TAR, 2015-07-10, Nr. 2015-11216)“, Infolex praktika, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/ta/336765>.

⁹⁹ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, *supra note*, 13.

ANK redakcija iki nagrinėto pakeitimo), pasirinkus administracinio nusižengimo straipsnį 346, viso surandami 16008 pažeidimai. Atkreiptinas dėmesys jog pasirinkto laikotarpio trukmė yra 4 metai, 5 mėnesiai ir 8 dienos (viso 1620 dienų). Siekiant išsiaiškinti kaip pakito pažeidimų kiekis sekančiu laikotarpiu, t. y. nuo nagrinėto pakeitimo iki aktualios redakcijos, Administracinių nusižengimų registro universaliosios paieškos lange pasirinkus nustatymus datą nuo 2021 m. birželio 10 d. iki 2025 m. sausio 1 d., pasirinkus administracinio nusižengimo straipsnį 346, viso surandami 11583 pažeidimai. Atkreiptinas dėmesys jog pasirinkto laikotarpio trukmė yra 3 metai, 6 mėnesiai ir 22 dienos (viso 1301 diena). Įvertinus pateiktus duomenis, matyti, kad antrasis laikotarpis yra 319 dienų (apie 10 mėnesių) trumpesnis už pirmąjį, todėl natūralu jog yra mažesnis pažeidimų skaičius. Vis dėlto, atlikus vidutinį pažeidimų skaičiaus palyginimą per dieną (pažeidimų skaičių padalijus iš dienų) gauti rezultatai rodo jog pirmuoju laikotarpiu vienai dienai vidutiniškai tenka apie 9,88 pažeidimų. Antruoju laikotarpiu, vienai dienai – 8,90 pažeidimų. Tokią pat analizę galima padaryti su viešais duomenimis prieinamais Infolex teismų praktikos internetinėje svetainėje. Infolex teismų praktikos paieškos lauke pasirinkus nustatymus: datą nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2021 birželio 9 d. (4 metai, 5 mėnesiai ir 8 dienos - viso 1620 dienų), pasirinkus tipą administraciniai nusižengimai, pasirinkus paminėtą aktą – administracinių nusižengimų kodeksas ir pridėjus 346 straipsnį viso surandamos 139 nutartys. Sekančiu laikotarpiu, pasirinkus datą nuo 2021 m. birželio 10 d. iki 2025 m. sausio 1 d. (3 metai, 6 mėnesiai ir 22 dienos - viso 1301 diena), pasirinkus tipą administraciniai nusižengimai, pasirinkus paminėtą aktą – administracinių nusižengimų kodeksas ir pridėjus 346 straipsnį viso surandamos 89 nutartys. Atlikus vidutinį nutarčių skaičiaus palyginimą per dieną (nutarčių skaičių padalijus iš dienų) gauti rezultatai rodo jog pirmuoju laikotarpiu vienai dienai vidutiniškai tenka apie 0,08 nutarčių. Antruoju laikotarpiu vienai dienai – 0,06 nutarčių. Remiantis administracinių nusižengimų registro ir Infolex praktikos viešais prieinamais duomenimis, galima daryti išvadą jog pažeidimų ir nutarčių skaičius yra žymiai mažesnis antruoju laikotarpiu. Tam daryti įtaką galėjo daug faktorių – mažėjantis administracinių nusižengimų skaičius ar mažesnis nagrinėjamų sutarčių skaičius, tačiau neatmetamas ir ANK 436 straipsnio padidėjęs piniginių baudų dydis. Remiantis šia analize, galima teigti, jog griežtesnės ANK 436 straipsnio piniginių baudos, taikomos už pažeidimus gyvūnų gerovei, gali padėti sumažinti tokių administracinių nusižengimų skaičių ir užkirsti kelią žalingam elgesiui su gyvūnais ateityje, veikdamos net kaip prevencinės priemonės. Ateityje būtų tikslinga stebėti šio straipsnio taikymą, siekiant įvertinti ar didesnės baudos turi ilgalaikį poveikį.

ANK 346 straipsnyje atsakomybė taikoma už įvairaus pobūdžio pažeidimus – nuo nesudėtingų administracinių nusižengimų iki žiauraus elgesio su gyvūnais, dėl kurio gali kilti grėsmė gyvūno sveikatai ir gyvybei. Straipsnyje nurodoma, jog už paprastesnius gyvūnų gerovės

pažeidimus, pavyzdžiui, gyvūnų ženklavimo ar registravimo tvarkos nesilaikymą, gali būti skiriama bauda nuo trisdešimt iki vieno šimto dvidešimt eurų. Atveju, jei pažeidimai sukelia grėsmę kito asmens turtui, sveikatai ar net gyvybei, sankcijos didėja – numatytos baudos nuo penkiasdešimt iki vieno šimto aštuoniasdešimt eurų. Pakartotinai tokio pobūdžio nusižengimai užtraukia dar didesnes baudas – nuo vieno šimto dvidešimt iki septynių šimtų eurų, priklausomai nuo nusižengimo pobūdžio bei pasekmių. Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. gruodžio 23 d. administracinio nusižengimo byloje asmuo buvo nubaustas pagal LR ANK 346 str. 4 d. bei jam paskirta bauda – 225 eurai, už tai, kad *“2022 m. birželio 25 d., 15.45 val., (duomenys neskelbtini), kelio (duomenys neskelbtini), būdama ūkinio gyvūno savininkė, atsakinga už savo vardu registruotų galvijų priežiūrą, neužtikrino, kad jos vardu registruotas ir auginamas galvijas – telyčia (ausų įsago Nr. (duomenys neskelbtini)) nekeltų grėsmės žmonių turtui, dėl to, šiam galvijui išėjus (išbėgus) į kelio važiuojamąją dalį, buvo sukeltas eismo įvykis, kurio metu buvo apgadintas automobilis „(duomenys neskelbtini)“, valstybinis Nr. (duomenys neskelbtini), ir padaryta nukentėjusiajai P. B. 2 146,19 Eur turtinė žala. Tokiais savo veiksmais (neveikimu) I. B. pažeidė Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto, nurodančio, jog „gyvūnų laikytojai privalo užtikrinti, kad jų laikomi gyvūnai nekeltų grėsmės žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui“, ir (duomenys neskelbtini) 2019 m. birželio 3 d. įsakymo Nr. (duomenys neskelbtini) „Dėl (duomenys neskelbtini) 2017 m. birželio 30 d. įsakymo Nr. (duomenys neskelbtini) „Dėl gyvūnų laikymo (duomenys neskelbtini) teritorijos gyvenamosiose vietovėse taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ 20 punkto, nurodančio, jog „ūkinių gyvūnų <...> laikytojai turi užtikrinti, kad jų laikomi ūkiniai gyvūnai neišeitų už žemės valdos, kurioje jie yra laikomi, ribų“, reikalavimus.”¹⁰⁰* Administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo apskundė šį nutarimą grįsdamas tuo, kad nebuvo tinkamai ištirtos įvykio aplinkybės, galvijai neturėjo matomų sužalojimų ir nėra įrodymų jog būtent dėl galvijų kaltės įvyko eismo įvykis. Apygardos teismas konstatavo, kad byloje buvo pakankamai įrodymų, patvirtinančių, kad būtent traukiamo atsakomybėn asmens galvijas sukėlė eismo įvykį, taip pat, teismas pažymėjo, kad nėra būtina, jog po susidūrimo galvijas būtų patyręs sunkius sužalojimus, kadangi galvijai po susidūrimo atsistojo ir nubėgo, o apžiūra vyko po tam tikro laiko tarpo, sužalojimai galėjo būti nenustatyti arba nepastebėti. Teismas netenkino apeliacinio skundo ir paliko galioti apylinkės teismo nutartį, pagal kurią administracinė atsakomybėn traukiamai ūkininkei buvo paskirta 225 eurų bauda, pagal ANK 346 straipsnio 4 dalies pažeidimą kas numato atsakomybę už pažeidimus, dėl kurių atsirado žalos asmens sveikatai ar turtui. Teismas pažymėjo jog *„atsižvelgdama į I. B. padaryto administracinio*

¹⁰⁰ „Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-242-795/2024“, Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infoplex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2287107>.

nusižengimo pobūdį, kaltės formą ir rūšį, asmenybę, nenustačiusi jos atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, siekdama ANK 22 straipsnyje numatytą administracinės nuobaudos tikslų, vadovaudamasi ANK 34 straipsnio 2 dalies nuostatomis, tinkamai paskyrė pareiškėjai baudą, artimą straipsnio sankcijoje numatytam baudos vidurkiui¹⁰¹. Šis atvejis parodo, kad gyvūno laikytojo pareigūnų nevykdymas (neveikimas) sukelia realią grėsmę žmonių saugumui, šiuo konkrečiu atveju eismo saugumui ir kitų asmenų turtui. Taip pat, šis atvejis parodo, kad gyvūnų teisės aktai turi ne tik moralinį, bet ir saugumo aspektą, todėl jų nesilaikymas sukelia teisinę atsakomybę, šiuo atveju administracinę ir civilinę. Jeigu būtų sužeista automobilio vairuotoja ar keleiviai, tai galėjo sukelti net baudžiamąją atsakomybę. Taip pat, nagrinėjamu atveju parodoma kaip proporcingai taikomos baudos prisideda prie prevencijos – skatinama atsakinga gyvūnų laikymo praktika, parodoma jog net ir nesant fizinės žalos gyvūnui, jo savininkui kyla atsakomybė, jei jo neveikimas lemia realius neigiamus padarinius kitiems asmenims. Kitoje, Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. balandžio 10 d. administracinio nusižengimo byloje, asmuo buvo nubaustas pagal LR ANK 346 str. 4 d., už tai, kad „2024 m. sausio 23 d. 13 val., jam priklausantis šuo „T.“, būdamas nesuženklintas poodine mikroschema ir nepaskiepytas galiojančia vakcina nuo pasiutligės, palaidas ir be antsnukio lakstė viešojoje vietoje – kieme, greta namo (duomenys neskelbtini), dėl to užpuolė ir įkando su pavadėliu vedžiojamam P. K. priklausančiam šuniui „B.“, kuris dėl patirtų sužalojimų (kąstinių žaizdų kaudalinėje kūno dalyje) nugaišo. Taip pat sužalojo savo šunį bandantį gelbėti P. K. – padarė jam tris kąstinio pobūdžio paviršines žaizdeles abiejose rankose ir odos nubrozdinimą dešinėje plaštakoje, ir taip sukėlė jam nežymų sveikatos sutrikdymą. Tuo I. M. pažeidė 1997 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 7 straipsnio 2 dalies nuostatas, nurodančias, kad gyvūnų (kačių, šunų ir šėškų) laikytojai ar savininkai privalo savo augintinius suženklinti mikroschemomis ir registruoti Gyvūnų augintinių registre, taip pat pažeidė nurodyto įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatas, nurodančias, kad gyvūnų laikytojai privalo užtikrinti, kad jų laikomi gyvūnai nekeltų grėsmės žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui, bei pažeidė „Gyvūnų laikymo Kretingos rajone taisyklių“ (Kretingos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. lapkričio 29 d. įsakymo Nr. A1-1050 redakcija) 5.1 punktą, nurodantį, kad gyvūno laikytojo pareiga užtikrinti, kad šunys, katės, šėškai ir kiti pasiutligei imlūs gyvūnai būtų vakcinuojami nuo pasiutligės, kaip numatyta Pasiutligės kontrolės reikalavimuose, patvirtintuose Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymu, ir turėti dokumentą, kuriuo patvirtinamas gyvūno vakcinavimas nuo pasiutligės, taip pat pažeidė nurodytą taisyklių 5.4 punktą, nurodantį, kad gyvūno laikytojo pareiga yra užtikrinti, kad viešojoje vietoje jų vedami, nešami ar kitaip naudojami gyvūnai

¹⁰¹ „Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-242-795/2024“, *supra note*, 100.

nekels grėsmės kitiems asmenims, gyvūnams, jų sveikatai, gyvybei ir asmenų, valstybės ar savivaldybių turtui ir pažeidė nurodytų taisyklių 6.3 punktą, draudžiantį asmenims leisti gyvūnams laisvai bėgioti viešose vietose (gatvėse, parkuose, skveruose, prie gyvenamųjų namų, prie parduotuvių), išskyrus specialiai gyvūnams įrengtas aikštes.“¹⁰² Šiuo atveju nutartį apskundė nukentėjusioji, dėl to, kad nesutiko su per švelnia paskirta bauda. Teismas nurodė, kad „Kai yra atsakomybė lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, taip pat kitų šioje dalyje numatytų asmens padėtį gerinančių ir bloginančių aplinkybių, bauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą.“¹⁰³ Taigi skirdamas didesnę baudą nei buvo numatyta prieš tai, teismas remdamasis tuo jog yra nustatyta ir lengvinanti ir sunkinanti aplinkybė, peržiūrėjo paskirtos baudos dydį ir nors asmuo padaręs nusižengimą gailisi ir yra charakterizuojamas teigiamai, anksčiau už analogiškus nusižengimus nebuvo baustas - teismas už ANK 346 straipsnio 4 dalyje numatyto nusižengimo padarymą skyrė 250 eurų baudą ir nekonfiskavo šuns. Šis atvejis taip pat akcentuoja, kad teismų praktikoje, sprendžiant dėl baudos dydžio, vertinamas ne tik pats administracinio nusižengimo faktas, bet ir įvairios su juo susijusios aplinkybės – sunkinančios ir lengvinančios aplinkybės, padaryta žala, kaltininko gailėjimasis. Vis dėlto, tiek visuomenėje, tiek ekspertų nuomonėse vis dažniau akcentuojama, jog šiuo metu skiriamos baudos dažnai yra per mažos ir neatlieka prevencinės funkcijos. Dėl to nukenčia pati gyvūnų gerovės užtikrinimo idėja, kadangi pažeidėjams nesudaro realios paskatos keisti elgesį. Šią problemą atspindi eksperto mintis, kad „sankcijos ar baudos už pažeidimus neretai būna simbolinės, todėl neatgraso nuo žiauraus elgesio ar nepriežiūros.“¹⁰⁴ Aptartuose atvejuose, vertinant bausmes, žvelgiant iš gyvūnų gerovės ir visuomenės saugumo perspektyvos, kyla abejonių ar skirtos nuobaudos yra pakankamos, siekiant realios prevencijos. Abejais atvejais, teisės aktų nesilaikymas, sukėlė realų pavojų tiek visuomenei, tiek gyvūnams. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad teismų paskirtos nuobaudos formaliai atitinka galiojančius teisės aktus, tačiau jų pakankamumas, siekiant efektyvios prevencijos ir gyvūnų gerovės, kai kuriais atvejais kelia abejonių. Siekiant užtikrinti gyvūnų gerovę, turėtų būti taikomos ne tik didesnės baudos, bet ir dažniau naudojamos poveikio priemonės.

Taip pat, minėtame straipsnyje, ypatingas dėmesys skiriamas žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijai. Sunkesnių pažeidimų atvejais, piniginės baudos dydžiai yra numatyti nuo vieno šimto penkiasdešimt iki dviejų tūkstančių eurų. Šiuos veiksmus padarius pakartotinai bauda gali siekti iki keturių tūkstančių eurų. Atvejais, kai dėl žiauraus elgesio gyvūnui kyla grėsmė žūti, bauda siekia nuo devynių šimtų iki trijų tūkstančių dviejų šimtų eurų, pakartotinai –

¹⁰² „Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. balandžio 10 d. nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. eAN2-64-606/2025“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2307757>.

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ Ekspertas I

nuo dviejų tūkstančių dviejų šimtų iki šešių tūkstančių eurų. Be piniginių baudų, už tam tikrus nusižengimus numatytas galimas gyvūnų konfiskavimas arba privalomas gyvūnų konfiskavimas, kuris taikomas esant žiauraus elgesio atvejams arba pakartotiniams pažeidimams. Taip pat gali būti taikomos administracinio poveikio priemonės – asmenys gali būti įpareigoti dalyvauti socialinės reabilitacijos, priklausomybių prevencijos, smurtinio elgesio keitimo ar kitose panašaus pobūdžio programose. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 27d. nutartyje buvo nagrinėjama atnaujinto administracinio nusižengimo byla. Byloje nustatyta, kad asmuo, vykdydamas verslinę gyvūnų veisimo veiklą, gyvenamosiose patalpose laikė 81 šunį ir neužtikrino teisės aktuose numatytų gyvūnų laikymo, šėrimo, girdymo, higienos ir veterinarinės priežiūros sąlygų. Be to, daliai šunų buvo konstatuoti įsisenėję sveikatos sutrikimai, kai kuriems nebuvo suteikta būtina veterinarinė pagalba, taip pat, patikrinimo metu buvo fiksuota jog dalis narvų neatitiko minimalių ploto reikalavimų, kai kur trūko vandens bei narvuose guolių. Teismas konstatavo, kad tokie veiksmai atitiko žiauraus elgesio su gyvūnais ir gyvūnų kankinimo požymius, kaip jie apibrėžti Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme. Asmuo buvo traukiamas atsakomybėn pagal ANK 346 str. 1 ir 18 dalis, pagal ANK 346 str. 1 d. paskirta 75 eurų bauda, o pagal 346 str. 8 d. – 1025 eurų bauda, visi laikyti gyvūnai konfiskuoti. LAT pasisakė jog *„Nagrinėjamoje byloje apylinkės teismas, skirdamas nuobaudą (baudą su gyvūnų konfiskavimu), atsižvelgė į tai, kad J. N. turi administracinių nuobaudų, jos atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nenustatyta, kad ji padarė tyčinius administracinius nusižengimus, savo elgesio neigiamai nevertino bandydama save pateisinti. Esant šių aplinkybių visumai, teismas konstatavo, kad administracinio poveikio priemonės netaikymas neatitiktų administracinei nuobaudai keliamų tikslų ir paskirties – ne tik nubausti nusižengimus padariusį asmenį, bet ir apriboti ar atimti galimybę daryti naujus administracinius nusižengimus (ANK 22 straipsnio 2 dalies 2, 3 punktai). Tiek apylinkės, tiek apygardos teismai, konstatavę, kad J. N. nesirūpino laikomais gyvūnais, nepakankamai juos šėrė ir girdė, nesuteikė laikomiems šunims būtinios veterinarinės pagalbos, kad jos veiksmai (veikimas ir neveikimas) atitinka žiauraus elgesio su gyvūnais, gyvūnų kankinimo, kai dėl to gyvūnams grėsė žūtis ar suluošinimas, sudėję, padarė išvadą, kad šiuo atveju paimtų šunų konfiskavimas yra būtina priemonė siekiant užkirsti kelią naujiems nusižengimams ir proporcinga nusižengimui, kurį padarė J. N., bei atitinka visuomenės siekiamus ir visuotinai svarbius tikslus, taip pat nesuvaržo asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti. Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje aprašytų J. N. veiksmų (tiek veikimo, tiek neveikimo) pobūdį, netinkamomis sąlygomis laikytų gyvūnų skaičių, nustatytų teisės aktų pažeidimų mastą ir pavojingumą, neturi pagrindo nesutikti su tokiomis teismų išvadomis. Atsižvelgtina ir į tai, kad J. N. oficialiai vykdė verslinę šunų veisimo veiklą, todėl žinojo teisės aktų, susijusių su gyvūnų laikymu, reikalavimus, tačiau jų*

nesilaikė, neužtikrino tinkamų šunų laikymo ir priežiūros sąlygų, dėl to jų sveikatos ir apskritai fizinė būklė leidžia spręsti apie žiaurų elgesį su jais ir jų kankinimą, ir tokie J. N. veiksmai buvo nutraukti tik neplaninio gyvūnų augintinių veisėjų patikrinimo metu. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad materialiosios teisės norma – ANK 346 straipsnio 20 dalis – byloje yra pritaikyta tinkamai, laikantis pareiškėjo prašyme nurodytų ANK 32 straipsnio 1, 2 dalyse, 34 straipsnio 1 dalyje, 29 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų bei vadovaujantis proporcingumo principu.“¹⁰⁵ Šioje byloje LAT nagrinėjo situaciją, kai dėl veisėjos padarytų pažeidimų buvo priimtas sprendimas konfiskuoti visus jos laikomus šunis ir skirti piniginę baudą. Teismo vertinimu, veisėjos veikla buvo pavojinga gyvūnų sveikatai, o gyvūnų gerovės pažeidimai buvo ne atsitiktiniai ar pavieniai, bet sisteminiai, tai buvo pagrindas taikyti griežtą atsakomybę. Taip pat, ši nagrinėta situacija dar kartą parodo, kad gyvūnų gerovė yra svarbi, o valstybė, remiantis teisės aktais, turi teisę ir pareigą įsikišti, kai gyvūnai laikomi netinkamomis sąlygomis. Tokie teismų sprendimai prisideda prie formuojamos praktikos, kuri nustato jog gyvūnai yra gyva būtybė, o ne tik nuosavybė. Šioje situacija pritaikyta bauda ir gyvūnų konfiskavimas, buvo efektyvi prevencinė priemonė. Vis dėlto, praktikoje taikant administracinio poveikio priemonę – konfiskavimą, susiduriama ir su tam tikrais sunkumais – kaip pažymi tyrimo metu apklausti ekspertai: „dažnu atveju, didelius gyvūnus sunku konfiskuoti; išleidžiama daug lėšų, jų paėmimui, laikymui ir pan.“ Šioje situacija konfiskavimą galėjo apsunkinti didelis gyvūnų skaičius. Taigi, konfiskavimas yra būtina ir efektyvi priemonė siekiant užkirsti kelią naujiems pažeidimams, tačiau ši administracinio poveikio priemonė gali būti išskiriama kaip spraga, kuri reikalauja finansinių ir logistinių išteklių, o tai gali apriboti šios poveikio priemonės taikymą praktikoje.

Atlikus ANK 346 straipsnyje numatytos atsakomybės raidos ir teismų praktikos analizę gyvūnų gerovės srityje, nustatyta, kad LR ANK 346 straipsnio pokyčiai – sugriežtintos baudos, rodo siekį atgrasyti pažeidėjus nuo gyvūnų gerovės pažeidimų darymo. Teismų praktika atskleidžia, kad nors formaliai sankcijos taikomos atsižvelgiant į nusižengimų pavojingumą, praktikoje vis dar kyla abejonių dėl skirtų baudų dydžio pakankamumo, siekiant realios prevencijos. Administracinio poveikio priemonė – konfiskavimas, išlieka sudėtingai įgyvendinamas praktikoje dėl finansinių bei logistinių iššūkių ir yra laikomas teisinio reguliavimo spraga. Ateityje, siekiant užtikrinti gyvūnų gerovę ir veikti prevenciškai, atgrasyti pažeidėjus, tikslinga didinti baudų dydžius ir spręsti praktinį administracinio poveikio priemonių įgyvendinimą.

¹⁰⁵ „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2AT-1-303/2022“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2056454>.

2.3. Baudžiamosios atsakomybės raida ir teismų praktika gyvūnų gerovės srityje

Pagal gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnį, žiaurus elgesys su gyvūnais ir jų kankinimas apibrėžiamas kaip tam tikrų neteisėtų veiksmų visuma, įstatymas taip pat nurodo, kad už tokį elgesį gali būti taikoma tiek administracinė, tiek baudžiamoji atsakomybė, priklausomai nuo pažeidimo pobūdžio. Pagrindinis skirtumas tarp šių dviejų atsakomybės rūšių, jog administracinė atsakomybė dažniausiai taikoma už teisės normų pažeidimus, kurie laikomi mažesnio pavojingumo, o baudžiamoji atsakomybė, kai padaroma veika, turinti nusikaltimo požymių, kaip tai apibrėžta baudžiamajame kodekse. Tačiau žvelgiant į ANK 346 straipsnio 18 dalį „žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas“¹⁰⁶ ir BK 310 straipsnio 1 dalį „tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“¹⁰⁷ yra sudėtinga atriboti administracinę ir baudžiamąją atsakomybę. Kauno apygardos teismo 2021 m. liepos 20 d. nutartyje teismas yra nurodęs jog „ANK 346 straipsnio 18 dalies sudėtis yra materialioji, kas reiškia, kad atsakomybei kilti yra būtini padariniai, šiuo atveju – dėl daromo pažeidimo turi būti nustatyta, kad gyvūnams grėsė žūtis ar suluošinimas. Būtent žiauraus elgesio ir kankinimo padariniai atriboja administracinę atsakomybę nuo baudžiamosios (dėl žiauraus elgesio ir gyvūno kankinimo konstatavus gyvūno žūties ar suluošinimo faktą, asmeniui kyla atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnį).“¹⁰⁸ Šis teismo išaiškinimas padeda suprasti ir atriboti atsakomybes. Tai parodo, kad pagal ANK 346 straipsnio 18 dalį atsakomybė kyla, kai dėl pažeidimo realiai iškyla grėsmė gyvūnui žūti arba būti suluošintam, o jei dėl žiauraus elgesio gyvūnas realiai žūsta arba yra suluošinamas, tuomet jau taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal BK 310 straipsnį. Siekiant teisingo sprendimo dėl tinkamo atsakomybės taikymo yra svarbu surinkti visus tyrimui reikšmingus duomenis. Pažymėtina, kad baudžiamoji atsakomybė yra skiriama tik kraštutiniais atvejais, kai jau padarytos veikos atsakomybės tikslų pasiekti švelnesnėmis priemonėmis yra neįmanoma. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyriuje 2011 m. gegužės 24 d. nutartyje laikosi pozicijos, kad „baudžiamoji atsakomybė demokratinėje visuomenėje turi būti suvokiama kaip krašutinė, paskutinė priemonė (*ultima ratio*), naudojama saugomų teisinių gėrių, vertybių apsaugai tais atvejais, kai švelnesnėmis priemonėmis tų pačių tikslų negalima pasiekti.“¹⁰⁹ Taip pat, profesorius Oleg Fedosiuk teigė, kad: „suvokiant baudžiamųjų įstatymų keliamą riziką, kaip savotiškas „vaistas“, slopinantis

¹⁰⁶ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, *supra note*, 13.

¹⁰⁷ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“, *supra note*, 14.

¹⁰⁸ „Kauno apygardos teismo 2021 m. liepos 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-141-478/2021“, Infollex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://www.infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2013272>.

¹⁰⁹ „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyrius 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011“, Infollex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.infollex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/205838>.

populistinę tendenciją kovoti su visomis visuomenės negerovėmis baudžiamaisiais įstatymais, ir kilo kraštutinės priemonės (lot. *ultima ratio*) idėja, kurios esmę nusako štai toks teiginys: baudžiamųjų įstatymų draudimų ir sankcijų turi būti imtasi tik tada, kai tai neišvengiama, t. y. neįmanoma kitomis teisinėmis ir socialinėmis priemonėmis apginti pažeidžiamų teisiųjų gėrių.¹¹⁰ Tiek iš LAT praktikos, tiek iš prof. O. Fedosiuk teiginio galima daryti išvadą, kad baudžiamoji atsakomybė Lietuvos Respublikoje taikoma tik išskirtiniais atvejais – kai nėra galimybės pritaikyti švelnesnių priemonių. Tačiau taikant griežčiausią, baudžiamąją, atsakomybės formą, būtina, kad teisės normos, reglamentuojančios tokią atsakomybę, būtų aiškiai ir tiksliai apibrėžtos, kad pagal jas būtų galima pagrįstai patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Toks požiūris, kai stengiamasi pirmiausia taikyti švelnesnes sankcijas, parodo, kad bausmės tikslas – ne tik nubausti, bet ir užkirsti kelią pažeidimams ateityje, tai yra veikti prevenciškai. Tačiau pats asmens žinojimas apie galimą griežtą atsakomybę, gali veikti kaip atgrasymo priemonė. Taigi, atsižvelgiant į tai kas išdėstyta - baudžiamoji atsakomybė turi būti taikoma tik tuomet, kai administracinės ar kitos švelnesnės teisinės priemonės nebepakanka siekiant apginti svarbiausias vertybes, tokias kaip gyvūnų gerovė. Taip pat, kai elgesys su gyvūnais peržengia įstatyme numatytas ribas ir sukelia ypač sunkių pasekmių, gyvūno suluošinimą ar net mirtį, veika įgyja nusikaltimo požymių. Tokiais atvejais jau kalbama apie baudžiamąją atsakomybę numatytą BK 310 straipsnyje.

Kaip ir ANK 346 straipsnis palaipsniui buvo keičiamas, taip kito ir BK 310 straipsnis. Siekiant išanalizuoti BK 310 straipsnio raidą, buvo pasirinkti keturios šio teisės akto redakcijos, susijusios su jo pakeitimais – pirmoji, originali, įgaliojusi nuo 2003 m. gegužės 1 d., sekanti redakcija pasirinkta įsigaliojusi nuo 2015 m. liepos 15 d., toliau bus aptariama aktuali redakcija, įsigaliojusi nuo 2025 m. vasario 2 d., taip pat bus aptarta BK redakcija, kuri įsigalios nuo 2026 m. sausio 1 d.

Pirmoje BK redakcijoje, 310 straipsnyje „Žiaurus elgesys su gyvūnais“, buvo nurodoma jog „tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, arba kankino gyvūną, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.“¹¹¹ Ši redakcija buvo orientuota tik į fizinių asmenų atsakomybę ir nesuteikė galimybės patraukti baudžiamojon atsakomybėn juridinius asmenis. Vis dėl to, augant visuomenės supratimui apie gyvūnų gerovės svarbą ir siekiant efektyviau kovoti su sisteminiais pažeidimais, pavyzdžiui nelegaliomis gyvūnų veisyklomis, 2015 m. liepos 15 d. įsigaliojusi redakcija papildė straipsnį nauja dalimi „2. Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir

¹¹⁰ Oleg Fedosiuk, „Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė“, *Jurisprudencija*, 2012, t. 19 (2), 717, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/57>.

¹¹¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)“, pirma akto redakcija, įsigaliojusi nuo 2003 m. gegužės 1 d., Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/66150:ver1>.

juridinis asmuo.”¹¹² Taip pat, buvo pakeista pirmos dalies struktūra „*Tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.*“¹¹³ Palyginus ankstesnę ir naujesnę BK 310 straipsnio 1 dalies formulotę, matyti skirtumas, kuris keičia atsakomybės taikymą. Ankstesnėje redakcijoje kankinimas buvo įvardijamas kaip atskira veika, taigi viso buvo numatomos trys veikos – gyvūno žūtis, suluošinimas arba kankinimas. Naujoje redakcijoje atsakomybė numatoma už žiaurų elgesį su gyvūnu, jo kankinimą, jeigu dėl šių priežasčių gyvūnas buvo suluošintas arba žuvo. Šio pakeitimo aiškinamajame rašte dėl šios formulotės buvo teigiama jog „*taip pat siekiant atriboti administracinės atsakomybės ir baudžiamosios atsakomybės ribas, siūloma BK 310 straipsnyje nustatyti, kad žiaurus elgesys su gyvūnu, jo kankinimas yra kaip viena veika, kuri visais atvejais siejama su padariniais („jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“).*“¹¹⁴

2025 vasario 2 d., aktualioje BK redakcijoje, matyti, kad keitėsi atsakomybė – 310 straipsnio 1 dalyje nurodoma jog: „*tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.*“¹¹⁵ Šio įstatymo pakeitimo projekte nurodoma, jog „*pastarųjų metų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo statistika rodo, kad terminuoto laisvės atėmimo bausmė Lietuvoje vis dar yra viena dažniausių skiriamų bausmių, Lietuvos Respublikoje laisvės atėmimo bausmė vis dar sudaro penktadalį visų skiriamų bausmių. Tą patvirtina ir pastarųjų metų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo statistika.*“¹¹⁶, buvo pateikta statistika, kuri rodė, jog laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų palaipsniui mažėja, tačiau Lietuvą palyginus su kitomis ES valstybėmis, Lietuvoje įkalintų asmenų skaičius vis dar vienas iš didesnių, aiškinamajame rašte taip pat nurodoma jog „*atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad 2021 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 797 nauja redakcija buvo išdėstyta 2021 – 2030 metų nacionalinis pažangos planas, kuriuo, siekiant vieno iš strateginių tikslų – didinti teisinės sistemos veiksmingumą, be kita ko, numatyta mažinti ir neproporcingai didelį realia laisvės atėmimo bausme nuteistų asmenų skaičių. Tam numatytas siektinas poveikio rodiklis – 140 laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų 100 tūkst. Gyventojų*

¹¹² „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2015 m. liepos 15 d., Infollex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/66150:ver59>.

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ „Administracinių teisės pažeidimų kodekso 26, 90, 224, 242, 244, 259¹, 282 ir 320 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4, 5 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų Aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f6dc9bd1b05111e486d695b7d843f736?jfwid=-wmui52s8q>.

¹¹⁵ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“, *supra note*, 14.

¹¹⁶ „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-3601- XIVP-3603“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/768757d0f27911ee97d7f4f65208a4ec?jfwid=oqhccoxv5>.

2030 m. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus statistinius duomenis, susijusius su laisvės atėmimo bausme, akivaizdu, kad toks dažnas, itin ilgai trunkančios laisvės atėmimo bausmės skyrimas taip pat yra vienas iš motyvų, kuriuo grindžiamas poreikis iš esmės peržiūrėti BK specialiojoje dalyje įtvirtintas sankcijas, siekiant įvertinti jų suderinamumą ne tik su teisingumo, proporcingumo ir teisinės valstybės principais, bet ir su strateginiais valstybės tikslais.¹¹⁷ Taip pat, BK 310 straipsnio nusikalstama veika yra priskiriama nesunkiems nusikaltimams, o šio projekto vienas iš siūlymų buvo į nesunkių nusikaltimų sankcijas įtraukti visas laisvės atėmimui alternatyvias bausmes. Šis pakeitimas rodo, jog įtraukiant laisvės apribojimą kaip alternatyvią bausmę, siekiama sudaryti sąlygas taikyti lankstesnes sankcijas, atsižvelgiant į padarytos veikos sunkumą ir kaltininko asmenybę. Tačiau tai iškelia klausimą, ar tai užtikrins gyvūnų gerovę ir ar veiks prevenciškai ateityje. Apžvelgus BK redakciją, kuri įsigalios nuo 2026 m. sausio 1 d., matyti jog BK 310 straipsnis nepakis. Tai rodo, kad šiuo metu, paskutiniai atlikti pakeitimai šiai dienai yra laikomi išsamiais ir tinkamais. Apibendrinus galima teigti, kad BK 310 straipsnio raida yra siekiama gyvūnų gerovės, tai pasireiškė įtraukiant juridinius asmenis ir bausmių lankstumo didinimą, leidžiantį teismui taikyti tiek griežtesnę, tiek švelnesnę sankciją, priklausomai nuo nusikalstamos veikos aplinkybių. Stebint BK 47 straipsnio raidą galima nustatyti BK 310 straipsnio baudos dydžių raidą.

2 lentelė. Baudos dydžio raida.¹¹⁸

Laikotarpis	Baudos dydis MGL	1 MGL eurais
Nuo 2003 m. gegužės 1 d. iki 2011 m. balandžio 28 d.	Iki 100 MGL dydžio	1 MGL – 37 eurai 65 euro centų
Nuo 2011 m. balandžio 28 d. iki 2017 m. spalio 6 d.	Iki 500 MGL dydžio	1 MGL – 37 eurai 66 euro centai
Nuo 2017 m. spalio 6 d. iki dabar	Nuo 50 iki 2000 MGL dydžio	1 MGL – 50 eurų

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad baudos dydžiai palaipsniui didėjo, kartu didėjo ir 1 MGL vertės augimas pinigine išraiška. Taigi, baudos dydžiai buvo padidinti, nustatant, kad už nesunkų nusikaltimą skiriama bauda gali siekti nuo 50 iki 2000 MGL. Pagal ankstesnius duomenis, kai baudos dydyje nebuvo rašoma nuo kokio dydžio, teismai turėjo galimybę skirti vos 1 MGL dydžio baudą. Konstitucinis Teismas 2003 m. birželio 10 d. nutarime pabrėžė: „Konstitucijoje įtvirtintas prigimtinio teisinio teisingumo principas teigia, kad baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės turi būti teisingos“.¹¹⁹ Taip pat Konstitucinis Teismas 2009 m. balandžio 10 d. nutarime nurodė jog „konstituciniai teisingumo, teisinės

¹¹⁷ „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-3601- XIVP-3603“, *supra note*, 116.

¹¹⁸ Lentelę sudarė darbo autorė, naudodamasi duomenimis esančiais šaltinyje: „Bazinis bausmių ir nuobaudų dydis“, *Teisės aktų gidas*, <https://www.tagidas.lt/savadai/9033/>.

¹¹⁹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.213005?jfwid=mgvvnllm2>.

*valstybės principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas)“.*¹²⁰ Šis pakeitimas sudarė sąlygas adekvačiam baudos skyrimui, kai nustačius apatinę ir viršutinę baudos dydžio ribą, padidėjo ir baudos vidurkis, nuo kurio skaičiuojamas galutinis skiriamos baudos dydis. Apibendrinant galima teigti, kad palaipsniui didintos baudos dydis sudarė sąlygas skirti baudas, kurios geriau atspindi konkrečių pažeidimų sunkumą ir užtikrina veiksmingesnę prevenciją.

Siekiant sužinoti kaip straipsnio pakeitimai paveikė nusikalstamų veikų kiekį, buvo atliktas tyrimas naudojantis iš Integruotos baudžiamojo proceso sistemos gautais duomenimis. Integruotas baudžiamojo proceso sistemos paieškoje pasirinkus nustatymus: datą nuo 2003 m. gegužės 1 d. iki 2011 balandžio 28 d. (data pasirinkta nuo tada kada įsigaliojo pirmoji BK redakcija iki pirmojo baudos dydžio pakeitimo), pasirinkus baudžiamojo kodekso straipsnį 310, viso surandamos 211 bylų (iš kurių 120 nutrauktų ikiteisminių tyrimų). Atkreiptinas dėmesys jog pasirinkto laikotarpio trukmė yra 7 metai, 11 mėnesių ir 27 dienos (viso 2918 dienų). Sekančiu laikotarpiu, t.y. nuo 2011 m. balandžio 28 d. iki 2017 m. spalio 6 d. (sekantis pakeitimas, kai baudos dydis buvo numatytas iki 500 MGL), laikotarpio trukmė 6 metai, 5 mėnesiai ir 8 dienos (viso 2353 dienos), viso randamos 630 bylų (iš kurių 310 nutrauktų ikiteisminių tyrimų). Sekančiu laikotarpiu, t.y. nuo 2017 m. spalio 6 d. iki dabar (2025-05-05, diena kai atliekamas tyrimas) (sekantis pakeitimas, kai baudos dydis buvo numatytas 50 iki 2000 MGL), laikotarpio trukmė 7 metai, 6 mėnesiai ir 28 dienos (viso 2767 dienos) surastos 485 bylos (iš kurių 172 nutrauktų ikiteisminių tyrimų). Atlikus vidutinį pažeidimų skaičiaus palyginimą per dieną (bylų skaičių padalijus iš dienų) gauti rezultatai rodo jog pirmuoju laikotarpiu vienai dienai vidutiniškai tenka apie 0,07 bylų, antru laikotarpiu – 0,26, trečiu – 0,17. Vertinant šiuos duomenis, matoma, kad antruoju analizuotu laikotarpiu buvo pastebimai daugiau bylų. Tokia analizė rodo, kad didėjantis baudos dydis galimai neatgrasė visuomenės nuo nusikalstamų veikų darymo. Vis dėlto, padidėjęs bylų skaičius, parodo netoleranciją žiauriam elgesiui su gyvūnais, matomas didesnis visuomenės susirūpinimas ir institucijų informavimas apie užfiksuotus žiauraus elgesio su gyvūnais atvejus. Tai patvirtina visuomenės sąmoningumo didėjimą.

¹²⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 7 dalies (2007 m. gruodžio 13 d., 2008 m. liepos 3 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.341366?jfwid=mgvvnllgy>.

Remiantis integruotos baudžiamojo proceso sistemos galima daryti išvadą jog bylų skaičius antruoju nagrinėtu laikotarpiu nuo 2011 m. balandžio 28 d. iki 2017 m. spalio 6 d. buvo išaugęs, vėliau sumažėjo. Tai rodo, jog baudžiamajame kodekse numatyto 310 straipsnio sankcijoje nurodytas padidėjęs baudos dydis galimai neatgrasė nuo nusikalstamų veikų darymo. Tačiau žvelgiant iš kitos pusės - tai parodo didėjančią visuomenės sąmoningumo lygį, kadangi institucijas pasiekia daugiau pranešimų apie daromas nusikalstamas veikas. Nagrinėjama teismų praktika taip pat atskleidė, kad apie nusikalstamas veikas, susijusias su žiauriu elgesiu su gyvūnais, praneša šiuos nusikaltimus pastebėję asmenys.

Kaip jau buvo minėta, baudžiamojo kodekso 310 straipsnio 1 dalis numato atsakomybę už tai „kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“.¹²¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyriuje 2019 m. birželio 28 d. nutartyje laikosi pozicijos, kad „ši nusikalstama veika gali pasireikšti dviem objektyviaisiais nusikalstamos veikos požymiais: 1) žiauriu elgesiu su gyvūnu arba 2) gyvūno kankinimu, kurie yra alternatyvūs ir pakanka nustatyti bent vieną iš jų. Abi šios veikos yra materialiosios, t. y. baudžiamoji atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnu arba gyvūno kankinimą atsiranda tik kilus minėto BK straipsnio dispozicijoje nurodytiems padariniams – kai dėl kaltininko žiauraus elgesio ar kankinimo gyvūnas žūsta arba būna suluošintas. Tarp kaltininko veiksmų, pasireiškusių žiauriu elgesiu su gyvūnu ar gyvūno kankinimu, ir gyvūno žūties arba suluošinimo turi būti nustatytas priežastinis ryšys.“¹²² Tokio pobūdžio nusikalstamoms veikoms būtina nustatyti tiek faktus, tiek priežastinį ryšį tarp veiksmų ir padarytos žalos gyvūnui. Kaip jau minėta anksčiau, BK 310 straipsnio bausmių rūšys yra kelios, jos yra alternatyvios. Vilniaus apygardos teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartyje, bylos esmėje nurodoma jog asmuo buvo nuteistas už tai, kad jis žiauriai elgėsi su gyvūnu, padarė ne jam priklausančiam šuniui sužalojimus, lėmusius gyvūno mirtį. Šiame teismų praktikos pavyzdyje, pirmosios instancijos teismas asmeniui skyrė baudą 3 000 eurų – vieną iš alternatyvių BK 310 straipsnio sankcijoje numatytų bausmių rūšių. Įvertinus tai, kad kaltinamasis anksčiau nebuvo teistas, neturėjo atsakomybę sunkinančių ar lengvinančių aplinkybių, o padaryta veika priskirta prie nesunkių nusikaltimų, paskirta bausmė – piniginė bauda, artima įstatyme numatytam minimumui – buvo pripažinta tinkama ir proporcinga. Baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui ši bausmė pasirodė per griežta, tačiau įvertinus, tai jog šuo priklauso kitiems asmenims, tai galėjo sukelti stiprius emocinius išgyvenimus gyvūno šeimininkams, kas galėjo daryti įtaką jų požiūriui jog baudos dydis neatitinka padarytos žalos ir yra nepakankamas. Teismas būtent apie tai pasisakė ir

¹²¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“, *supra note*, 14.

¹²² „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyrius 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019“, Infoplex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://eteismai.lt/byla/181143540837860/2K-197-489/2019>.

nurodė jog „tokios rūšies ir dydžio bausmė, teisėjų kolegijos vertinimu, priešingai nei nurodo nuteistojo gynėjas, nėra laikytina per griežta, nepažeidžia proporcingumo principo, o paskiriant švelnesnę bausmę nebūtų įgyvendinamas teisingumo principas. Pažymėtina, kad teisingumo principo įgyvendinimas negali būti suprantamas vienpusiškai, jį siejant tik su nuteisto asmens interesais, tokiu atveju paskirtoji bausmė neatitiktų bausmės, kaip valstybės prievartos priemonės, paskirties. Pernelyg švelni, veikos pavojingumo, jos padarinių ar kaltininko asmenybės neatitinkanti bausmė pažeidžia humaniškumo principą, nes taip formuojamas nebaudžiamumo požiūris ir sudaromos prielaidos menkinti baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes.“¹²³ Šis teismo išaiškinimas užtikrina visuomenėje egzistuojančių vertybių apsaugą. Gyvūnų gerovė šiuolaikinėje teisėje nėra vien emocinis ar moralinis klausimas, tai yra vis labiau įsitvirtinanti teisės saugoma vertybė, todėl žiaurus elgesys su gyvūnais traktuojamas kaip reikšmingas pažeidimas, galintis lemti baudžiamąją atsakomybę. BK 310 straipsnio sankcijoje taip pat yra numatyta laisvės atėmimo bausmė, tačiau nepaisant to, praktikoje vis dar kyla iššūkių. Pastebima, kad bausmės už žiaurų elgesį dažnai kritikuojamos kaip per švelnios: „siūlome griežtinti bausmes už žiaurų elgesį su gyvūnais, nes bauda tik nuo 50 eurų. 50 eurų už sveikatą ir gyvybę? Tai gal žmogžudžiams pradėkime skirti nuo 50 iki 2000 eurų.“¹²⁴ Nors įstatymas leidžia taikyti laisvės atėmimą, tačiau dažniausiai taikomos švelnesnės sankcijos. Teisėjas Donatas Dauginis yra pastebėjęs jog „baudžiamajame įstatyme yra numatyta galimybė skirti laisvės atėmimo bausmę iki vienerių metų už žiaurų elgesį su gyvūnu, tačiau paprastai tokios bausmės nėra skiriamos, atsižvelgiant į bausmių skyrimo tvarką, numatytą baudžiamajame įstatyme, teismų praktiką bei baudžiamąją politiką, mažinti įkalinamų asmenų skaičių Lietuvoje. Paprastai tokios bylos baigiasi supaprastinto proceso tvarka, tai yra teismui priimant baudžiamąjį įsakymą.“¹²⁵ Taip pat, BK 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte Nr. XIII-5179(2), reg. 2020-11-23 Nr. 2020-24741, yra nurodyta jog „net ir pagal šiuo metu galiojančią BK 310 straipsnio 1 dalies redakciją už žiaurų elgesį su gyvūnais galima paskirti vienerių metų laisvės atėmimo bausmę, tačiau praktikoje ši bausmė nėra skiriama, t. y. nėra užtikrinamas ir šiuo metu galiojančios laisvės atėmimo bausmės iki vienerių metų neišvengiamumas.“¹²⁶ Pažymėtina, kad šiuo metu nėra įregistruota BK 310 straipsnio pakeitimo

¹²³ „Vilniaus apygardos teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-129-817/2024“, Infollex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2237073#B_0.

¹²⁴ „Konservatoriai Seime registruoja pataisas: siūlo griežtinti atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais“, dienraštis 15min, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/konservatoriai-seime-registruoja-pataisas-siulo-grieztinti-atsakomybe-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-56-1372458>.

¹²⁵ „Už amoralų ir nepateisinamą elgesį su gyvūnais skriaudėjai sulaukia teisinės atsakomybės“, Lietuvos teismai, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://www.teismai.lt/lt/teismu-sistemos-naujienos/uz-amoralu-ir-nepateisinama-elgesi-su-gyvunais-skriaudejai-sulaukia-teisines-atsakomybes/13230>.

¹²⁶ „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-5179(2) ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-5180(2)“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b6dc4dc02d8a11eb8c97e01ffe050e1c?>

projektų, kurie padidintų arba keistų sankcijas. Nors laisvės atėmimo bausmė už žiaurų elgesį su gyvūnais taikoma itin retais atvejais, tačiau surinkus pakankamai duomenų bei įvertinus asmens traukiamo baudžiamojo atsakomybės charakterizuojančią medžiagą, griežčiausia bausmės forma gali būti paskirta. Vienas iš pavyzdžių – Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis, kurioje asmuo buvo pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 310 straipsnio 1 dalį už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, tyčia žiauriai elgėsi su kitam asmeniui priklausančiu šuniu. Jis pakėlė šunį už metalinės grandinės, ją apsuko apie lentą ir laikė gyvūną pakabintą tol, kol šis nugaišo. Teismas konstatavo, kad „*dėl Ž. K. veiksmų gyvūnas patyrė fizinės kančias ir didelį fizinį skausmą. Ž. K. veiksmai buvo netoleruoti visuomenėje, jis demonstravo nepateisinamą negailestingumą ir savivalę gyvūno atžvilgiu. Įrodyta, kad Ž. K. padarė nusikalstamą veiką, numatytą BK 310 straipsnio 1 dalyje.*“¹²⁷ Teismo nutartyje akcentuota, kad tokie veiksmai laikytini ne tik netoleruotinais, bet ir reikalaujančiais griežtos atsakomybės – „*kaip matyti, Ž. K. ir toliau daro nusikalstamas veikas, nesiekia pasitaisyti, todėl nuteistojo pataisos procesas įmanomas tik izoliavus jį nuo visuomenės, nes tik realiai pataisos namuose atliekama laisvės atėmimo bausmė gali užtikrinti BK 41 straipsnyje numatytus tikslus ne tik nubausti asmenį, padariusį nusikaltimą, bet ir apriboti jam galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, siekti, kad ateityje nuteistasis laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų.*“¹²⁸ Toks teismo sprendimas pabrėžia, kad net ir gyvūnų gerovės srityje, kur įprastai taikomos švelnesnės atsakomybės formos, esant itin žiauraus ir sąmoningo elgesio faktams, gali būti taikomos griežtos bausmės. Taip pat, atkreiptinas dėmesys, jog pabrėžiama, kad gyvūnas patyrė fizinės kančias ir didelį fizinį skausmą. Tai dar kartą įrodo, kad gyvūnai yra jaučiančios būtybės ir toks netoleruotinas elgesys gali turėti rimtas pasekmes. Tačiau tuo pačiu išskiriama spraga: kiekvienu atveju teismas turi galimybę taikyti kiekvienam atvejui individualią bausmę. Nors nusikalstama veika kvalifikuojama tuo pačiu straipsniu, kiekvienu atveju bausmė skirtinga, tai rodo jog teismų praktika gyvūnų gerovės užtikrinimo bylose nėra vieninga.

Atlikus BK 310 straipsnyje numatytos atsakomybės raidos ir teismų praktikos analizę gyvūnų gerovės srityje, galima teigti, kad gyvūnų gerovę reglamentuojantys teisės aktai vystėsi nuosekliai, atsižvelgiant į vis didėjančią visuomenės jautrumą gyvūnų gerovės klausimams. BK 310 straipsnio pokyčiai rodo siekį griežtinti atsakomybę, tačiau tuo pačiu sudaro sąlygas bausmių lengvesnėms alternatyvoms, kas gali daryti įtaką nevieningai teismų praktikai – kiekvienu atveju už tą pačią nusikalstamą veiką skiriamos skirtingos bausmės. Pastebėta, jog pritaikytos atsakomybės efektyvumas priklauso nuo jos griežtumo, vis dar egzistuoja atvejų, kai

[positionInSearchResults=63&searchModelUUID=7aea41cc-8b18-4655-861c-edddcf0f27c5.](#)

¹²⁷ „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-649-245/2017“, Infollex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1535933#B_0%20.

¹²⁸ *Ibid.*

už gyvūnų gerovės pažeidimus taikomos švelnesnės sankcijos, kurios gali nesudaryti pakankamo atgrasymo nuo nusikalstamų veikų darymo. Pažymėtina, kad praktikoje laisvės atėmimo bausmės yra itin retos. Teismų praktikos pavyzdžiai, parodantys jog už žiaurų elgesį su gyvūnais asmeniui gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė, yra veiksminga priemonė skatinanti atsakingą visuomenės elgesį su gyvūnais. Tik tinkamas atsakomybės taikymas už gyvūnų gerovės pažeidimus atlieka teisingumo užtikrinimo ir prevencinę funkciją.

3. VISUOMENĖS POŽIŪRIO Į GYVŪNŲ GEROVĘ KAITA IR ŠVIETIMO VAIDMUO

3.1. Visuomenės požiūrio į gyvūnų gerovę paradigma: nuo abejingumo iki atsakomybės

„Įsivaizduokite, kad laiko mašina grįžtate į praeito šimtmečio pradžią ir su sutiktais gatvėje žmonėmis atliekate žodinį eksperimentą. Jūs ištariate sąvoką ir prašote sutikto asmens atsakyti, ką ši sąvoka reiškia jam. Taigi jūs sakote – „gyvūnas“. Dauguma prieš šimtmetį gyvenusių žmonių į šį klausimą būtų atsakę: „karvė“, „arklys“, „maistas“, „žemės ūkis“ ar pan. Tačiau jei pabandytumėte šį eksperimentą atlikti šiandien, atsakymai būtų visiškai kitokie. Jums atsakytų: „šuo“, „katė“, „draugas“, „šeimos narys“ ir pan.“¹²⁹ Šie skirtingi atsakymai puikiai parodo kaip palaipsniui pasikeitė visuomenės požiūris į gyvūnus. Anksčiau gyvūnų vertė buvo matuojama praktiškumu, o emocinis ryšys, jei toks būdavo, likdavo antrame plane. Šiuolaikiniame kontekste, gyvūnas suvokiamas priešingai nei anksčiau – jis yra saugomas, vertas meilės ir pagarbos. Tokiam paradigminiui pokyčiui daryti įtaką turėjo jau anksčiau aptartos priežastys - mokslo pažanga, aktyvus švietimas bei teisės aktų raida. Atliktas tyrimas rodo, kad žmonės darosi sąmoningesni gyvūnų gerovės klausimais. Interviu metu paklausus ekspertų ar pastaruoju metu pastebėjo pokyčių visuomenės požiūryje į gyvūnus, vienas ekspertas teigė jog „visuomenė darosi sąmoningesnė laikomų gyvūnų atžvilgiu. Pasidarė svarbu ne tik, kad gyvūnas turėtų ką būti ar gerti, tačiau susirūpinta ir jo laikymo sąlygomis, užimtumo klausimais, patalpų, kuriose jie laikomi įrengimu ir pan.“¹³⁰ Į tą patį klausimą kitas ekspertas atsakė, kad „taip, pokyčių tikrai matyti. Visuomenė vis dažniau suvokia, kad gyvūnas – ne „daiktas“ ar „šiukšlių dėžė“, į kurią galima sumesti likučius ar visas atliekas, o jautrus, jaučiantis gyvas padaras. Vis daugiau žmonių gyvūnus priima kaip šeimos narius, rūpinasi jų emocine būseną, pasisako prieš žiaurų elgesį ir atsakingiau žiūri į jų laikymo sąlygas.“¹³¹ Eksperto išsakyta mintis, kad vis daugiau gyvūnų yra priimami kaip šeimos nariai, aiškiai parodo reikšmingus visuomenės požiūrio pokyčius. Anksčiau buvo normalu matyti šunis laikomus pririštus prie grandinės, jų pagrindinė funkcija buvo saugoti namus ar ūkį, o emociniai poreikiai nebuvo svarbūs. Gyvūnas buvo vertinamas pirmiausiai pagal praktinę naudą. Šiandien ryškėja priešinga tendencija – šunys tampa pilnaverčiais šeimos nariais, kurių emocinei ir fizinei gerovei skiriamas itin didelis dėmesys. Šiuolaikinėse šeimose užtikrinama pilnavertiška augintinio mityba, socializacija, net švenčiami jų gimtadieniai. Socialiniuose tinkluose paplitę vaizdo įrašai, kuriuose, dažnu atveju jaunų žmonių šeimose, šunys užima vaikų vietą. Toks paradigmatis pokytis rodo išaugusį

¹²⁹ Virginijus Suveizdis „Požiūrio į gyvūnus kaitos socialinės prielaidos“, Lietuvos Humanistinės Psichologijos Asociacija, 2018 m. gegužės 22 d., <https://lhpa.net/poziurio-i-gyvunus-kaitos-socialines-prielaidos/>.

¹³⁰ Ekspertas IV.

¹³¹ Ekspertas I.

visuomenės empatijos lygį. Vis dėlto, per didelis gyvūnų augintinių sužmoginimas kelia abejonių dėl ES gyvūnų gerovės taisyklėse apimtų penkių laisvių įgyvendinimo, šiuo konkrečiu atveju dėl laisvės išreikšti natūralų rūšies elgesį. Siekiant sveiko šuns gyvenimo, jiems yra būtinas aktyvus judėjimas. Todėl perteklinė gyvūnų globa, pavyzdžiui kai augintiniai vežami vežimėliuose ar nuolat laikomi ant rankų, gali apriboti jų natūralų elgesį. Gyvūno augintinio įsiliejimas į šeimą yra laikomas teigiamu pokyčiu, tačiau būtina suvokti, kad tik atsižvelgiant į tikruosius gyvūno poreikius galima pilnavertiškai užtikrinti jo gerovę. Trečias ekspertas nurodė, jog „*pastebėjau daugiau skundų socialiniuose tinkluose, daugiau judėjimo už gyvūnų teises ir laisves. Visuomenė jau gali pastebėti, kad pvz.: šventėse kinkomi arkliai nėra gerai, kad drambliai Tailande nėra puikiai laikomi ir jodinėti ant jų, nėra „faina“*“.¹³² Vis dėlto, nors paradigminis visuomenės požiūris į gyvūnus yra akivaizdus ir džiuginantis, negalima nepastebėti, jog tam tikrose srityse ir tarp tam tikrų visuomenės grupių dar išlieka nemažai iššūkių. Savo interviu trečias ekspertas pabrėžė, kad visuomenės sąmoningumas didėja, tačiau net pati visuomenė mato, kad kai kuriose srityse gyvūnų gerovė suprantama labai ribotai. Šia situaciją galime apžvelgti lyginant miesto ir kaimo vietovių požiūrį į gyvūnų gerovę, siekiant išsiaiškinti kas lemia didžiausią įtaką formuojant požiūrį į gyvūnų gerovę ir galbūt paneigti nusistovėjusį požiūrį jog kaimo vietovėse neužtikrinama gyvūnų gerovė. Miestuose dažniau pastebimas šiuolaikiškesnis, empatiškesnis santykis su gyvūnais – gyvūnai yra laikomi šeimos nariais, didesnis dėmesys skiriamas jų emociniams ir fiziniams poreikiams, auga augintinių draudimo, kokybiškos priežiūros paslaugų paklausa. „*Forbes siūloma sritis, kurioje šiemet verta pradėti verslą – augintiniams skirtos paslaugos ir produktai. Potencialas didelis dėl kelių priežasčių: didėja naminių gyvūnų skaičius, šeiminiškai vis dažniau augintinius laiko šeimos nariais, todėl pasiryžę tenkinti pačius įvairiausius jų poreikius ir kasmet vienam gyvūnui išleidžiama pinigų suma auga*“.¹³³ Šis verslo pasiūlymas rodo didėjančią paslaugų ir produktų gyvūnams paklausą ir tai patvirtina, jog visuomenėje įsitvirtina naujas gyvūnų suvokimas – jie tampa pilnaverčiais, kurių gerovei žmonės skiria vis daugiau dėmesio ir resursų. Straipsnyje taip pat nurodoma jog „*2024-ųjų pradžioje Lietuvoje veikė 391 veterinarijos klinika, kai 2023 m. – 355. 2022 m. Lietuvoje veikiančių klinikų pajamos sudarė 38,8 mln. Eur, o priešpandeminiais 2019 m. – 21,7 mln. Eur. Būtent pandemija išryškino, kaip ir kitų paslaugų ar prekių augintiniams, reikšmę*“.¹³⁴ Ši statistika parodo, kaip palaipsniui visuomenė daugiau rūpinasi gyvūnų gerove. Nusistovėjusi nuomonė, jog kaimuose gyvūnų gerove yra rūpinamasi prasčiau, gali patvirtinti senos, bet išsilavinusių žmonių išsakytos mintys. 1997 m. lapkričio 6 d., dvidešimt devintajame (129) posėdyje dėl LR gyvūnų globos,

¹³² Ekspertas III

¹³³ Aidas Žiliukas „5 verslai, kuriuos verta pradėti 2025-aisiais“, Verslo žinios, 2025 m. sausio 4 d., <https://www.vz.lt/mano-verslas/2025/01/04/5-verslai-kuriuos-verta-pradeti-2025-aisiais>.

¹³⁴ *Ibid.*

laikymo ir naudojimo įstatymo projekto priėmimo, 3 straipsnio, tuo metu numatiusio įstatymo draudžiamus veiksmus (numarinti gyvūną, sužeisti, organizuoti gyvūnų kovas ir pan.) buvęs Seimo narys, biofizikas Arimantas Juvencijus Raškinis pareiškė jog „*Iki šiol kaime žmonės kačiukus skandindavo. O dabar nežinau, ką turėtų daryti kaimo žmogus, jeigu jis nori gyventi pagal Lietuvos įstatymą, kai jo katė atsives kačiukų. Negi reikės važiuoti į miestą pas veterinarijos gydytoją, kad jis suleistų specialių nuodų? Iš tikrųjų nedarykime humoro iš įstatymo, kurio negalima laikyti Ko mes dar čia neprirašėme? Kaip meškeriotojas užmaus ant kabliuko slieką, jų man sakykite? Reikės tam sliekui specialią anesteziją daryti?*“¹³⁵ Šis pavyzdys parodo, kad kai kurios tradicinės nuostatos ir požiūriai į gyvūnus visuomenėje yra labai stiprūs. Nepaisant to, Lietuvoje buvo priimti įstatymai saugantys gyvūnų teises, nors kai kuriems žmonėms jie atrodė keisti, nepriimtini ar net juokingi. Tai rodo, kad požiūrio į gyvūnų gerovę problema slypi ne vietovėje, kurioje gyvena, o informacijos trūkume ir žmonių sąmoningume. Tai patvirtina ir tame pačiame posėdyje dalyvavęs Seimo narys, aplinkosaugininkas, Alfonsas Vaišnoras, kuris atsakė A. J. Raškiniui jog „*žinoma, emocijos yra gerai, bet visos civilizuotos šalys turi įstatymus, kurie kaip tik reglamentuoja žmogaus elgesį su jo laikomais gyvūnais ir su kitais gyvūnais, kuriuos jis naudoja. Be abejo, gali būti ir taip, kaip sakė kolega A. Raškinis, kad atsiveda katė kačiukų, o šeimininkas, jeigu jis humaniškas žmogus, jis neskandins, bet, ko gero, padalins kaimynams, tai čia bėdos nėra. Išties 3 straipsnis yra humaniškas ir aš siūlau jam pritarti.*“¹³⁶ Pažymėtina, jog posėdyje buvo užsiregistravę 69 Seimo nariai, balsuojant dėl 3 straipsnio už balsavo 38, prieš 3 ir 10 susilaikė, taigi 3 straipsnis buvo priimtas. Nusistovėjusią mąstyseną jog kaimo vietovėse gyvūnų gerove rūpinamasi mažiau, paneigė privalomas gyvūnų ženklavimas – „*Viena iš gerųjų ženklavimo žinių – griauamas mitas, neva „kaime gyvūnų niekas neženklins“.* Gyvūnų ženklavimo ir jų registravimo statistika rodo priešingus rezultatus. Iki gegužės 2 dienos aktyviausiai gyvūnus ženklinančioms savivaldybėms pavyko pasiekti itin aukštų rezultatų, pavyzdžiui, Kelmės rajone paženklinta 68 proc. visų laikomų šunų, Kalvarijos, Tauragės ir Kauno rajonuose – 55 proc. šunų, Klaipėdos rajone – 50 proc., o Utenos rajono savivaldybėje buvo paženklinta 41 proc. visų laikomų kačių“, – sakė GATO vadovė.“¹³⁷ Ši statistika rodo, kad nuomonė jog kaimuose gyvūnų gerove yra nesirūpinama, ne visada pagrįsta – kaimo vietovių gyventojai aktyviai rūpinasi gyvūnų priežiūra ir laikosi įstatymų. Toliau aptariamas atvejis, kai 2024 metų pabaigoje, socialiniuose tinkluose buvo reklamuojamas skelbimas apie nekilnojamąjį turtą ir jį

¹³⁵ Dvidešimt devintojo (129) seimo posėdžio stenograma, reg. Data 1997 m. lapkričio 6 d., LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.47189>.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ „Gyvūnų ženklavimas Lietuvoje: ypač dideliu aktyvumu išsiskiria rajonai“, Gyvūnų gerovės iniciatyvos, 2022 m. gegužės 5 d., <https://ggi.lt/naujienos/page/27/#gyvunu-zenklinimas-lietuvoje-ypac-dideliu-aktyvumu-issiskiria-rajonai>.

įsigijusiems suteikiamą dovaną. „Socialiniuose tinkluose plačiai nuvilnijo šokiruojanti nekilnojamojo turto vystytojų reklama apie dovanojamą augintinį pirkėjams, kurie įsigys būstą uostamiestyje. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT) pozicija šiuo atveju labai griežta – gyvūnai neturi ir negali būti taip atsainiai dovanojami, nes tai didžiulė atsakomybė ir ilgalaikis įsipareigojimas. Ypač artėjant šventiniam Kalėdų periodui ši reklaminė kampanija labai neatsakinga.“¹³⁸ Atkreiptinas dėmesys, jog pardavinėjamas būstas buvo mieste, o ne kaime. Tai tik dar kartą įrodo, kad požiūriui į gyvūnų gerovę pagrindinis kriterijus yra žmonių sąmoningumas.

Darytina išvada jog gyvenamoji vieta gali šiek tiek veikti žmogaus požiūrį į gyvūną, dėl informacijos prieinamumo ar nusistovėjusių tradicijų, tačiau esminį vaidmenį lemia žmogaus sąmoningumas, vertybinės nuostatos ir asmeninis supratimas apie gyvūnų poreikius. Sąmoningas žmogus bet koku atveju užtikrins gyvūno gerovę, tuo tarpu žmogus, kuriam trūksta žinių gali nesirūpinti gyvūno gerove net jei gyvena šiuolaikiniame didmiestyje. Dėl šių priežasčių siekiant dar platesnio ir nuoseklesnio visuomenės požiūrio pokyčio, būtina investuoti į švietimą visose visuomenės grupėse – tiek kaimo, tiek miesto bendruomenėse, tiek tarp jaunimo ir tiek tarp vyresnio amžiaus žmonių.

3.2. Švietimo vaidmuo formuojant požiūrį į gyvūnų gerovę

„Vis dėlto turėtų būti įmanoma sukurti tokias vaikiškas pasakas, kurios, išvengdamos pačių baisiausių detalių, ugdytų pagarbą gyvūnams, kaip nepriklausomoms būtybėms, o ne praturtintų mus manyti, kad jie – mieli pūkuoti padarėliai, kurių būties prasmė – linksminti mus ir maloninti mūsų liežuvį; o šiek tiek paūgėjusius vaikus galima supažindinti su faktu, kad dauguma gyvulių gyvena ne itin smagiomis sąlygomis.“¹³⁹ Ši filosofo P. Singerio mintis rodo svarbą ugdyti žmonių sąmoningumą apie gyvūnų gerovę nuo pat jų vaikystės. Autorius pabrėžė, kad feminizmo judėjimas, suprasdamas kaip svarbu nuo jaunų dienų formuoti tinkamas pažiūras, sugebėjo įdiegti naują vaikų literatūrą, kurioje drąsios princesės gelbsti bejėgius princus, o mergaitės vaidina pagrindinius veikėjus, kurie anksčiau buvo priskiriami tik berniukams. Remiantis šiuo pavyzdžiu galima teigti, kad ir gyvūnų gerovės srityje būtina kryptingai formuoti vaikų sąmoningumą, kuriant jiems turinį, kuris ne tik linksmintų, bet ir išmokytų pagarbos, atsakomybės bei empatijos gyvūnams. Su tokia nuomone sutiko ir tyrimo metu apklausti ekspertai, visiems pasirodė, jog švietimo šia tema galėtų būti daugiau. Keli ekspertai pritarė jog

¹³⁸ Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba „Akibrokštas gyvūnų augintinių mylėtojams: pasklidusi reklama apie augintinį, dovanojamą kaip priedą prie būsto – netoleruotinas elgesys“, LRV, 2024 m. gruodžio 3 d., <https://vmvt.lrv.lt/lt/naujienos/akibrokstas-gyvunu-augintiniu-myletojams-pasklido-sokiruojanti-reklama-apie-augintini-dovanojama-kaip-prieda-prie-busto/>.

¹³⁹ Singer, *supra note*, 23: 298.

mokyti apie gyvūnų gerovę reikia kuo anksčiau – „manau, kad turėtų būti didinamas švietimas ugdymo įstaigose, kadangi svarbu suvokimą apie tinkamą elgesį su gyvūnais formuoti asmenims kuo anksčiau, kad tai nuo jauno amžiaus taptų savaime suprantamu dalyku.“¹⁴⁰, kitas ekspertas taip pat pritarė šiai minčiai – „sunku vienareikšmiškai atsakyti, bet, mano nuomone, švietimo vis dar nepakanka. Tiek mokyklose, tiek viešojoje erdvėje reikėtų daugiau kalbėti apie gyvūnų gerovę, atsakomybę ir empatiją. Kuo daugiau informacijos ir supratimo bus skleidžiama nuo mažens, tuo sąmoningesnė bus ateities visuomenė.“¹⁴¹ Vėl Gyvūnų gerovės iniciatyvos, tikėtina suprasdamos šią problemą, vykdė edukacinį projektą „Gyvūnų gerovės mokykla“, projektas buvo skirtas ugdyti jaunosios kartos socialinę atsakomybę, skatinti savanorystės idėjas, projekto metu savanoriai aplankė 21 mokyklą. Mokyklose savanoriai vedė pamokas, kurių metu „kartu su mokiniais buvo aptariama gyvūnų gerovės istorija pasaulyje ir Lietuvoje, gyvūnų gerovės pažeidimai ir jų pasekmės, beglobių gyvūnų padėtis Lietuvoje, būdai prisidėti prie beglobių gyvūnų situacijos Lietuvoje gerinimo, atsakingo vartojimo klausimai (kailių nešiojimas, kosmetikos bandymai su gyvūnais ir kt.) bei savanoriavimo gyvūnų gerovės srityje galimybės.“¹⁴² Tai parodo, kad švietimas apie gyvūnų gerovę jau dabar yra atliekamas Lietuvoje, tačiau jis nėra privalomas. Tai pastebėjo ir tyrimo metu apklausas ekspertas „Švietimo gyvūnų gerovės ir apsaugos klausimais Lietuvoje vis dar nepakanka. Mokyklose ši tema dažniausiai liečiama tik biologijos pamokose, kur gyvūnai pristatomi per mokslinę, fiziologinę ar ekologinę prizmę, tačiau daug svarbesnis – etinis aspektas – dažnai lieka nuošalyje. Švietimas turėtų būti platesnis – privalomas ir integruotas į ugdymo programas nuo pradinio ugdymo iki vyresniųjų klasių.“¹⁴³ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakyme „Dėl 2023-2024 ir 2024-2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ nėra paminėtų privalomų pamokų susijusių su gyvūnų gerove. Tačiau, įsakymo trečiame skyriuje „Socialinės – pilietinės veiklos turinys“ yra nurodoma jog ši veikla yra mokymosi dalis, atliekama laisvu nuo pamokų metu, 4.1. punkte nurodoma kokiais principais vadovaujantis ši veikla yra pasirenkama – „prasmingumo. Socialinė-pilietinė veikla prisideda prie mokinio saviraiškos, asmeninių tikslų įgyvendinimo, pasirinktos veiklos, padeda atrasti jam asmeniškai prasmingą veiklą bei skatina jį orientuotis į ne tik į rezultatą, bet ir į patį veiklos procesą, mokytis iš savo klaidų ir pasiekimų bei reflektuoti apie įvairių patirčių naudą. Mokiniai gali ištraukti iš įvairių nevyriausybinų organizacijų veiklą ir prisidėti prie jiems rūpimų problemų sprendimo, pvz., visuomenės sąmoningumo didinimo klimato kaitos klausimais,

¹⁴⁰ Ekspertas V.

¹⁴¹ Ekspertas I.

¹⁴² „Gyvūnų gerovės mokykla“, Gyvūnų gerovės iniciatyvos, <https://ggi.lt/gyvunu-geroves-mokykla/>.

¹⁴³ Ekspertas VII.

gyvūnų apsaugos, pažeidžiamų asmenų grupių teisių užtikrinimo klausimais ir pan.;“¹⁴⁴ Tai parodo, kad gyvūnų apsaugos tema jau yra pripažįstama svarbia socialinės – pilietinės veiklos dalimi, tačiau yra savanoriška. Ugdymo sistema sudaro galimybes mokiniams įsitraukti į tokias veiklas ir bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis. Ekspertų apklausų metu gyvūnų gerovės namų atstovai teigė, kad „vis dėlto, matome ir labai gerų ženklų, dažnai į prieglaudą atvyksta mokiniai, kurie savo mokyklose organizuoja paramos akcijas, renka gyvūnams maistą, daiktus, aukas. Jie atvyksta ne tik atvežti pagalbos, bet ir susipažinti su gyvūnais, išgirsti jų istorijas, patys užduoda klausimus. Tai mums labai aiškiai parodo, kad jauni žmonės gauna tinkamą informaciją, jie noriai imasi iniciatyvos ir rodo atsakingą požiūrį į gyvūnų gerovę. Manau, kad tinkamas švietimas gali paskatinti geresnę elgesį su gyvūnais.“¹⁴⁵ Taigi, mokyklų įsitraukimas į švietimą apie gyvūnų gerovę yra savanoriškas, tačiau realiai vykdomas, pavyzdžiui Šlienavos pagrindinės mokyklos mokiniai turėjo galimybę apsilankyti gyvūnų gerovės namuose „mokiniai turėjo galimybę susipažinti su gerovės namų darbuotojais ir ten gyvenančiais gyvūnais bei valandėlę pasavanoriauti – pavedžioti šuniukus. Mokiniai grįžo pilni gerų įspūdžių.“¹⁴⁶ Mokiniai apsilankydami gyvūnų globos namuose pamato realią gyvūnų padėtį. Tokios patirtys gali padėti jauniems žmonėms ugdyti empatiją bei atsakomybę. Taip pat, teigiamos emocijos sukelia emocinius įspūdžius, kurie gali turėti poveikį ateityje. Kaip pastebėjo filosofas P. Singeris, vaikams augant, svarbu, kad jiems pateikiamos žinios taip pat „augtų“. Mažesniems vaikams gyvūnų gerovė gali būti pateikiama per švelnesnius pavyzdžius, o jiems paaugus, galima pateikti realesnius faktus, apie neteisingą gyvūnų naudojimą pramogoms ir netinkamą elgesį su jais. Tokia švietimo raida ugdytų sąmoningą požiūrį į gyvūną nuo mažens. Į klausimą apie švietimą, buvo ir kitokių atsakymų, pavyzdžiui vienas ekspertas nurodė, kad „švietimo niekada nebus per daug. Tik šviesti reikėtų tinkama linkme. Pvz. egzotinių gyvūnų laikymas turėtų būti ne pasipuikavimo klausimas, bet ir atsakomybė. Reikia suprasti ką su tuo gyvūnu daryti. Dabar nereta atveju, kai įsigyja egzotinius gyvūnus, bet neturi supratimo, kaip juos laikyti, o čia jau problema. Apie nelegalią gyvūnų prekybą išvis kalbama labai mažai, o sąlygos, kokiomis tie parduodami gyvūnai laikomi, dažnu atveju netenkina gyvūnų gerovės reikalavimų.“¹⁴⁷ Ši eksperto mintis patvirtina, kad turi vystytis švietimo apie atsakingą gyvūnų gerovę turinys. Švietimas šioje srityje negali apsiriboti vien pagrindinėmis žiniomis apie naminių gyvūnų, palaipsniui būtina įtraukti ir šiuolaikinius iššūkius, tokius kaip minėjo ekspertas. Kito

¹⁴⁴ „Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas „Dėl 2023-2024 ir 2024-2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ (TAR, 2023-04-24, Nr. 2023-07842)“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 22 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/849026>.

¹⁴⁵ Ekspertas VI.

¹⁴⁶ „Kelionė į gyvūnų gerovės namus „Nojus“, Šlienavos pagrindinė mokykla, <https://www.slienava.kaunas.lm.lt/naujienos/kelione-i-gyvunu-geroves-namus-nojus/>

¹⁴⁷ Ekspertas IV.

eksperto nuomone, naudojantis švietimu, gali būti išspręstos problemos susijusios su gyvūnų impulsyviu įsigijimu, kas gali daryti įtaką vėlesnei gyvūno nepriežiūrai ar žiauriam elgesiui su juo: „*Kalbant apie suaugusiųjų švietimą, jis taip pat reikalingas, o, ypač potencialiems ar esamiems gyvūnų laikytojams. Pavyzdžiui, galėtų atsirasti sistema, kuri šiek tiek apsunkintų gyvūno įsigijimą. Asmuo, prieš įsigydamas gyvūną, turėtų būti įpareigotas išklausti bazinius mokymus ir išlaikyti testą apie gyvūnų elgesį, jų fiziologinius ir emocinius poreikius, susipažinęs su teisinės atsakomybės aspektais, žiauraus elgesio formomis ir pan. Sistema veiktų kaip prevencinė priemonė, padedanti atskirti pasiruošusius asmenis laikyti gyvūnus nuo impulsyviai reaguojančių, neapsisprendusių asmenų.*“¹⁴⁸ Taigi, švietimas turi plėstis ne tik kiekybiškai, bet ir kokybiškai, apimdamas platesnes temas, taip būtų užtikrinama, kad švietimas neatsiliktų nuo visuomenės požiūrio pokyčių. Pasaulinės smulkiųjų gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos gyvūnų gerovės rekomendacijose išsakyta mintis jog „*daugelį šių problemų, pvz., profilaktinės medicinos trūkumą, netinkamą maitinimą ir gyvūnų elgesio problemas, galima išspręsti gerinant veterinarijos specialistų įsitraukimą ir švietimą.*“¹⁴⁹, galėtų prisidėti prie kokybiškos, specialistų pateiktos, švietimo informacijos pateikimo visuomenei. Rekomendacijose yra pateikta pavyzdžių, kaip tai galėtų būtų įgyvendinta – „*klinikos vedami informaciniai renginiai, tokie kaip vakaro paskaitos, informaciniai naujienlaiškiai ar išsami vaizdinė medžiaga klinikoje, gali padėti klientams geriau suprasti savo augintinius ir pamatyti didžiulę šios informacijos naudą.*“¹⁵⁰ Tokios priemonės ne tik padėtų gilinti visuomenės žinias apie tinkamą gyvūnų priežiūrą, bet ir prisidėtų prie visuomenės požiūrio į gyvūnų gerovę keitimo.

Taip pat, visuomenės švietimui ir jos požiūrio formavimui stiprią įtaką turi socialiniai tinklai. Socialiniuose tinkluose galima pastebėti daugybę skelbimų apie pasimetusius arba rastus augintinius, tokiais atvejais žmonės susivienija. Socialiniuose tinkluose tam specialiai yra sukurtos grupės „Pasiklydau. Noriu namo“ ir pan. Rekomendacijose ką daryti pasiklydus augintiniui, vieni iš punktų yra: „*įdėti kuo detalesnį skelbimą internete*“ ir „*patikrinkite skelbimus specialiai tam skirtose svetainėse, prieglaudų puslapiuose ir Facebook grupėse*“.¹⁵¹ Interviu metu, ekspertų paklausus ką jie mano apie žiniasklaidos ir socialinių tinklų vaidmenį formuojant visuomenės požiūrį, ekspertas atsakė jog vertina labai teigiamai – „*viešumas veikia kaip svertas – tiek geri, tiek blogi atvejai skatina diskusiją ir pokyčius. Socialiniai tinklai leidžia greitai skleisti informaciją, telkti bendruomenes, dalintis realiomis istorijomis ir net spausti institucijas veikti. Tai – labai galinga priemonė, jei naudojama atsakingai.*“¹⁵² Teigiamai vertina

¹⁴⁸ Ekspertas VII.

¹⁴⁹ „Pasaulinės smulkiųjų gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos (WSAVA) gyvūnų gerovės rekomendacijos“, *supra note*, 34.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ „Paklydo augintinis? Kreipkis!“, gerovės iniciatyvos, <https://ggi.lt/paklydo-augintinis-kreipkis/>.

¹⁵² Ekspertas I.

ir kitas ekspertas: „žiniasklaidos ir socialinių tinklų vaidmuo formuojant požiūrį į gyvūnų gerovės užtikrinimą bei jų apsaugą yra teigiamas. Šių medijų pagalba yra šviečiama visuomenė, didinamas jos sąmoningumas gyvūnų gerovės srityje, viešinami netinkamo elgesio su gyvūnais atvejai, dėl ko gali būti nustatomi pažeidėjai ir pritaikoma jiems atsakomybė.“¹⁵³ Kitas ekspertas, socialiniuose tinkluose įžvelgė naudos gyvūnams: „žiniasklaida ir socialiniai tinklai yra be galo svarbūs. Jie padeda ne tik pasiekti žmones, bet ir keisti jų požiūrį į gyvūnų gerovę iš esmės. Per socialinius tinklus galima skleisti žinią apie tikrąją situaciją: apie gyvūnų skausmą, neatsakingą elgesį, apleidimą, bet kartu ir apie viltį, meilę bei antrą šansą. Socialiniai tinklai leidžia parodyti išgelbėtus gyvūnus, papasakoti jų istorijas, pakviesti į savanorystę ar paremti gyvūnų gydymą. Per emociingas žinutes, nuotraukas ir vaizdo įrašus pasiekiame žmones tiesiogiai ir stipriai. Dažnai būtent viena matyta gyvūno istorija internete priverčia žmogų pakeisti požiūrį, priimti atsakingesniu sprendimus ar net atverti savo namų duris naujam šeimos nariui.“¹⁵⁴ Socialiniai tinklai tampa galingu įrankiu realių pokyčių skatinimui, kadangi leidžia greitai reaguoti į netinkamo elgesio atvejus, telkti paramą gyvūnams bei skleisti gerąją praktiką. Tiesa, ne visais atvejais socialiniai tinklai veikia tikslingai. Į klausimą apie socialinių tinklų vaidmenį, vienas iš apklaustų ekspertų atsakė jog juos taip pat vertina teigiamai: „teigiamai, kuo daugiau žmonių į tai pradeda gilintis ir suprasti, tuo gyvūnams geriau. Tik kartais, bent mano asmenine nuomone, lazda perlenkiama.“¹⁵⁵ Taigi, nors socialinių tinklų poveikis gyvūnų gerovės klausimams yra iš esmės teigiamas, kartu būtina apžvelgti ir galimus neigiamus aspektus. Kaip pastebi ekspertas ir praktinė situacija rodo, kad viešumo poveikis gali kartais pakenkti tyrimams. Dažnai socialiniuose tinkluose žmonės dalijasi vaizdo įrašais ar nuotraukomis, kai gyvūnų skriaudėjai sąmoningai patys pasidalina vaizdais kaip netinkamai „dresuoja“ ir skriaudžia gyvūnus. Tokie vaizdai sukelia didelį atgarsį, kas iš vienos perspektyvos rodo gerą rezultatą, jog visuomenei rūpi gyvūnai, apie šiuos pažeidimus būna informuojamos ir atitinkamos tarnybos. Vienas iš pavyzdžių – 2024 metų pabaigoje įvykęs įvykis, kai VMVT inspektoriai nuvykę patikrinti gyvūnų laikytojos, buvo neįleisti į patalpas apžiūrėti galimai ten buvusių gyvūnų „Lauke buvę penki gyvūnai apžiūrėti, iš jų trys buvo paimti ir perduoti laikinai globai. Dalies gyvūnų augintinių, kurie buvo rodyti viešojoje erdvėje, tikrinimo metu nebuvo rasta, o patekti į patalpas inspektorių neleido pati šeimininkė. Be gyvūnų augintinių taip pat buvo laikomi naminiai paukščiai ir dvi avys, kurios buvo neregistruotos ir neženklintos.“¹⁵⁶ Šioje situacijoje buvo išskirtas viešumo keliamas pavojus – skelbiant informaciją socialiniuose tinkluose apie

¹⁵³ Ekspertas V.

¹⁵⁴ Ekspertas VI.

¹⁵⁵ Ekspertas IV.

¹⁵⁶ Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba „VMVT tęsia tyrimą dėl Šilutės rajone užfiksuotų gyvūnų laikymo pažeidimų“, LRV, 2024 m. lapkričio 20 d., <https://vmvt.lrv.lt/lt/naujienos/vmvt-tesia-tyrima-del-silutes-r-uzfiksuotu-gyvunu-laikymo-pazeidimu/>.

neatsakingą gyvūnų laikymą, kyla rizika, kad gyvūnų laikytojai, sužinoję apie viešą dėmesį ar galima patikrinimą, gali imtis priemonių laikinai pagerinti sąlygas, taip išvengiant realios atsakomybės: VMVT atkreipė dėmesį, kad: „*i socialinius tinklus patenkantys atvejai apie neatsakingą gyvūnų šeiminių elgesį ir prastomis sąlygomis laikomus gyvūnus sulaukia ypač didelio visuomenės susidomėjimo, o tai neretai padaro „meškos paslaugą“*. Gyvūnus laikantys asmenys, ruošdamiesi galimam pareigūnų apsilankymui, suskumba bent kiek pagerinti sąlygas laikomiems gyvūnams, kad nebūtų užfiksuotas žiaurus elgesys ir gyvūnai nebūtų konfiskuoti. Net ir greitai reaguodami, bet vėliau atvykę pareigūnai randa pakitusią situaciją ir nebegali fiksuoti žiauraus elgesio atvejų.“¹⁵⁷ Šis pavyzdys parodo, kad nors socialiniai tinklai yra labai svarbi priemonė didinant visuomenės sąmoningumą ir telkiant paramą gyvūnų gerovei, jų naudojimas turi būti atsakingas ir apgalvotas. Tačiau per didelis viešumas gali apsunkinti teisinių procedūrų eigą ir sumažinti tikimybę, kad bus užfiksuoti realūs pažeidimai. Socialinių tinklų problemą išskyrė ir ekspertas: „*Blogiausia tai, kad socialiniai tinklai naudojami ne tik teisingam ir tinkamam požiūriui formuoti. Socialiniuose tinkluose apstu atvejų, situacijų, vaizdo įrašų ir kitos informacijos, kuria skleidžiama tikrovės neatitinkanti informacija, klaidinanti visuomenę, sukelianti priešpriešą*.“¹⁵⁸ Taigi, nors socialiniai tinklai atneša daug naudos, kaip nurodė vienas iš ekspertų „*socialiniai tinklai šiai dienai turi milžinišką galią*“¹⁵⁹, būtina atsižvelgti į atsakingą socialinių tinklų naudojimą ir kritiškai vertinti pateikiamą informaciją.

Svarbu paminėti, kad šių dienų aktualijų kontekste, žmonės taip pat yra šviečiami kaip ekstremalių situacijų metu užtikrinti ne tik savo gerovę susiruošiant išvykimui, bet ir užtikrinti gyvūnų gerovę. VŠĮ Gyvūnų gerovės iniciatyvos paruošė atmintinę, skirtą padėti suruošti išvykimo krepšį augintiniams, taip pat atkreipė dėmesį į galimas grėsmes neužtikrinus gyvūno gerovės krizės metu - „*atkreipiame dėmesį, kad gyvūnų nepriežiūra krizių metu gali turėti rimtų, ilgalaikių pasekmių. Netekę globos, tapę benamiais ir sulaukėję gyvūnai gali daugintis nekontroliuojamai, kelti grėsmę žmonių saugumui, platinti ligas. Jų populiacijos valdymas tampa sudėtingas ir brangus net taikos metu (pavyzdžiui, Turkijos patirtis rodo, kad laiku ir tinkamai neišsprendus benamių gyvūnų problemos, buvo imtasi drastiškų sprendimų, tokių kaip gyvūnų naikinimas), o ekstremaliomis sąlygomis – beveik neįmanomas*.“¹⁶⁰ Taigi, ekstremalių situacijų atveju, gyvūnai tampa visiškai priklausomi nuo žmogaus sprendimų. Dėl šios priežasties yra svarbu, kad gyvūnų apsaugos klausimas būtų įtrauktas į evakavimo planus. Šiuo metu, Vilniaus miesto gyventojų evakavimo plane yra numatyta, kad: „*Pasirūpinkite*

¹⁵⁷ „VMVT tęsia tyrimą dėl Šilutės rajone užfiksuotų gyvūnų laikymo pažeidimų“, *supra note*, 157.

¹⁵⁸ Ekspertas VII.

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ „Išvykimo krepšys augintiniams – būtina pasiruošimo ekstremalioms situacijoms dalis“, Gyvūnų gerovės iniciatyvos, 2025 m. balandžio 24 d., <https://ggi.lt/isvykimo-krepšys-augintiniams-butina-pasiruosimo-ekstremalioms-situacijoms-dalis/>.

*augintiniais, turėkite jų sauso maisto atsargų, kraiko, transportavimo dėžę. Ant kaklo užkabinkite ženklą su augintinio vardu ir dviejų žmonių kontaktais.*¹⁶¹ Nors plane yra paminėti veiksmai ką daryti ištikus nelaimei, tačiau nėra numatyto išvykimo krepšio augintiniui, būtiniausių daiktų. Krašto apsaugos ministerijos leidinyje „Ką turime žinoti apie pasirėngimą ekstremaliosioms situacijoms ir karo metui: rimti patarimai linksmi“ apie gyvūnus yra įrašytas vienas sakiny *„Pagalvokite, kaip pasirūpinsite augintiniais.*¹⁶² Taigi, nors gyvūnai yra minimi evakuacijos ar pasirėngimo planuose, tačiau nėra išsamių nurodymų kaip elgtis, ką turėti ir kaip užtikrinti gyvūno saugumą. GGI tame pačiame straipsnyje pateikė pasiūlymus tokius kaip įtraukti informaciją apie gyvūnus į oficialius perspėjimo kanalus, papildyti pasirėngimo portalą bei kelti visuomenės sąmoningumą. Tačiau siekiant visapusiško žmonių informavimo yra būtina išsamią informaciją apie gyvūnų gerovę ekstremalių situacijų metu įtraukti ir į miestų evakuacijos planus, šiai dienai tokį sprendimą būtų galima įgyvendinti Vilniaus miesto gyventojų evakavimo plane.

Apibendrinus galima teigti, jog švietimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių formuojant visuomenės požiūrį į gyvūnų gerovę ir jo įtaka yra ypatingai didelė. Nors atskleista, kad savanoriškas švietimas apie gyvūnų gerovę Lietuvoje jau yra vykdomas – reikalinga užtikrinti, kad jis būtų ne tik kiekybiškas, bet ir kokybiškas. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas jaunosios kartos ugdymui – pradėjus formuoti suvokimą apie tinkamą elgesį su gyvūnais kuo anksčiau, tai taps savaime suprantamu dalyku, šiuo metu mokinių ugdymas išlieka savanoriškas. Praktiniai pavyzdžiai rodo, kad moksleivių įsitraukimas į tokias veiklas ugdo vaikų socialinę atsakomybę, empatiją ir pagarbą gyvūnams. Siekiant jog švietimas būtų kokybiškas ir informatyvus reikalinga įtraukti specialiąsias žinias, kurias gali suteikti šios srities specialistai. Sprendžiant klausimą dėl šiuolaikinių iššūkių, pavyzdžiui egzotinių gyvūnų laikymo, reikalingos kompetentingų specialistų žinios. Taigi, specialistų įsitraukimas galėtų užtikrinti jog pateikta informacija būtų ne tik naudinga, bet ir kokybiška. Taip pat, siekiant naujumo atsiranda būtinybė užtikrinti jog švietimas keistųsi atsižvelgiant į visuomenės aktualijas. Svarbi visuomenės aktualijų sritis – socialiniai tinklai, kurie yra veiksmingas įrankis didinant visuomenės sąmoningumą. Socialiniai tinklai leidžia greitai skleisti informaciją, skatinti empatiją ir suvienyti visuomenę, tačiau tuo pačiu reikalauja atsakingo naudojimo, tikslu, kad būtų išvengta viešumo keliamų rizikų trukdančių institucijų darbą. Darytina išvada, kad gyvūnų gerovės užtikrinimas yra tiesiogiai susijęs su švietimu, kuris ugdo sąmoningą ir atsakingą visuomenę. Ugdant žmonių

¹⁶¹ „Vilniaus miesto gyventojų evakavimo planas“, <https://vilnius.lt/rest/assets/fc8dabae-30f1-436b-9ea8-e255102a05a8.pdf>.

¹⁶² „Ką turime žinoti apie pasirėngimą ekstremaliosioms situacijoms ir karo metui: rimti patarimai linksmi“, <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/03/ka%CC%A8-turime-z%CC%8Cinoti-rimti-patarimai-linksmi-2022.pdf>

sąmoningumą galima pasiekti, kad pagarba gyvūnų gerovei taptų bendra ir visiems suprantama norma.

IŠVADOS

1. Atskleidus gyvūnų gerovės sampratos raidą, matyti aiškus paradigminis pokytis – nuo bendro reglamentavimo, orientuoto į gyvūnų laikymo bei naudojimo kontrolę, iki šiuolaikinio požiūrio grindžiamo gyvūnų kaip juslių būtybių pripažinimu. Šis paradigminis pokytis atskleidžia ne tik teisinio suvokimo, bet ir moralinių vertybių kaitą, kuri tampa pagrindu formuojant gyvūnų gerovės užtikrinimo standartus. Gyvūnų gerovės sampratos formavimasi lėmė filosofinė ir mokslo raida, visuomenės vertybių kaita ir žinoma – teisėkūra.

2. Išanalizavus gyvūnų gerovę reglamentuojančių teisės aktų bei teisės aktų, numatančių atsakomybę už gyvūnų gerovės pažeidimus raidą, nustatyta, kad gyvūnų gerovės teisinį reguliavimą formuoja ne tik narystė Europos Sąjungoje, nors didžiausias paradigminis pokytis teisės akto raidoje, įvyko šaliai tapus Europos Sąjungos nare. Nustatyta, jog gyvūnų gerovės teisinį reguliavimą gali formuoti visuomenė. Tyrime apžvelgtas kailinių žvėrelių verslo draudimas yra išskirtinis pavyzdys, kuris parodo, kad teisėkūra atsižvelgia į visuomenės lūkesčius ir vertybes. Kailinių žvėrelių verslo draudimas grindžiamas moraliniu vertinimu, atspindinčiu daugumos gyventojų požiūrį. Toks įvykis rodo kad teisėkūra gali atspindėti ir atspindi visuomenės vertybes.

3. Apžvelgus atsakomybės, taikomos asmenims pažeidusiems gyvūnų gerovę reglamentuojančius teisės aktus bei taikymo efektyvumą nustatyta, kad atsakomybė už gyvūnų gerovės pažeidimus palaipsniui griežtėja. Nors atsakomybė taikoma proporcingai, praktikoje dažnai kyla klausimų dėl skiriamų baudų pakankamumo. Administracinė atsakomybė griežtėja – didinamos piniginės baudos, tačiau praktikoje susiduriama su administracinio poveikio priemonės – konfiskavimo, problemomis. Baudžiamoji atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais turi alternatyvias bausmes, kas leidžia išvengti griežčiausios atsakomybės. Praktikoje vis dar pasitaiko atveju, kai skiriamos bausmės yra per švelnios, nesudarančios pakankamos prevencinės priemonės. Nors nusikalstama veika kvalifikuojama tuo pačiu straipsniu, kiekvienu atveju bausmė skirtinga, tai rodo jog teismų praktika gyvūnų gerovės užtikrinimo bylose nėra vieninga.

4. Nustatyta jog švietimo daromos įtakos vaidmuo, formuojant visuomenės požiūrį į gyvūnų gerovę, yra reikšmingas. Švietimas prisideda prie paradigminių pokyčių, visuomenės požiūris kito nuo gyvūnų kaip praktinio naudos objekto iki pilnaverčio šeimos nario suvokimo. Tyrimas atskleidė jog siekiant visuomenės sąmoningumo, suvokimo jog pagarba gyvūnui yra normalus reiškiny, būtina pradėti švietimą gyvūnų gerovės tema ku ankstesniame amžiuje.

Švietimo tyrinys turi būti kokybiškas ir besikeičiantis, atsižvelgiant į šių dienų aktualijas, pavyzdžiui egzotinių gyvūnų laikymo sąlygoms ar pasiruošimo ekstremalioms situacijoms. Informuota ir sąmoninga visuomenė gali inicijuoti teigiamus pokyčius gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje, o tai atsispindėtų teisės aktuose.

Šios išvados pagrindžia ir ginamąjį teiginį, kad paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje rodo, kad Lietuvos Respublikoje teisinis reguliavimas kinta ne tik reaguojant į Europos Sąjungos standartus, bet vis dažniau kaip atsakas į visuomenės sąmoningumo lygį ir viešą spaudimą. Baigiamajame darbe buvo nustatyta, jog teisės aktai keičiami atsižvelgus į visuomenės požiūrio pokytį, o šis pokytis yra formuojamas švietimo. Pakankamas ir kokybiškas švietimas gali užtikrinti, kad ateities visuomenė, taps pagrindu formuojant teisės aktus. Taigi, šiuolaikinis gyvūnų gerovės teisinis reguliavimas atspindi ne tik privalomus teisėkūros pokyčius, bet ir visuomeninius pokyčius – ginamasis teiginys pasitvirtino.

PASIŪLYMAI

1. Dėl nepakankamų bausmių:

Atsižvelgiant į tai, kad teisėkūra reaguoja į visuomenės lūkesčius, o praktikoje vis dar pasitaiko atvejų, kai skiriamos bausmės yra nesudarančios pakankamos prevencinės priemonės ir nesudaro visuomenei požiūrio jog už padarytą pažeidimą numatyta ANK 346 straipsnyje paskirta bausmė yra pakankama siūloma didinti numatytų bausmių dydžius, atsižvelgiant į šiuo metu galiojančią minimalią mėnesinę algą.

2. Dėl gyvūno dovanojimo sandorio metu:

Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje pasitaiko atveju, kai gyvūnai naudojami kaip „akcijos“ dalis – dovana prie pirkinio, taip ignoruojant gyvūno kaip gyvos būtybės statusą ir sukuriant riziką jo nepriežiūrai ar atsisakymui, siūloma pakeisti LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 19 straipsnio 4 dalį ir išdėstyti ją taip:

„4. Draudžiama dovanoti gyvūnus kaip prizus parodų, mugių, varžybų, kitų renginių ir sandorių metu.“

3. Dėl visuomenės švietimo

Tyrimas parodė, kad švietimas apie gyvūnų gerovę yra sąmoningos visuomenės užtikrinimas. Šiuo metu, mokymo įstaigose, švietimas susijęs su gyvūnų gerove yra savanoriška veikla. Privalomos programos šia tema nėra įtvirtintos. Nors tyrimas atskleidė, kad pradedant švietimą nuo ankstyvo amžiaus, pagarba ir atsakomybės jausmas prieš gyvūnus būtų suvokiamas kaip normalus reiškiny. Atsižvelgiant į tai, siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakyme „Dėl 2023 – 2024 ir 2024 – 2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo 4. punktą prie jo pridedant punktą 4.1.1. ir jį išdėstyti taip:

„4.1.1. Socialinės – pilietinės veiklos turinys privalo apimti bent vieną veiklą, skirtą gyvūnų gerovės, jų apsaugos ir atsakingo elgesio su gyvūnais temai. Veikla gali būti įgyvendinama bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis, gyvūnų prieglaudomis ir veterinarijos specialistais.“

4. Dėl kokybiško švietimo turinio:

Tyrimo metu išryškėjo specializuotų žinių trūkumo problema. Visuomenėje trūksta informacinio švietimo apie šiuolaikinius iššūkius laikant egzotinius gyvūnus. Atsižvelgiant į tai, siūloma pakeisti LR veterinarijos įstatymo 13 straipsnį ir papildyti jį 8 punktu ir jį išdėstyti taip:

„8) Veterinarijos gydytojai, bendradarbiaudami su Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, privalo teikti viešą šviečiamąją informaciją apie gyvūnų laikymo, priežiūros ir gerovės užtikrinimo principus. Švietimas gali būti vykdomas paskaitų metu, naujienlaiškiais, vaizdo medžiaga, informacija pateikiama internetinėje erdvėje ar mokymų metu ugdymo įstaigose.“

5. Dėl gyvūnų gerovės užtikrinimo evakuacijos metu:

Šiuolaikiniame aktualijų kontekste pastebėta gyvūnų gerovės užtikrinimo problema. Siekiant visapusiškai informuoti visuomenę apie elgesį su gyvūnais ekstremalių situacijų metu, būtina įtraukti išsamią informaciją į miestų evakavimo planą. Atsižvelgiant į tai, siūloma pakeisti Vilniaus miesto gyventojų evakavimo planą ir 7 skyriuje Bendruomeniškumo principai ir tarpusavio pagalba šalia „išvykimo krepšio šablono“ bendradarbiaujant su GGI pridėti jų paruoštą „augintinio išvykimo krepšio šablono“ bei nurodyti informaciją susijusią su gyvūno išvykimu už Lietuvos Respublikos sienų ribų. Taip pat nurodyti ir rengiant kitų miestų evakavimo planus.

LITERATŪROS SARAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, Nr. 220 – 0, TAR , žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., [https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr](https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr;);
„Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.213005?jfwid=mgvvnllm2>;
„Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 7 dalies (2007 m. gruodžio 13 d., 2008 m. liepos 3 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai““, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.341366?jfwid=mgvvnllgy>;
„Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2025 m. kovo 19 d. nutarimas Nr. KT14-N3/2025“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 17 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/1012918>;
2. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (TAR, 2015-07-10, Nr. 2015-11216)“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/ta/336765>;
3. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2017 m. sausio 1 d., Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 20 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/336765:ver1>;
4. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2021 m. birželio 10 d., Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 20 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/336765:ver130>;
5. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/66150:ver119>;
6. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)“, pirma akto redakcija, įsigaliojusi nuo 2003 m. gegužės 1 d., Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/66150:ver1>;

7. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2015 m. liepos 15 d., Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/66150:ver59>;
8. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, Nr. VIII-500, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.46424/asr>;
9. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, akto redakcija įsigaliojus nuo 2004 m. vasario 14 d., Nr. VIII-500, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver5>;
10. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, akto redakcija įsigaliojusi nuo 2013 m. sausio 1 d., Nr. VIII-500, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver6>;
11. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas“, Nr. VIII-500, akto redakcija, kuri įsigalios nuo 2027 m. sausio 1 d., LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver20>;
12. „Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymas“, Nr. I-2110, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2385/asr>;
13. „Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas“, Nr. VIII-498, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.46542/asr>;
14. „Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas“, Nr. VIII-500, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/89688:ver1>;
15. „Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas „Dėl 2023-2024 ir 2024-2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ (TAR, 2023-04-24, Nr. 2023-07842)“, Infolex, žiūrėta 2025 m. balandžio 22 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/ta/849026>;
16. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012-10-31 įsakymas „Dėl mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“, Nr. BI-866, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.437081/asr>;
17. „Administracinių teisės pažeidimų kodekso 26, 90, 224, 242, 244, 259¹, 282 ir 320 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4, 5 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų Aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f6dc9bd1b05111e486d695b7d843f736?jfwid=-wmui52s8q>;

18. „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-1104, XIVP-1105“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/57428a6045f711eca8a1caec3ec4b244?jfwid=-fzealqc53&fbclid=IwAR3edBYO1Rok6js0Eh1sowrqS_UwptdBPdt25f_Z3smTY0jV05gSUe3ZWkM;
19. „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-3601- XIVP-3603“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/768757d0f27911ee97d7f4f65208a4ec?jfwid=oqhccoxv5>;
20. „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-5179(2) ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-5180(2)“, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b6dc4dc02d8a11eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResults=63&searchModelUUID=7aea41cc-8b18-4655-861c-edddcf0f27c5>;
21. „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>; Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, 2006 m. gruodžio 29 d., https://wipolex-resources-eu-central-1-358922420655.s3.amazonaws.com/edocs/lexdocs/treaties/lt/eec/trt_eec_003lt.pdf;
22. „1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A31992L0043>;
23. „2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (Kodifikuota redakcija)“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>;
24. „1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos“, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A31992L0043>.

Tarptautinės sutartys ir Europos Sąjungos teisės aktai

25. „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“, LRS, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.278385>;
26. „Europos konvencija dėl naminių gyvūnų apsaugos“, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230381>;

27. „Europos konvencija dėl gyvūnų, laikomų ūkininkavimo tikslams, apsaugos ir jos pakeitimo protokolas”, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228594>;
28. „Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos”, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228605>;
29. „Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo interesais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos ir jos pakeitimo protokolas”, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.296834?jfwid=6ar7pdpe7>;
30. „Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu”, LRS, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228596?jfwid=tu0odnr7e>;
31. „Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1/2005”, EUR-Lex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32005R0001>;
32. „Jungtinių tautų darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.”, Nr. A/RES/70/1, https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/ES_ir_tarptautinis_bendradarbiavimas/Darnaus%20vystymosi%20tikslai/agenda%202030.docx;
33. „Tvarus žemės ūkis ES“, Europos komisija, https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/sustainability/economic-sustainability_lt.

Specialioji literatūra

34. Baltrūnas, Aleksandras, *Pitagoras*, 56, <https://web.vu.lt/mif/v.stakenas/a+o/1997-2/1997-2-55-60.pdf>;
35. Darwin, Charles *The Descent of Man and selection in relation to sex*, 88, <https://teoriaevolutiva.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/02/darwin-c-the-descent-of-man-and-selection-in-relation-to-sex.pdf>;
36. Dvidešimt devintojo (129) seimo posėdžio stenograma, reg. Data 1997 m. lapkričio 6 d., LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.47189>;
37. Fedosiuk, Oleg, *Baudžiamoji atsakomybė kaip krašutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*, *Jurisprudencija*, 2012, t. 19 (2), 715-738, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/57>;
38. Hawkins, Marian Stamp „Natural Behavior Is Not Enough: Farm Animal Welfare Needs Modern Answers to Tinbergen’s Four Questions“, *Animals*, 13, 988 (2023): 14, <https://doi.org/10.3390/ani13060988>;
39. Mackevičienė, Renata, *Užsakomojo mokslinio tiriamojo darbo tyrimo „Biologinės įvairovės poveikio rodiklio „Paukščių populiacija žemės ūkio naudmenose 2020–2022 metais“ nustatymas*

- ir biologinės įvairovės kaitos vertinimas, (galutinė ataskaita, Lietuvos ornitologų draugija (LOD), 2023) https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Vaiklos_sritys/Kaimo_pletra/Lietuvos_kaimo_pletros_2014%E2%80%932020m._programa/Steb%C4%97sena%20ir%20vertinimas/Tyrimai%20ir%20vertinimai/2023/LOD%20ataskaita%20ZUM%20v%20202309.pdf;
40. Monkevičius, Eduardas, Miškinis Algirdas, Meškys Linas, Vėgelė Ignas, ir Murauskaitė Agnė, *Aplinkosaugos teisė vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2011;
41. Par. Prof. Pr. Dovydaitis, “Krikščionybė ir budizmas. (Pirmasis supažindinimas su šiaja problema: kaip ji kilo, plėtojosi, ir kai ji šiandien stovi)”, 10, <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/f61ae821-b422-4499-9359-96de9e836008/content>;
42. Pasaulinės smulkiųjų gyvūnų veterinarijos gydytojų asociacijos (WSAVA) gyvūnų gerovės rekomendacijos, *Global Veterinary Community (WSAVA)*, <https://www.lsgvga.lt/images/Gyvunu%20gerove%20LIT%20%20FINAL%202020%20WSAVA.pdf>;
43. Singer, Peter, *Gyvūnų išlaisvinimas*. Vilnius: Kitos knygos, 2020;
44. Skurdenienė, Ina, Ribikauskas Vytautas ir Bronius Bakutis, *Ekologinio ūkio privalumai gyvulininkystėje*. Kaunas: Lututė, 2007;
45. Thorpe, William Homan „The assessment of pain and distress in animals“ iš “Report of the Technical Committee to Enquire into the Welfare of Animals kept under Intensive Livestock Husbandry Systems”, 73, <https://archive.org/details/b3217276x/mode/2up>;
46. Valantiejus, Algimantas, *Thomas Kuhno istorinė-sociologinė mokslo raidos koncepcija*, recenzija, <https://www.zurnalai.vu.lt/sociologija-mintis-ir-veiksmas/article/download/5955/4863/5515>;
47. Žalakevičius, Mečislovas, *Klimato kaitos ornitologija*. Vilnius: Gamtos tyrimų centras, 2017;
- Wohlleben, Peter, *Kaip gyvūnai jaučia ir supranta pasaulį*. Vilnius: Kitos knygos, 2018.

Teismų praktika

48. „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyrius 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011”, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/205838>;
49. „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyrius 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019”, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://eteismai.lt/byla/181143540837860/2K-197-489/2019>;

50. „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2AT-1-303/2022“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2056454>;
51. „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-649-245/2017“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1535933#B_0%20;
52. „Kauno apygardos teismo 2021 m. liepos 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-141-478/2021“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2013272>;
53. „Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-242-795/2024“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2287107>;
54. „Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. balandžio 10 d. nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. eAN2-64-606/2025“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2307757>;
55. „Vilniaus apygardos teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-129-817/2024“, Infolex praktika, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2237073#B_0.

Internetiniai šaltiniai

56. „About IUCN“. *International Union for Conservation of Nature*, <https://iucn.org/about-iucn>
57. „Animal Welfare: Concepts and Measurement“. *National library of Medicine*, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1778832/>;
58. „Asia’s dog meat trade: FAQs“. *Humane World for Animals*, <https://www.humaneworld.org/en/about-asias-dog-meat-trade-faqs>;
59. „Bazinis bausmių ir nuobaudų dydis“, *Teisės aktų gidas*, <https://www.tagidas.lt/savadai/9033/>;
60. „Bullfighting: a bloody execution“. *PETA UK*, <https://www.peta.org.uk/issues/animals-not-use-entertainment/bullfighting/>;
61. “Do Animals Have Feelings? Examining Empathy in Animals”. *UWA Online*, 2019 m. balandžio 3 d., <https://online.uwa.edu/news/empathy-in-animals/>;
62. Fobar, Rachel. „Monkeys still forced to pick coconuts in Thailand despite controversy“. *National Geographic*, 2021 m. vasario 19 d.,

<https://www.nationalgeographic.com/animals/article/monkey-labor-continues-in-thailands-coconut-market>;

63. „Gyvūnų gerovė ir apsauga: ES veiksmai“. *Europos parlamentas*, 2020 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.europarl.europa.eu/topics/lt/article/20200624STO81911/gyvunu-gerove-ir-apsauga-es-veiksmiai>;

64. „Gyvūnų gerovės mokykla“. *Gyvūnų gerovės iniciatyvos*, <https://ggi.lt/gyvunu-geroves-mokykla/>;

65. „Gyvūnų ženklimas Lietuvoje: ypač dideliu aktyvumu išsiskiria rajonai“. *Gyvūnų gerovės iniciatyvos*, 2022 m. gegužės 5 d., <https://ggi.lt/naujienos/page/27/#gyvunu-zenklinimas-lietuvoje-ypac-dideliu-aktyvumu-issiskiria-rajonai>;

66. „History of the ASPCA“. *The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA)*, <https://www.asPCA.org/about-us/history-of-the-asPCA>;

67. „Išvykimo krepšys augintiniams – būtina pasiruošimo ekstremalioms situacijoms dalis“, *Gyvūnų gerovės iniciatyvos*, 2025 m. balandžio 24 d., <https://ggi.lt/isvykimo-krepšys-augintiniams-butina-pasiruosimo-ekstremalioms-situacijoms-dalis/>;

68. „Kailių fermų draudimas Lietuvoje: viskas, ką reikia žinot, apie įstatymo priėmimo projektą“. *Tušti narvai*, 2023 m. rugsėjo 27 d., <https://www.tustinarvai.lt/blogas/ka-reikia-zinoti>;

69. „Ką turime žinoti apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir karo metui: rimti patarimai linksmi“, <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/03/ka%CC%A8-turime-z%CC%8Cinoti-rimti-patarimai-linksmi-2022.pdf>;

70. „Kelionė į gyvūnų gerovės namus „Nojus“. *Šlienavos pagrindinė mokykla*, <https://www.slienava.kaunas.lm.lt/naujienos/kelione-i-gyvunu-geroves-namus-nojus/>;

71. „Kompanionų ieškantiems žmonėms ir beglobiams gyvūnams atrasti vieniems kitus padeda socialiniai tinklai“. *Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija*, 2020 m. gruodžio 16 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1300353/kompanionu-ieskantiems-zmonems-ir-beglobiams-gyvunams-atrasti-vieniems-kitus-padedu-socialiniai-tinklai>;

72. „Konservatoriai Seime registruoja pataisas: siūlo griežtinti atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais“. *dienraštis 15min*, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/konservatoriai-seime-registruoja-pataisas-siulo-grieztinti-atsakomybe-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-56-1372458>;

73. „Marčiulaitis: kailių fermos verslas Lietuvai nėra nei reikšmingas, nei prasmingas“. *Delfi*, 2024 m. gruodžio 10 d., <https://www.delfi.lt/agro/agroverslo-naujienos/marciulaitis-kailiu-fermos-verslas-lietuvai-nera-nei-reiksmingas-nei-prasmingas-120071204>;

74. „OIE Global animal welfare strategy“. *World Organisation for Animal Health*, <https://www.woah.org/app/uploads/2021/03/en-oie-aw-strategy.pdf>;

75. „Paklydo augintinis? Kreipkis!“. *Gyvūnų gerovės iniciatyvos*, žiūrėta 2025 m. balandžio 21 d., <https://ggi.lt/paklydo-augintinis-kreipkis/>;
76. Smith, Wesley J. „Honest abe wasn’t for animal rights: honest“. *First things*, 2010 m. gegužės 12 d. <https://www.firstthings.com/blogs/firstthoughts/2010/05/honest-abe-wasnt-for-animal-rights-honest>;
77. Suveizdis, Virginijus. „Požiūrio į gyvūnus kaitos socialinės prielaidos“. Lietuvos Humanistinės Psichologijos Asociacija, 2018 m. gegužės 22 d., <https://lhpa.net/poziurio-i-gyvunus-kaitos-socialines-prielaidos/>;
78. „Universal declaration of animal rights (15 October 1978)“, <https://constitutii.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/06/file-id-607.pdf>;
79. „Už amoralų ir nepateisinamą elgesį su gyvūnais skriaudėjai sulaukia teisinės atsakomybės“. Lietuvos teismai, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://www.teismai.lt/lt/teismu-sistemas-naujienos/uz-amoralu-ir-nepateisinama-elgesi-su-gyvunais-skriaudejai-sulaukia-teisines-atsakomybes/13230>;
80. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba „Akibrokštas gyvūnų augintinių mylėtojams: pasklidusi reklama apie augintinį, dovanojamą kaip priedą prie būsto – netoleruotinas elgesys“. *LRV*, 2024 m. gruodžio 3 d., <https://vmvt.lrv.lt/lt/naujienos/akibrokstas-gyvunu-augintiniu-myletojams-pasklido-sokiruojanti-reklama-apie-augintini-dovanojama-kaip-prieda-prie-busto/>;
81. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba „VMVT tęsia tyrimą dėl Šilutės rajone užfiksuotų gyvūnų laikymo pažeidimų“. *LRV*, 2024 m. lapkričio 20 d., <https://vmvt.lrv.lt/lt/naujienos/vmvt-tesia-tyrima-del-silutes-r-uzfiksuotu-gyvunu-laikymo-pazeidimu/>;
82. „Vilniaus miesto gyventojų evakavimo planas“, <https://vilnius.lt/rest/assets/fc8dabae-30f1-436b-9ea8-e255102a05a8.pdf>;
83. „Visuomenės švietimas“. *Gyvūnų gerovės iniciatyvos*, <https://ggi.lt/visuomenes-svietimas/>;
84. Visuotinės Lietuvių kalbos žodynas, <https://www.vle.lt/straipsnis/ahimsa/>;
85. Žiliukas, Aidas. „5 verslai, kuriuos verta pradėti 2025-aisiais“. Verslo žinios, 2025 m. sausio 4 d., <https://www.vz.lt/mano-verslas/2025/01/04/5-verslai-kuriuos-verta-pradeti-2025-aisiais>;
86. Žodynas, https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/g/gyvunas#google_vignette;
87. Wasley, Andrew, Mendoca Elisangela, Youssef Yousr, ir Soutar Rob „Over 800 million trees felled to feed appetite for Brazilian beef“. The Bureau of Investigate Journalism, 2023 m. birželio 2 d., <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2023-06-02/almost-a-billion-trees-felled-to-feed-appetite-for-brazilian-beef>;
88. „We’re urgently petitioning Brazil senators not to legalise animal cruelty“, *World Animal Protection*, 2016 m. lapkričio 29 d., <https://www.worldanimalprotection.org/latest/news/were-urgently-petitioning-brazil-senators-not-legalise-animal-cruelty/>;

89. „Who we are“. *The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA)*, <https://www.rspca.org.uk/whatwedo/howeare>;
90. „Who we are“. *The World Organisation for Animal Health (WOAH)*, <https://www.woah.org/en/who-we-are/>;
91. „Who we are“. *World Wildlife Fund*, <https://www.worldwildlife.org/about>;
92. Wise, Steven M. „Animals and the law“. Britannica, 2025 m. gegužės 7 d., <https://www.britannica.com/topic/animal-rights#ref287259>;
93. „200th Anniversary of the Cruel Treatment of Cattle Act 1822“. *UK Parliament*, 2022 m. liepos 12 d., <https://edm.parliament.uk/early-day-motion/59989/200th-anniversary-of-the-cruel-treatment-of-cattle-act-1822>.

Kiti šaltiniai

94. Administracinių nusižengimų registro statistiniai duomenys, gauti iš policijos duomenų bazių;
95. Integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos statistiniai duomenys, gauti iš policijos duomenų bazių;
96. Interviu būdu gauti duomenys.

-

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Magistro baigiamojo darbo pavadinimas – Paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje.

Norint išsamiai atskleisti baigiamojo darbo temą, buvo suformuluotas darbo tikslas: išanalizuoti paradigminio požiūrio į gyvūnų gerovę pokytį teisinėje sistemoje ir visuomenėje bei įvertinti pagrindines spragas. Siekiant pasiekti išsikeltą tikslą, buvo suformuluoti uždaviniai: atskleisti gyvūnų gerovės sampratos raidą; išanalizuoti gyvūnų gerovę reglamentuojančių teisės aktų bei teisės aktų, numatančių atsakomybę už gyvūnų gerovės pažeidimus, raidą; apžvelgti atsakomybės, taikomos asmenims pažeidusiems gyvūnų gerovę reglamentuojančius teisės aktus, jų taikymo efektyvumą; nustatyti švietimo įtakos vaidmenį, formuojant visuomenės požiūrį į gyvūnų gerovę.

Baigiamojo darbo struktūra yra suskirstyta į kelias pagrindines dalis, kurios užtikrina nuoseklų ir sistemingą tyrimo atlikimą, apimančią teorinę analizę, praktinį vertinimą ir rekomendacijų formulavimą.

Darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalies skyriai, išvados ir pasiūlymai. Pirmame skyriuje atskleidžiama gyvūnų gerovės sampratos raida ir gyvūno kaip teisės objekto apibrėžimas. Antrame darbo skyriuje, analizuojama gyvūnų gerovės teisinio reguliavimo raida Lietuvoje, administracinės ir baudžiamosios atsakomybės raida ir teismų praktika gyvūnų gerovės srityje. Trečiame darbo skyriuje nagrinėjama visuomenės požiūrio į gyvūnų gerovę paradigma ir švietimo vaidmuo formuojant požiūrį į gyvūnų gerovę. Visų skyrių pabaigoje yra pateikiamos trumpos išvados. Taip pat, pagrindinės tyrimo išvados, pridedamas literatūros bei kitų šaltinių sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis bei priedas, kurį sudaro ekspertų apklausa – anketa.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

The topic of this Master Thesis is Paradigmatic changes in the field of animal welfare

In order to reveal the topic of the thesis in detail, the aim of the work was formulated: to analyze the change of the paradigmatic approach to animal welfare in the legal system and society and to assess the main gaps. In order to achieve the set goal, the tasks were formulated: reveal the evolution of the concept of animal welfare; to analyze the development of legislation regulating animal welfare and legislation providing for violations of animal welfare; to review the liability applied to persons who have violated the legislation regulating animal welfare, and the effectiveness of their application; determine the influence of education in shaping public attitudes towards animal welfare;

The structure of the thesis is divided into several main parts, which ensure consistent and systematic research, including theoretical analysis, practical evaluation and formulation of recommendations.

The work consists of an introduction, three chapters of the teaching part, conclusions and proposals. The first chapter reveals the development of the concept of animal welfare and the definition of an animal as an object of law. The second chapter of the work analyzes the development of legal regulation of animal welfare in Lithuania, the development of administrative and criminal responsibility and court practice in the field of animal welfare. The third chapter examines the paradigm of society's attitude towards animal welfare and the role of education in shaping attitudes towards animal welfare. At the end of all chapters, there are brief conclusions. Also, the main findings of the study, a list of literature and other sources, a summary in Lithuanian and English, and an appendix consisting of a survey of experts - a questionnaire are attached.

PRIEDAI

Interviu protokolai ekspertams – praktikams

Interviu data:

Interviu vieta:

Interviu laikas:

Institucijos pavadinimas:

Interviu davėjo darbo patirtis, susijusi su aplinkosauga, gyvūnais, gyvūnų gerovės užtikrinimu:

Laba diena, esu Ieva Mirinavičienė, Mykolo Romerio universiteto studentė, studijuojau aplinkosaugos teisės programoje. Rašau baigiamąjį magistro darbą tema „Paradigminiai pokyčiai gyvūnų gerovės užtikrinimo srityje“. Savo darbe siekiu išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie paradigminių pokyčių poveikį gyvūnų gerovės užtikrinimui teisės, visuomenės ir praktikos kontekste. Prašau Jūsų atsakyti į šios apklausos klausimus. Ši apklausa yra anoniminė (vardo ir pavardės rašyti nereikia), jos duomenys apibendrinta forma bus naudojami tik moksliniam darbui.

Tikiuosi, kad Jūsų nuoširdūs atsakymai padės atlikti objektyvų ir reikalingą tyrimą, kurio metu gauti rezultatai bus reikšmingi analizuojant aktualias problemas ir pateikiant racionalius pasiūlymus joms spręsti.

1. Kaip Jūs apibrėžtumėte „gyvūnų gerovę“ šiuolaikiniame kontekste? Ar šis apibrėžimas keitėsi per pastaruosius dešimtmečius?

2. Ar pastaruoju metu pastebėjote pokyčių visuomenės požiūryje į gyvūnus? Jei taip – kokių?

3. Ar, Jūsų nuomone, nevyriausybinių organizacijų ir visuomenės iniciatyvos reikšmingai prisideda prie paradigminių pokyčių gyvūnų gerovės srityje? Gal turite konkretų pavyzdį?

4. Kaip vertinate žiniasklaidos ir socialinių tinklų vaidmenį formuojant požiūrį į gyvūnų gerovės užtikrinimą bei jų apsaugą?

5. Ar, Jūsų nuomone, pakanka švietimo apie gyvūnų gerovę mokymo įstaigose, žiniasklaidoje ir kitose srityse?

6. Kaip vertinate dabartinius teisės aktus, reglamentuojančius gyvūnų gerovę Lietuvoje? Ar, Jūsų nuomone, jie atspindi visuomenės požiūrio pokyčius į gyvūnus?

7. Ar, Jūsų nuomone, Lietuvoje egzistuoja teisės aktų spragų, kurios trukdo užtikrinti gyvūnų gerovę praktikoje? Jeigu taip, kokios konkrečios spragos ar trūkumai šiuo metu yra pastebimi (pavyzdžiui teisinių nuostatų aiškumo stoka, institucijų resursų trūkumas, sankcijų nepakankamumas)?

8. Jūsų nuomone, kokių esminių teisinių pokyčių reiktų, siekiant gyvūnų gerovės užtikrinimo efektyvumo?